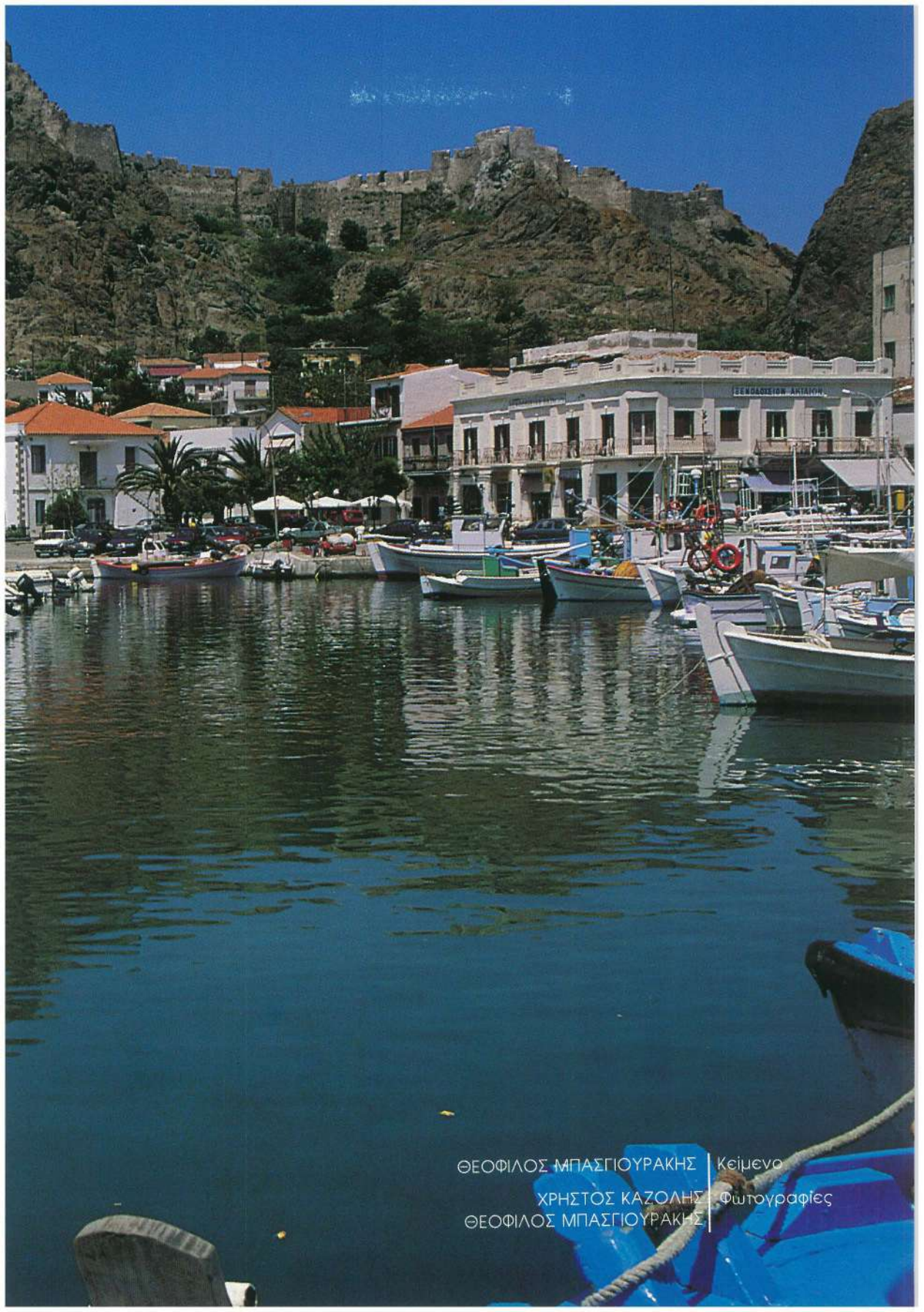

Αήμνος

περιπλάνηση στις ομορφιές της
ΜΕΡΟΣ Β'

ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΜΠΑΣΓΙΟΥΡΑΚΗΣ | Κείμενο
ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΑΖΟΛΗΣ | Φωτογραφίες
ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΜΠΑΣΓΙΟΥΡΑΚΗΣ

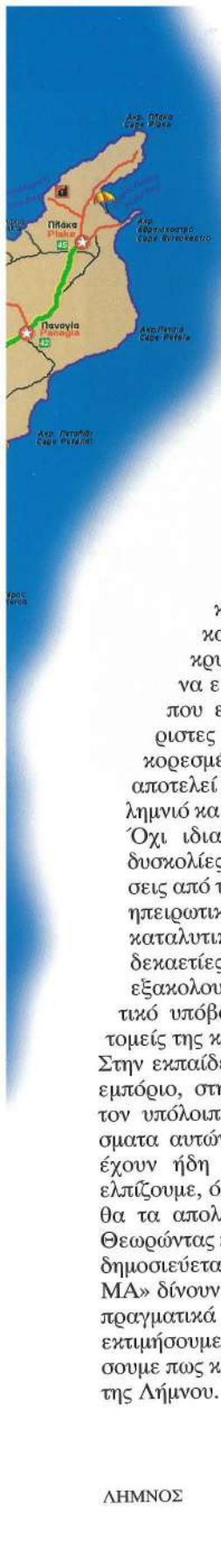
ΝΗΣΟΣ ΛΗΜΝΟΣ ISLAND OF LEMNOS

Χάρτης του Χ. Καζόλη

Η Λήμνος είναι ένα νησί στο βορειοανατολικό Αιγαίο με ξεχωριστή πολιτιστική φυσιογνωμία, που διατηρήθηκε αναλλοίωτη ως τις μέρες μας. Αυτό που μέχρι πρότινος θεωρούνταν ατυχία από τους λημνίους και ένδειξη μη αναπτυγμένης οικονομίας από τους άλλους, η απουσία κάθε τουριστικής ανάπτυξης στις δεκαετίες του '70 και του '80, όταν τα άλλα νησιά του Αιγαίου προσέλκυαν πλήθη τουριστών, αποδείχτηκε σωτήριο στις μέρες μας. Τώρα, ύστερα από εμπειρία μερικών δεκαετιών, εμείς οι Έλληνες μπο-

ρούμε να εκτιμήσουμε ορθά τις διαστάσεις της τουριστικής ανάπτυξης και τις αντικειμενικές συνέπειές της πέρα από το οικονομικό όφελος. Τώρα που ο τουρισμός οργανώνεται πάνω σε πιο στέρεη και ορθολογιστική βάση, με σεβασμό στο φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον, τώρα αρχίζει και η τουριστική ανάπτυξη της Λήμνου. Προσελκύει κάθε χρόνο χιλιάδες επισκεπτών από όλη την Ελλάδα και από άλλες χώρες του εξωτερικού. Οι μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες και τα

ενοικιαζόμενα δωμάτια αποπνέουν ανθρώπινη ζεστασιά, στα εστιατόρια σερβίρονται ντόπιες λιχουδιές μαγειρεμένες με σπιτίσιο μεράκι, τα τοπικά προϊόντα-κρασί, μέλι, τυρί, χυλοπίτες γλυκά- έχουν τις παραδοσιακές γεύσεις, τα μνημεία του παρελθόντος-Πολιόχνη, τα Καβείρια, η Ηφαιστεία-, η Χορταρολίμνη με τα κοπάδια αποδημητικών πουλιών που βρίσκουν καταφύγιο- οι ψαρότοποι με το άφθονο ακόμα ψάρι -στο Γομάτι, στην Παλιά, στο Κέροσ- και οι παραλίες, απέραντες και καθαρές αμμονδιές με διάφανα, κρυστάλλινα νερά δεν μπορεί παρά να είναι πόλοι έλξης για τον καθένα που επιζητεί ξεκούραστες και ευχάριστες διακοπές, μακριά από τόπους κορεσμένους τουριστικά. Ο τουρισμός αποτελεί βέβαια ένα ζήτημα και για το λημιό και τις διοικητικές αρχές του τόπου. Όχι ιδιαίτερα γόνιμο το νησί και οι δυσκολίες που δημιουργούν οι αποστάσεις από τα μεγάλα οικονομικά κέντρα της ηπειρωτικής χώρας λειτουργούν δυστυχώς καταλυτικά. Ωστόσο, τις τελευταίες δεκαετίες έχει δημιουργηθεί και βέβαια εξακολουθεί να δημιουργείται ένα σημαντικό υπόβαθρο ανάπτυξης σε όλους τους τομείς της κοινωνικής και οικονομικής ζωής. Στην εκπαίδευση, στη δημόσια διοίκηση, στο εμπόριο, στη γεωργία, στη συγκοινωνία με τον υπόλοιπο ελλαδικό χώρο. Τα αποτελέσματα αυτών των συλλογικών προσπαθειών έχουν ήδη αρχίσει να διαφαίνονται και ελπίζουμε, όλοι οι λημιοί μαζί, πως σύντομα θα τα απολαμβάνουμε στο μέγιστο βαθμό. Θεωρώντας πως αφιερώματα σαν κι αυτό που δημοσιεύεται στο «ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ» δίνουν την εικόνα του νησιού έτσι όπως πραγματικά είναι, δεν μπορούμε παρά να εκτιμήσουμε την προσπάθεια και να ελπίζουμε πως κι αυτή θα συμβάλει στην προβολή της Λήμνου.

*Ο Δήμαρχος Μυρναίων
Κωνσταντίνος Σάμπαλος*

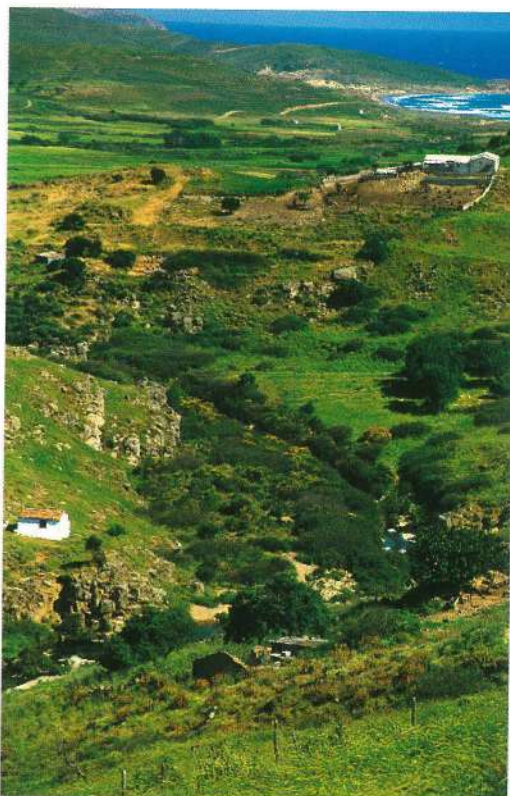
ΠΡΟΛΟΓΟΣ. Παρατηρώ το χάρτη της Λήμνου και, για πολλοστή φορά, θαυμάζω την πολυπλοκότητα της ακτογραμμής. Σε καμιά άλλη περιοχή της Ελλάδας, παραθαλάσσια ή ηπειρωτική, το παιχνίδι της στεριάς με τη θάλασσα δεν είναι τόσο συναρπαστικό. Μόνον ίσως στα περιήφια φιόρδ της Νορβηγίας έχω συναντήσει κάτι παρόμοιο. Εξ' ίσου θαυμαστές είναι και οι περιηγητικές δυνατότητες, που παρέχει αυτό το νησί στον επισκέπτη. Πράγματι, κάθε άκρη της Λήμνου συνιστά κι έναν αυτοτελή ταξιδιωτικό προορισμό, που δεν μοιάζει με κανέναν άλλον. Αλλού οι παραλίες είναι νοηλικές και εκτεταμένες, με λεπτή αμμονδιά ή βοτσάλακι, ήπιες και φιλικές. Είναι τόσες πολλές, που ειν' αδύνατο να τις γνωρίσει κανείς, όσες μέρες κι αν μείνει στο νησί. Μα κι αυτοί οι λίγοι που αναζητούν την περιπέτεια δεν θα μείνουν παραπονεμένοι. Με πυξίδα τους το έντοικο, θ' ανακαλύψουν στη Λήμνο γεωλογικούς σχηματισμούς και πετρώματα, με σχήματα και χρώματα τέτοια, που θα τους αφήσουν άφωνους. Η παράφορη ηφαιστειακή δράση στο μακρινό παρελθόν του νησιού έχει αφήσει ίχνη ανεξίτηλα, πραγματικά αριστουργήματα των πιο παράξενων γλυπτικών συνθέσεων. Το ίδιο συναρπαστική είναι η περιπλάνηση και στο εσωτερικό της Λήμνου. Ας ξεκινήσουμε λοιπόν μαζί αυτό το δεύτερο οδοιπορικό μας, το ανοιξιάτικο, που θα σας δυναμώσει, όπως πιστεύουμε, την επιθυμία να απολαύσετε το υπέροχο αυτό ακριτικό νησί στις καλοκαιρινές σας διακοπές.

ΜΙΑ ΓΟΗΤΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΣΤΑ ΒΟΡΕΙΑ. Ο σημερινός μας προορισμός είναι προσανατολισμένος στο Βορρά. Η βόρεια αυτή διαδρομή είναι ταυτόχρονα και μια από τις ορεινότερες της Λήμνου, όσο ορεινή βέβαια μπορεί να θεωρηθεί μια περιοχή, που τα υψόμετρα της κυμαίνονται ανάμεσα στα 300 και 350 μέτρα. Αμέσως μετά τα Θέρεμα στρίβουμε αριστερά για τον Κορνό και συνεχίζουμε. Ο λόφος του Προφητηγία υψώνεται απέναντί μας, στα νότια, εντυπωσιακός και απότομος. Είναι τόσο απόκρημνες οι κλίσεις του σε σχέση με την γύρω πεδινή περιοχή, που είναι σχεδόν απίστευτο, ότι το ύψος του είναι μόνον 374 μέτρα. Στην καταπράσινη κορυφή του δεσπόζει εκθαμβωτικά μια ολόλευκη πέτρινη σιλουέτα, το ξωκκλήσι του Προφητηγία. Στο

Στη διαδρομή για το Γομάτι και τις περίφημες Αμμοθίνες συναντούμε τον Κατάθακκο, που μαζί με το Προπούθι είναι το βορειότερο χωριό της Λήμνου. Με 50-60 μόνιμους κατοίκους ο Κατάθακκος είναι ένα μικρό χωριό, μοναχικό αλλά γραφικότατο.

τιμόνι του πισωκίνητου OPEL RECORD ο Γιάννης, ζει έντονες οδηγικές συγκινήσεις με τις αλλεπάλληλες στροφές του δρόμου και τις πολύ καλά μελετημένες κλίσεις του οδοστρώματος. Εγώ πάλι από την θέση του συνοδηγού απολαμβάνω το μεγάλο προνόμιο να παρατηρώ απεριόριστος το τοπίο, κάτι που σπάνια μου έχει συμβεί τις τελευταίες δεκαετίες. Πολύ γρήγορα φθάνουμε στις **Σαρδές**, ένα από τα ορεινότερα χωριά της Λήμνου. Οι περισσότεροι από τους κατοίκους του ασχολούνται με αγροτικές καλλιέργειες και κτηνοτροφία. Από τα όμορφα αμπέλια στις γύρω λοφοπλαγίες παράγεται εξαιρετικό κρασί και τσίπουρο. Από το βιβλίο του Θ. Μπελίτσου «Η Λήμνος και τα χωριά της» μαθαίνουμε ότι παλιά το χωριό βρισκόταν στη θέση Αρδές, στην βορινή παραλία του νησιού,

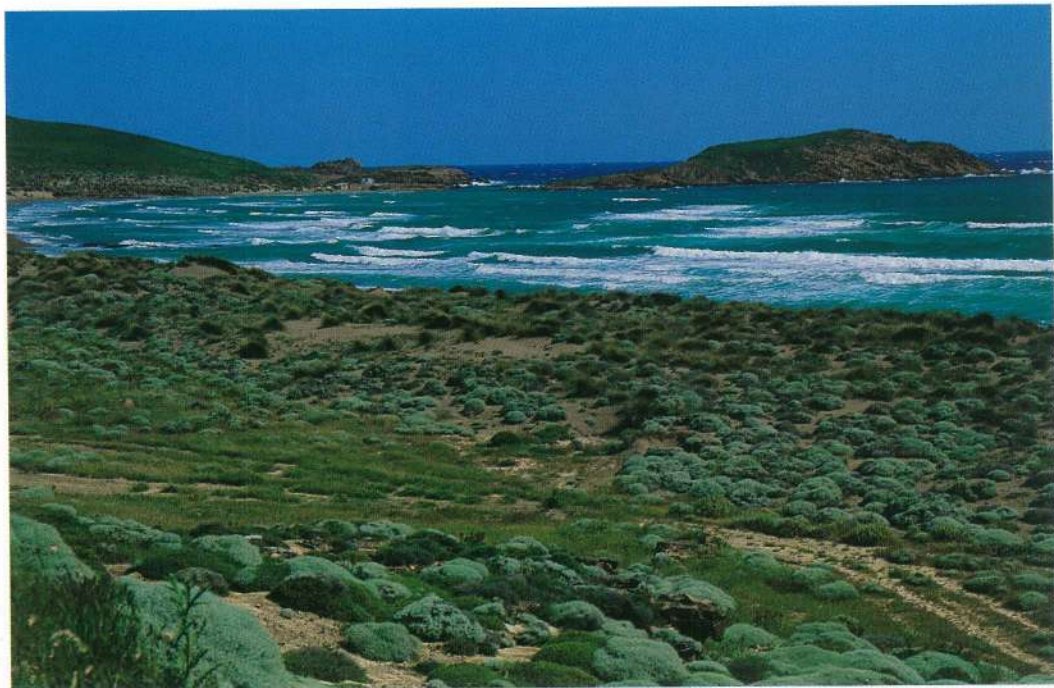

Ένας ομαλός χωματόδρομος έξω από τον Κατάθακκο μας οδηγεί μετά από τρία χιλιόμετρα, στην βορειότερη παραλία της Λήμνου, το Γομάτι.

Η διαδρομή είναι συναρπαστική, την συνιστούμε ανεπιφύλλακτα.

το Γομάτι. Ήδη από το 1284 ο οικισμός αναφέρεται σε έγγραφο της Μονής Μεγίστης Λαύρας με την παραπλήσια ονομασία Αρδία ή Αρδείαι. Προφανώς για λόγους προστασίας από τους πειρατές οι κάτοικοι μετόικησαν σε ασφαλέστερα σημεία στο εσωτερικό.

Πολύ κοντά στις Σαρδές βρίσκεται η **Δάφνη**. Πανέμορφη διαδρομή, ανάμεσα από ήπιες λοφοσειρές και ρεματιές με αιωνόβια παραγάτια. Στις ομαλές καταπράσινες πλαγιές των λόφων που και πού προεξέχουν λευκές καμπύλες σιλουέτες, πρόβατα που βόσκουν ειρηνικά και ελεύθερα. Έξω απ' το δρόμο ένας βοσκόσ αρμέγει μια μοναχική κατοίκα, ξεκομμένη από τις άλλες. Ένας μεσόκοπος ξωμάχος ανηφορίζει αργά στο πλάι του δρόμου πάνω στο γαϊδουράκι του. Τον χαιρετάμε και μας ανταποδίδει εγκάρδια τον χαιρετισμό

φωτ. Θ. Μπασιμουράκης

Ο θαυμάσιος κόλπος του Γοματίου επηρεάζεται μόνον από τους βόρειους και βορειοανατολικούς ανέμους. Από εδώ ξεκινά η περίφημη κοιλάδα με τις Αμμοθίνες.

μας. Εικόνες απλές, ξεχασμένες, που είναι τόσο συχνές και γνώριμες σ' όλη την ύπαιθρο της Λήμνου.

Το όνομα «Δάφνη» που δόθηκε μόλις το 1955 στο χωριό, οφείλεται στην ύπαρξη μιας μεγάλης δάφνης. Το παλιό όνομα του χωριού ήταν «Σβέρδια» και καταργήθηκε, επειδή θεωρήθηκε ξενόφερτο. Στην πραγματικότητα όμως τα Σβέρδια είναι ιστορικό όνομα, αφού ήδη από το 1284 αναφέρονται σε έγγραφα της Μονής Μεγίστης Λαύρας με την ονομασία Συβέρδια.

Μετά τη Δάφνη ο δρόμος παίρνει να κατηφορίζει. Ήδη στο γαλάζιο του ουρανού που τόση ώρα μας συντροφεύει, προστίθεται και το γαλάζιο της θάλασσας, οι βόρειες ακτές προβάλλουν στο βάθος μακριά. Πλησιάζουμε στον Κατάλακκο, το τελευταίο χωριό της διαδρομής, που όμως ως την τελευταία στιγμή παραμένει αθέατο. Το όνομα του χωριού οφείλεται στη θέση του. Είναι χτισμένο αμφιθεατρικά, καλά προφυλαγμένο μέσα σε μια βαθιά ρεματιά (λάκκο), έτσι που είναι ορατό, μόνον όταν φτάσει κανείς στο χείλος του δρόμου που περνάει από πάνω του. Σύμφωνα με τον Θ. Μπελίτσο πρόκειται για

τον βυζαντινό οικισμό Καταπόταμο, που αναφέρεται το 1284 και το 1355 σε έγγραφα της Μεγίστης Λαύρας. Το χωριό αρχικά βρισκόταν στη βορινή παραλία του νησιού με το όνομα Γομάτι ή Γομάτος. Προβάλλει κυριολεκτικά κάτω από τα πόδια μας ο Κατάλακκος ανάμεσα σε πυκνή βλάστηση και ανθισμένα σπάρτα. Πέρα μακριά, στο βάθος του βορειοδυτικού ορίζοντα διακρίνονται οι περίφημες «Παχιές Αμμουδιές», που κάποια από τις επόμενες μέρες θ' αποτελέσουν ίσως τον πιο παράξενο και γοητευτικό προσορισμό μας στο νησί. Συνεχίζουμε να κατηφορίζουμε για την βορειότερη παραλία της Λήμνου. Καλός χωματόδρομος μετά τον Κατάλακκο, άριστα συντηρημένος, δεν μας δημιουργεί κανένα πρόβλημα. Μια βρυσούλα με θαυμάσιο βουνίσιο νερό αναλαμβάνει να μας δροσίσει. Κάτω σ' αριστερά μας συνεχίζεται το φαράγγι του Κατάλακκου, κατάφυτο, με πλούσια ακόμη ροή στο βάθος του. Σε κάποια σημεία το φαράγγι αποκτά μια άγρια ομορφιά με απόκρημνους βραχώδεις σχηματισμούς. Δίπλα εκεί, πάνω από το ποταμάκι, λάμπει ολόλευκο ένα ξωκλήσι, μοναχικό και απέρριπτο, όπως του αξίζει. Η παρουσία του

φωτ. X. Καζόλης

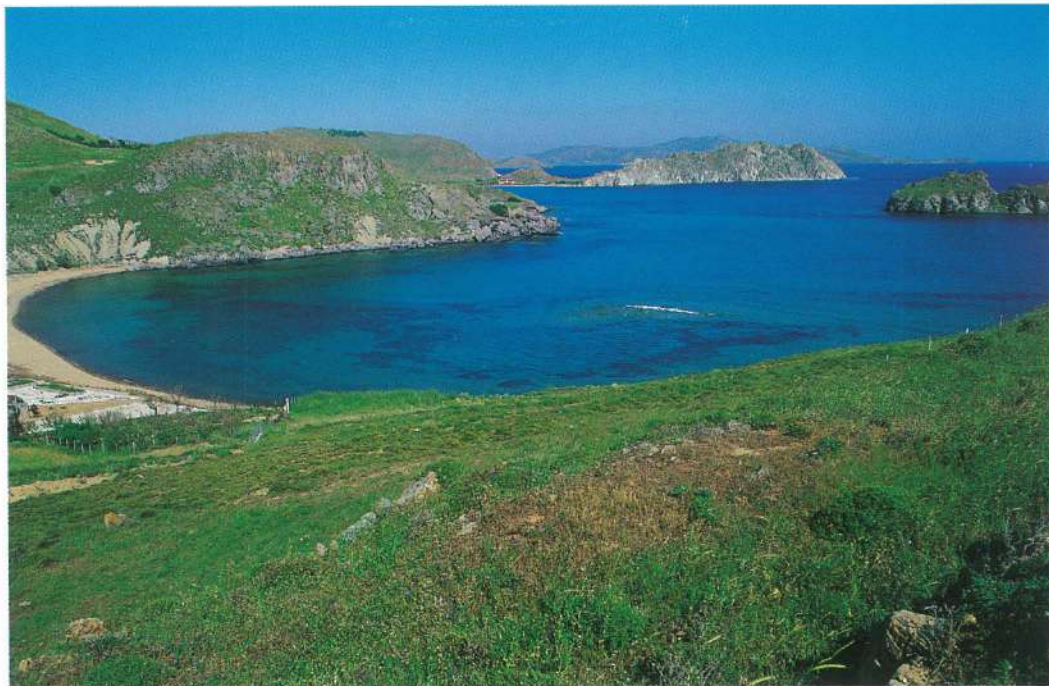
Κοσμοπολίτικος και πολύ κοντά στη Μύρινα ο κόλπος του Πλατού είναι μια από τις πιο προσπές και δημοφιλείς παραλίες της Λήμνου.

εξασκεί επάνω μας όλη αυτή την απίστευτη γοητεία, που έχουν πάντα τα ερημικά ξωκλήσια του βουνού.

Κατηφορίζουμε για το Γομάτι. Βρισκόμαστε πια σε μια ευλογημένη πεδιάδα με καταπράσινα λιβάδια, χωράφια με σπαρτά, αμπελόκηια και αγριολούλουδα. Το ποταμάκι καταλήγει στην ακτή και γλυκαίνει στις εκβολές του το νερό της θάλασσας. Ενας ισχυρός βορειοανατολικός άνεμος χαρίζει στον υπέροχο κόλπο μια περίσσεια μεγαλοπρέπεια, γεμίζει την γαλάζια επιφάνειά του με αναρίθμητα αφρισμένα κύματα. Σταματάμε το αυτοκίνητο, βγαίνουμε στην ακροθαλασσιά και γινόμαστε κομμάτι αυτής της μοναδικής φύσης. Στην απέναντι πλευρά του κόλπου, την βόρεια, το τοπίο στην ακροθαλασσιά αλλάζει εντελώς. Μικροί λοφίσκοι από άμμο εκτείνονται βαθιά μέσα στη στεριά. Πάνω τους φυτρώνουν ασιβιές, αγκάθια και θυμάρι. Είναι φανερό, πως εδώ καταλήγουν ή από εδώ αρχίζουν οι θρυλικές Παχιές Αμμουδιές. Αυτή η περιοχή του κόλπου είναι η Αγία Βαρβάρα, όπως σημειώνει μια πινακίδα. Το δειλινό μας βρίσκεται στον Κατάλακκο, στο παλιό γραφικό καφεενεδάλι της κυρα-Ελευθερίας. Πρόθυμα

η καλή κυρούλα βάζει μπροστά μας ένα πιατάκι με ελιές, τυρί, ντομάτα, ψωμί, γεμίζει τα ποτηράκια μας με τσίπουρο δικό της, σπεύδει να μας τηγανίσει αυγά από τις κότες της. Ο Γιάννης είναι σκεπτικός και ξαφνικά δακρύζει. Ύστερα παίρνει μια βαθιά ανάσα και μου λέει: «*Κάποτε για ένα τέτοιο ταπεινό πιατάκι έκλαψα. Το είδα σ' ένα βιβλίο και μου θύμισε Ελλάδα. Τον καιρό εκείνο ήμουν στην Αμερική*».

ΣΤΙΣ ΝΟΤΙΕΣ ΑΚΤΕΣ. Μετά τα υψώματα και την ακτή Γομάτι στα βόρεια του νησιού, μας προσελκύουν οι νότιες ακτές με την πολυπλοκότητά τους. Εδώ άλλωστε βρίσκονται μερικές από τις δημοφιλέστερες παραλίες της Λήμνου. Από μια λιθόστρωτη πλατεία της Μύρινας κοντά στο λιμάνι, πολύ εύκολα βρίσκουμε την πινακίδα που μας οδηγεί προς το **Πλατύ**. Μετά από δύο περίπου χιλιόμετρα απλώνεται μεγαλόπρεπα μπροστά μας ο τεράστιος κόλπος Πλατύ. Η απόλυτη προφύλαξή του από τους βόρειους και ανατολικούς ανέμους, η ρηχή θάλασσα, η εκτεταμένη αμμουδιά και η γειννίαση με την Μύρινα καθιστούν την παραλία «Πλατύ» μια

φωτ. Θ. Μπασιγιουράνης

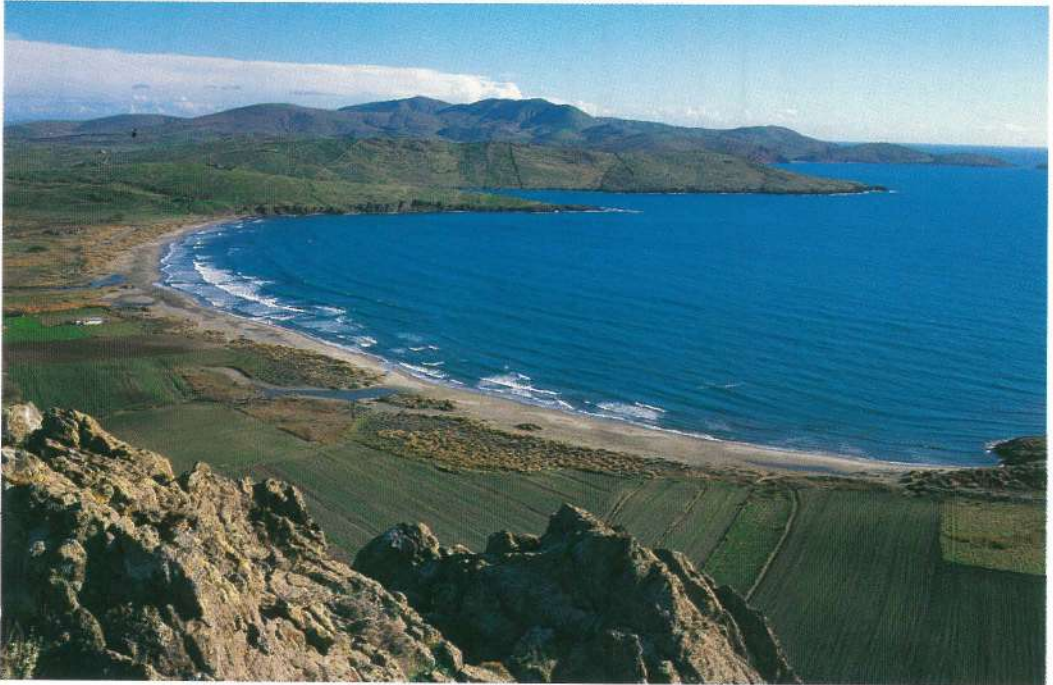
Ελάχιστα μόλις χιλιόμετρα από τον κόλπο του Πλατύ προς τα νότια, εκτείνεται η καταπληκτική παραλία Πθαγίσιος Μώλος ή Στβί, με υπέροχο φυσικό περιβάλλον.

από τις πιο πολυσύχναστες. Μερικές εκατοντάδες μέτρα πιο πάνω δεσπόζει αμφιθεατρικά χτισμένο, το χωριό Πλατύ που πήρε προφανώς το όνομά του από το ευρύ στόμιο του όρμου (πλατύς γιάλος), ο οποίος χρησιμοποιείται και σαν λιμάνι από τα μεσαιωνικά χρόνια. Το όνομα «Πλατύς» πρωτοαναφέρεται σε έγγραφα της Μονής Φιλοθέου του Αγ. Όρους από το 1355, ενώ σαν λιμάνι χρησιμοποιείται τουλάχιστον από το 1658, σύμφωνα με τον περιηγητή Boschini. Το χωριό έχει αναπτύξει τα τελευταία χρόνια μια σημαντική τουριστική υποδομή, με πολλά μικρά ξενοδοχεία και ξενώνες. Περιπλανιόμαστε αμειβτή ώρα στα γραφικά στενά δρομάκια θαυμάζοντας την πανοραμική θέα προς τον κόλπο.

Επιστρέφουμε στην παραλία και συνεχίζουμε τον αξιόπιστο χωματόδρομο, με πρόθεση να φτάσουμε ως τη νότια άκρη του νησιού. Η έμπνευσή μας αποδεικνύεται πολύ σωστή αφού σε λίγη ώρα, ένα από τα θεαματικότερα θαλασσινά τοπία απλώνεται μπροστά στα μάτια μας. Είναι ο περίφημος «Πθαγίσιος Μώλος» ή παραλία του «Στβί» κατά την ντόπια ονομασία. Θαυμάσιες εξοχικές κατοικίες, περιβόλια και λουλούδια, διάφανα νερά,

ένας τόπος ειρηνικός και γαλήνιος, τόσο κοντά στο κοσμοπολίτικο Πλατύ και στην Μύρινα.

Επιστρέφουμε στην βασική μας διαδρομή και έξω από το Πλατύ παίρνουμε κατεύθυνση για **Θάνος**. Γραφικό χωριό το Θάνος χτισμένο σε πλαγιά, με παραδοσιακά σπίτια και πολύ στενούς δρόμους. Αρχικά το χωριό βρισκόταν κοντά στη θάλασσα, μεταφέρθηκε όμως στα ηπειρωτικά για τον φόβο των πειρατών. Αυτές οι μετακινήσεις στην ενδοχώρα είναι συχνό φαινόμενο στη Δήμο και συνέβησαν κυρίως στα τέλη του 17ου και στις αρχές του 18ου αιώνα, μετά τους ενετοτουρκικούς πολέμους. Στο φαινόμενο αυτό οφείλεται το γεγονός, ότι οι περισσότεροι οικισμοί της Δήμου δεν είναι παραθαλάσσιοι αλλά ηπειρωτικοί. Το χωριό είναι παλιό και αναφέρεται από την εποχή της πατριαρχίας του Ιωάννου ΙΓ' Γλυκέως (1315-1320). Ένας πολύ στενός αλλά σε καλή κατάσταση χωματόδρομος μας οδηγεί μετά από ένα περίπου χιλιόμετρο στην εκτεταμένη παραλία του Θάνου. Οι ψαροταβέρνες που υπάρχουν κοντά στην θάλασσα αποδεικνύουν, ότι η παραλία του Θάνου εί-

φωτ. Χ. Καζόλης

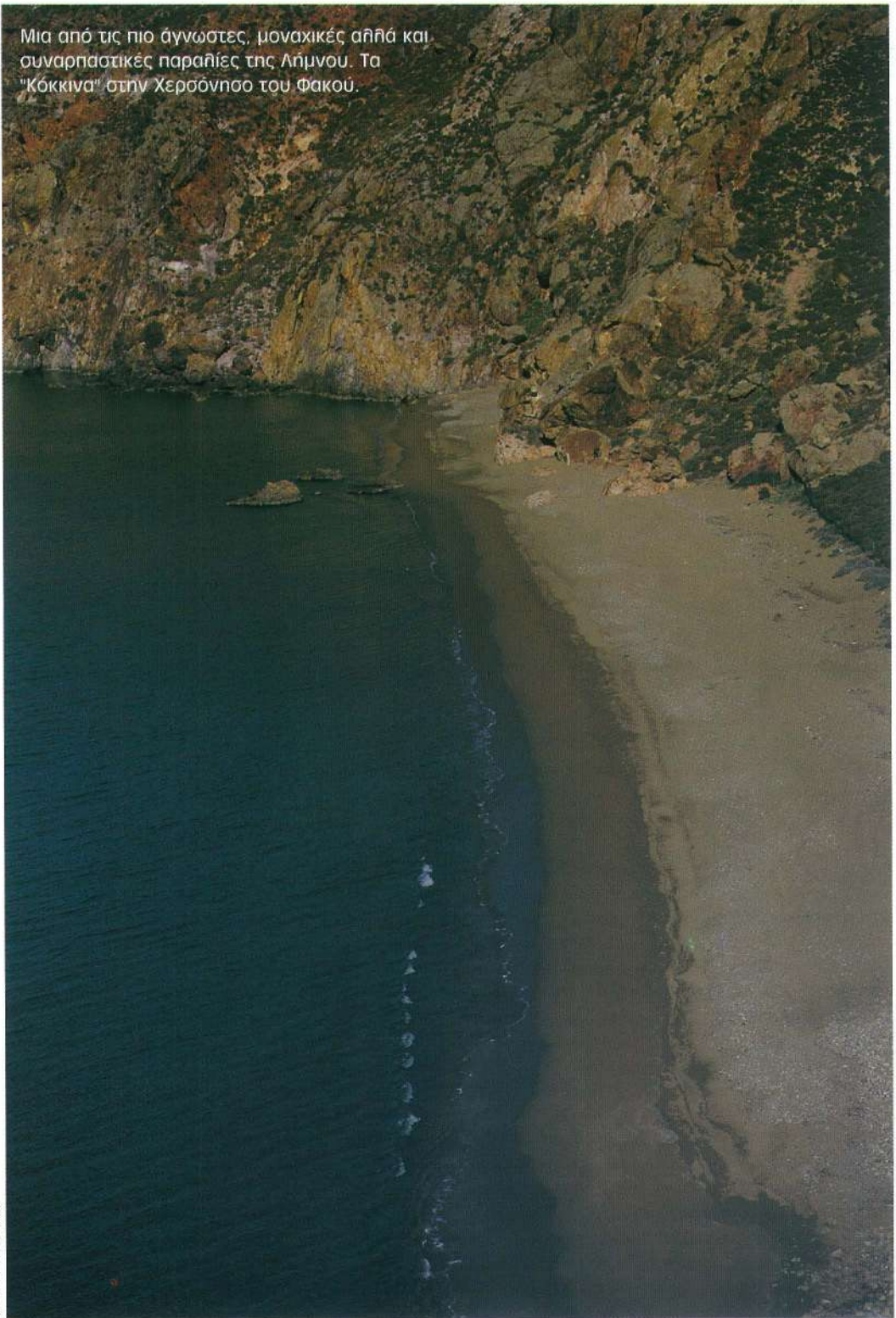
Φωτογραφημένη από το ύψος της τραχιάς κορυφής του Κάκαβου, η παραλία του Ζυματά είναι μια από τις ωραιότερες και πιο εκτεταμένες της Λήμνου.

ναι πολύ γνωστή και δημοφιλής στους καλοκαιρινούς επισκέπτες. Η αμμουδιά αποτελείται από ψιλή άμμο και είναι πολύ μεγάλη σε έκταση και πλάτος, ενώ τα νερά είναι πεντακάθαρα και βαθαίνουν κανονικά. Για πολλούς η παραλία αυτή είναι μια από τις καλύτερες της Λήμνου.

Εγκαταλείποντας το Θάνος και συνεχίζοντας την περιήγησή μας, ο δρόμος ανηφορίζει για λίγο και η θέα γίνεται πανοραμική. Σε μια στροφή ακριβώς έξω από το δρόμο, ξεπροβάλλει ένα ξωκκλήσι. Με την κεκτημένη ταχύτητα του αυτοκινήτου το προσπερνάμε, αμέσως όμως σταματάμε και επιστρέφουμε. Το θέαμα που αντικρίζουν τα μάτια μας είναι τέτοιο, που είναι αδύνατο να μην σταματήσουμε για λίγο ώρα. Κάτω ακριβώς από τα πόδια μας απλώνονται αρχοντικά οι εκπληκτικές παραλίες του Ζυματά, με τις καμπύλες τους. Στον βόρειο ορίζοντα κυριαρχεί καταλυτικά ο τραχύς ορεινός όγκος του Κάκαβου, που καταλήγει ομαλά σε μια πανέμορφη πεδιάδα ως τη θάλασσα. Καθώς ατενίζω τις κορφές του Κάκαβου, δεν μπορώ να μην θυμηθώ με νοσταλγία την μοναδική εμπειρία της επίσκεψης, μερικούς μήνες πριν

της φημισμένης Παναγιάς Κακαβιώτισσας. Κατευθύνουμε το βλέμμα μας στα ανατολικά. Ο κόλπος του Κοντιά εισχωρεί βαθιά μέσα στη στεριά και αμέσως πιο πίσω υψώνονται οι ήπιες βουνοκορφές του Σκοπού, καταπράσινες, με ειρηνικό ανάγλυφο, τόσο διαφορετικές από τις σκληρές βραχώδεις πλαγιές του Κάκαβου. Η Χερσόνησος του Φακού είναι ίσως ένα από τα ελάχιστα σημεία της Λήμνου, που δεν προλάβουμε να επισκεφθούμε με τον Χρήστο Καζόλη κατά την διάρκεια της χειμερινής μας γνωριμίας με την Λήμνο. Τούτη τη φορά μας δίνεται η ευκαιρία να γνωρίσουμε αυτή την περιοχή που είναι από τις λιγότερο γνωστές του νησιού. Κατηφορίζουμε από το ξωκκλήσι και κινούμαστε για λίγο παράλληλα με τον κόλπο του Ζυματά. Ο δρόμος απομακρύνεται από την θάλασσα και μας οδηγεί στο φημισμένο χωριό **Κοντιάς**. Το όνομα του χωριού προήλθε από τον βυζαντινό γαιοκτήμονα της περιοχής Κοντέα. Το χωριό είναι παλιό, πρωτοαναφέρεται το 1329, με την ονομασία «Παλαιοκάστελλο του Κοντέα». Ο Κοντιάς, κατά τον Ν. Λυμπέρη, αρχικά βρισκόταν κοντά στη θάλασσα και εγκαταλείφθηκε λόγω των πειρατών γύρω στα 1600.

Μια από τις πιο άγνωστες, μοναχικές αλλή και συναρπαστικές παραλίες της Λήμνου. Τα "Κόκκινα" στην Χερσόνησο του Φακού.

φωτ. Χ. Καζόλης

Μικρό τμήμα απολιθωμένου κορμού στο Βάρος-Είναι βέβαιο, πως με μια προσεκτική ανασκαφή θ' αποκαλυφθεί ένας πολύ μεγάλος απολιθωμένος κορμός, ανάμεσα στους τόσους που υπάρχουν στη Λήμνο.

Στην παλιά περιοχή απομένει μόνο ένα ερειπωμένο κάστρο που όπως επισημαίνεται και από πολλούς περιηγητές, θεωρείτο από τα σημαντικότερα της Λήμνου, σ' όλη τη διάρκεια του μεσαίωνα και της τουρκοκρατίας. Στη νέα του θέση το χωριό κτίσθηκε γύρω από τον δασωμένο λόφο του Αγίου Αθανασίου. Ο Κοντιάς ήταν ένα από τα πολυπληθέστερα χωριά, πριν οι κάτοικοί του μεταναστεύσουν στο εξωτερικό. Διατηρεί απόλυτα τον παραδοσιακό του χαρακτήρα, η ντόπια αρχιτεκτονική των σπιτιών του με πελεκητή πέτρα θεωρείται από τις αξιολογότερες στη Λήμνο. Μια στάση στον Κοντιά και μια περιήγηση στους δρόμους και στα σοκάκια του είναι πάντα μια συναρπαστική εμπειρία.

Δύο περίπου χιλιόμετρα από τον Κοντιά βρίσκεται το Διαπόρι, στον μυχό του κόλπου. Απόλυτα προφυλαγμένη η θάλασσα, επηρεά-

ζεται μόνον από νότιους ανέμους. Είναι μια εκτεταμένη παραλία με θαυμάσια ψιλή αμμουδιά και ρηγά, διάφανα νερά, αληθινό καταφύγιο για σκάφη και για ανθρώπους. Ένα-δύο γραφικά ταβερνάκια και μια μικρή ξύλινη σκάλα, που εισχωρεί μέσα στη θάλασσα και απ' όπου μπορεί να ψαρέψει κανείς, κάνουν το τοπίο ακόμη πιο ειδυλλιακό και οικείο. Από το Διαπόρι ο καλοστρωμένος χωματόδρομος συνεχίζεται και μέσα από μια στενή γλώσσα στεριάς εισχωρεί στην άγνωστη ως τώρα Χερσόνησο του Φακού. Στο απογευματινό φως του ήλιου τα χρώματα ζωηρεύουν, τα μάτια ξεκουράζονται στην απέραντη καταπράσινη επιφάνεια της γης, που διακόπτεται μόνον από το βαθύ γαλάζιο της θάλασσας. Αφήνουμε για λίγο το βασικό οδικό δίκτυο και μπαίνουμε αριστερά σ' έναν δευτερεύοντα χωματόδρομο. Κατηφορίζει στενός ανάμεσα από ψηλά χόρτα και μερικές εκατοντάδες μέτρα πιο κάτω καταλήγει μπροστά στη θάλασσα. Μόλις εκείνη τη στιγμή συνειδητοποιούμε, ότι βρισκόμαστε σ' έναν από τους τόσους μυχούς του κόλπου του Μούδρου. Η όμορφη κωμόπολη διακρίνεται στην απέναντι ακτή του κόλπου, τυλιγμένη σε μια λεπτή καταχνιά. Η παραλία είναι απόλυτα ερημική. Η μοναδική ανθρώπινη παρουσία είναι ένας ψαράς μέσα στο καϊκάκι του. Δεν μπορούμε ν' αρνηθούμε στους εαυτούς μας την πολυτέλεια ν' απολαύσουμε για λίγη ώρα την γαλήνη αυτού του χώρου. Μόλις ξαναρχίζουμε ν' ανηφορίζουμε το κύριο οδικό δίκτυο, ξαναβλέπουμε από την άλλη μεριά τον κόλπο του Κοντιά. Ετσι τώρα κινούμαστε ανάμεσα σε δύο θάλασσες, στ' ανατολικά μας έχουμε τον κόλπο του Μούδρου, ενώ στα δυτικά μας τον κόλπο του Κοντιά. Πολλοί χωματόδρομοι ξανοίγονται μπροστά μας. Είναι ένα πολύπλοκο οδικό δίκτυο, που κατευθύνεται σε κάθε σημείο της Χερσονήσου του Φακού. Μετά από αρκετή σκέψη αποφασίζουμε ν' ακολουθήσουμε τον δρόμο που φαίνεται να μας οδηγεί πλησιέστερα προς τα παράλια του Κοντιά. Θα ήταν ίσως εξαιρετικά χρονοβόρο αν επιχειρούσα να σας περιγράψω τις λεπτομέρειες αυτής της καταπληκτικής διαδρομής. Αυτό που θα μπορούσα να κρατήσω ως συμπέρασμα αλλά και ολοζώντανη ανάμνηση αυτής της περιήγησης είναι, ότι τόσο ο Γιάννης, όσο κι εγώ είχαμε μόνιμα την αίσθηση, ότι βρισκόμασταν σε κάποιες εξοχές της Ιρλανδίας και της Σκωτίας. Γιατί εκτός από τις απέραντες καταπράσινες επιφάνειες

Παλιά φωτογραφία με τους 12 ανεμόμυλους στον λόφο του Βάρος. Σήμερα έχουν απομείνει ελάχιστα μισοκατεστραμμένοι. (Φωτ. Αρχείο: Δ. ΖΑΧΑΡΩΦ)

στις πεδιάδες και στους λόφους, πέρασαν διαδοχικά μπροστά από τα μάτια μας πάμπολλες συγκεντρώσεις προβάτων που έβρισκαν ειρηνικά, πέρδικες που περπατούσαν άφοβα και χαριτωμένα ακριβώς μπροστά στο αυτοκίνητο, ένα υπέροχο ολόλευκο άλογο μέσα στο καταπράσινο φυτό του λιβαδιού και καλοχτισμένα μοναχικά αγροτόσπιτα (οι περίφημες μάντρες της Λήμνου).

Κάποια στιγμή, οχτώ περίπου χιλιόμετρα από το Διαπόρι, αποκαλύφθηκε μπροστά μας μια καταπληκτική παραλία με λεπτή κόκκινη άμμο. Είναι η περίφημη παραλία «Κόκκινα», πιθανόν από τις πιο άγνωστες του νησιού, ιδανικό καταφύγιο για τους ερασιτέες της γαλήνιας φύσης. Ωρες πολλές αγαπητοί φίλοι, μέχρι την ώρα του δειλινού, μας πήρε αυτή η συναρπαστική εξερεύνηση της παράξενης Χερσονήσου του Φακού. Κι αν ίσως υπήρχε στο τέλος μια και μοναδική ένσταση από κάποιον, αυτός δεν θα μπορούσε να ήταν άλλος από το δύστυχο OPEL RECORD, που δεν πέρασε ιδιαίτερα ευτυχισμένες στιγμές, σε κάποια σημεία των δύσκολων δρόμων.

ΛΗΜΝΙΑ ΓΗ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΘΑΥΜΑΣΤΕΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΕΣ.

Στις περισσότερες εξόδους μας από τη Μύρινα προς τα ανατολικά του νησιού διασχίζουμε τα χωριά Άγιος Δημήτριος και Λιβαδοχώρι. Ο Άγιος Δημήτριος είναι, μαζί με την Νέα Κούταλη το νεότερο χωριό της Λήμνου, αφού δημιουργήθηκε μετά το 1922 από μικρασιάτες πρόσφυγες, που ήρθαν από το Ρέις-Δερέ της Ερυθραίας. Το Λιβαδοχώρι αντίθετα, αναφέρεται ήδη από το 1355 σε έγγραφα της Μονής Φιλοθέου του Αγίου Όρους. Κατά τον μεσαίωνα θεωρείτο ένα από τα μεγαλύτερα χωριά της Λήμνου και κατά την Επανάσταση του 21 πρόσφερε τους αγωνιστές Παντελή Μαρινάκη και Αποστόλη Λήμνιο. Αφήνουμε το κύριο οδικό δίκτυο προς Μούδρο και παίρνουμε κατεύθυνση αριστερά προς Βάρος. Λίγο πριν μπούμε στο χωριό ένας μικρός χωματόδρομος μας οδηγεί 200 περίπου μέτρα προς τα δεξιά σ' έναν πρόχειρα περιφραγμένο κατακείμενο απολιθωμένο κορμό. Ένα μικρό μόνον τμήμα του κορμού προεξέχει από το έδαφος, πιστεύουμε

Το περίφημο Αγίασμα της Ζωοδόχου Πηγής στον Κότσινα. Πέρα από κάθε αμφιβολία αξίζει να κατεβεί κανείς τα 65 πέτρινα σκαλοπάτια και να βρεθεί μέσα στον μυστικιστικό αυτό χώρο, βαθείά μέσα στη γη.

όμως, πώς είναι απλά θέμα χρόνου να αποκαλυφθούν και να γίνουν ευρύτερα γνωστοί οι απολιθωμένοι κορμοί της Λήμνου, που θεωρούνται ότι είναι πολλοί και εντυπωσιακοί. Μετά την επίσκεψή μας στον απολιθωμένο κορμό ο ευγενικός κάτοικος του χωριού, που θέλει να διατηρήσει την ανωνυμία του, συνεχίζει την ξενάγησή μας στο Βάρος. Ετσι μας δείχνει το αρχοντικό του γιατρού Παυλίδη και την θαυμάσια κρήνη του 1807 που ανήγειρε ο εξ Αιγύπτου Ν. Δάλλης και εξακολούθει να τροφοδοτεί το χωριό με υπέροχο νερό από τους αντικρινούς λόφους. Πάνω από το Βάρος δεσπόζει ένας λόφος με ερειπωμένους ανεμόμυλους. Στην πλαγιά του ήταν παλιά χτισμένο το χωριό, επειδή όμως ήταν ορατό από την θάλασσα το μετέφεραν στο πίσω μέρος του. Το χωριό είναι παραδοσιακό με ωραία παλιά σπίτια και γραφικές πλατείες, πρωτοαναφέρεται δε το 1415 σε έγγραφο της Μονής Μεγίστης Λαύρας.

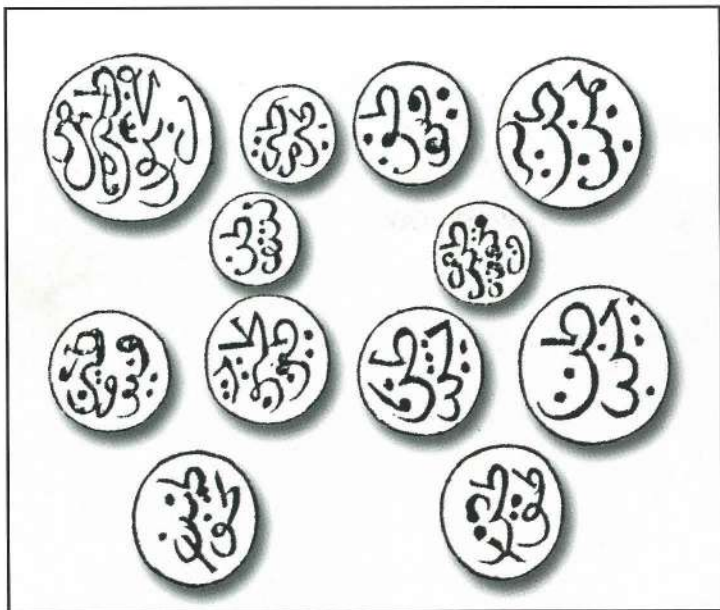
Επόμενος σημαντικός σταθμός της περιοδείας μας στην Κεντρική Λήμνο είναι ο **Κότσινας**, που βρίσκεται στον μυχό του ομώνυμου κόλπου, πολύ κοντά, στο Βάρος. Σήμερα είναι ένα ασήμαντο, σχεδόν ακατοίκητο ψαροχώρι, που χρησιμοποιούν ως επίνειο οι ψαράδες από το διπλανό χωριό Ρεπανίδι. Κάποτε όμως ο Κότσινας και η περιοχή του είχαν μεγάλη αίγλη, γιατί έχουν συνδεθεί με μερικά από τα πιο φημισμένα αλλά και παράξενα γεγονότα στην ιστορία της Λήμνου. Ας προσπαθήσουμε

να βάλουμε μια τάξη, στα όσα συναρπαστικά αναφέρονται για τον Κότσινα.

Είναι γνωστό, ότι για πολλά χρόνια πρωτεύουσα του νησιού ήταν η αρχαία Ηφαιστία. Επειδή όμως το λιμάνι της καταστράφηκε από προσχώσεις, εγκαταλείφθηκε και μεταφέρθηκε στον γειτονικό Κότζινο ή Κότσινο. Η τοποθεσία του Κότζινου πρωτοαναφέρεται σε μοναστηριακά έγγραφα του Αγίου Όρους ήδη από το 1136. Το λιμάνι όμως ήταν ενωρύτερα γνωστό στους Ενετούς εμπορευόμενους. Για να προστατεύσουν το λιμάνι του Κότζινου οι Ενετοί κατά την περίοδο 1207-1214 έχτισαν ένα κάστρο, που θεωρείτο ένα από τα τρία σημαντικότερα του νησιού (το κάστρο αυτό κατέστρεψαν οι ίδιοι οι Ενετοί το 1656). Το κάστρο του Κότζινου κατά την περίοδο της

τουρκοκρατίας άντεξε σε όλες τις προσπάθειες των τούρκων να το καταλάβουν. Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφέρουμε, ότι η Λήμνος ουδέποτε κατελήφθη μετά από πολεμικές επιχειρήσεις των ίδιων των τούρκων. Απλά το νησί παραχωρήθηκε στους τούρκους από τους Ενετούς με συμφωνία, αρχικά το 1456 για οχτώ χρόνια και οριστικά το 1479.

Κορυφαίο γεγονός αυτής της περιόδου είναι η περίφημη **Μάχη του Κότζινου**. Η μάχη αυτή έμεινε στην ιστορία γιατί σφραγίσθηκε με τον απαράμιλλο ηρωισμό μιας νεαρής κόρης από τον Κότζινο, της **Μαρούλας**. Ήταν το 1475, τότε που η Λήμνος ήταν ακόμη στην κατοχή των Βενετών με διοικητή τον ναύαρχό τους Ιάκωβο Λοδεράνο. Οι τούρκοι με στρατηγό τον Σουλεϊμάν πασά επετέθησαν κατά του φρουρίου με μεγάλες δυνάμεις και ισχυρό πυροβολικό. Παρά τη σθεναρή αντίσταση των υπερασπιστών, η ώρα της άλωσης πλησίαζε. Τη στιγμή εκείνη η Μαρούλα είδε τον πατέρα της Ισίδωρο Κομνηνό, που ήταν προύχοντας της Λήμνου, να πέφτει νεκρός. Αλλόφρων τότε άρπαξε το σπαθί του και με την κραυγή «Ελευθερία ή Θάνατος», επετέθη ακράτητη κατά των τούρκων. Η απελπισμένη αυτή ενέργεια έδρασε σαν καταλύτης στο ηθικό των συμπατριωτών της, που έπεσαν σε μανία στους τούρκους και τους έτρεψαν σε άτακτη υποχώρηση και φυγή. Τότε ο Βενετός διοικητής πρότεινε στην γενναία κόρη να διαλέξει

Σχέδια 12 τύπων σφραγίδας της Λημνίας Γης, του P. Belon (Παρίσι 1553)

Σφραγίδα της Λημνίας Γης του 17-18ου αιώνα από τη συλλογή της Pharmaceutival Society (F.W.Hasluck, "Terra Lemnia", ενθ. αν. σ. 230)

για σύζυγο, όποιον από τους ευγενείς Βενετούς επιθυμούσε, με την υπόσχεση να την προικίσει πλουσιοπάροχα. Η απάντηση της Μαρούλας ήταν, ότι «δεν ήθελε να αμειφθεί δια πράξιν, ην ωφειλεν εκ καθήκοντος προς την πατρίδα της».

Το υπέροχο αυτό κατόρθωμα της Μαρούλας εξύμνησε με ποιήμά του τον ΙΖ' αιώνα ο ιταλός ποιητής GUGLIELMO DONDINI. Από την ελληνική πλευρά ο **Κωστής Παλαμάς** αφιέρωσε ένα από τα ωραιότερα ποιήματα του στην «Μαρούλα της Λήμνου». Δίπλα στον επιβλητικό ανδριάντα της Μαρούλας, που δεσπόζει στον λόφο πάνω από τον Κότσινα, βρίσκεται η εκκλησία της Ζωοδόχου Πηγής. Η εκκλησία αυτή είναι χτισμένη την δεκαετία του '50 πάνω σ' ένα μονύδριο, του οποίου η ύπαρξη αναφέρεται από το 1416. Κάτω από την εκκλησία, βαθειά μέσα στη γη βρίσκεται ένα υπόγειο αγίασμα. Είναι εξαιρετικά ενδιαφέρον, αν δεν πάσχει κάποιος από κλειστοφοβία, να κατεβεί τα 65 πέτρινα σκαλοπάτια, ακολουθώντας αυτή τη στενή, μυστικιστική διαδρομή μέχρι το αγίασμα.

Δύο περίπου χιλιόμετρα νότια του Κότσινα υπήρχε μέχρι τους ιστορικούς χρόνους το ηφαίστειο **Μόσυγλος**. Εξαιτίας των καπνών

του ηφαιστείου ο Όμηρος ονόμαζε την Λήμνο «Αιθάλεια». Υπολογίζεται, ότι το ηφαίστειο έσβησε συγχρόνως με την καθίζηση του όρους της Λήμνου «Ερμαίου», ίσως τον 5ον π.Χ. αιώνα εξαιτίας μεγάλης σεισμικής δόνησης. Ο Αισχύλος στο έργο του «Αγαμέμνων» αναφέρει, ότι η είδηση της Άλωσης της Τροίας μεταδόθηκε από το όρος της Τρωάδας Ίδη, στο όρος Ερμαίον της Λήμνου με ένα μεγάλο φανό. Από το Ερμαίον μεταδόθηκε στο όρος Άθως και από τον Άθω στην Πελοπόννησο, μέσω μιας σειράς υψηλών φανών, που ανάφθηκαν πάνω στις κορυφές υψηλών βουνών. Έτσι η είδηση της άλωσης έφτασε στο Άργος την ίδια νύχτα, που καταλήφθηκε η Τροία.

Αφήσαμε τελευταίο ένα γεγονός, που ακροβατεί στα ασαφή πολλές φορές όρια, που υπάρχουν ανάμεσα στον μύθο και την πραγματικότητα. Το γεγονός αυτό, που ήταν στην επικαιρότητα για πολλούς αιώνες, από την αρχαιότητα μέχρι σχεδόν τον περασμένο αιώνα, έκανε διάσημη την περιοχή, πολύ έξω από τα σύνορα της Ελλάδας. Ήταν η περίφημη «ΛΗΜΝΙΑ ΓΗ», αυτό το παράξενο κόκκινο χώμα, που εξορύσσεται από ένα σημείο της περιοχής του Κότζινου και του αποδίδοντο θαυματουργές θεραπευτικές

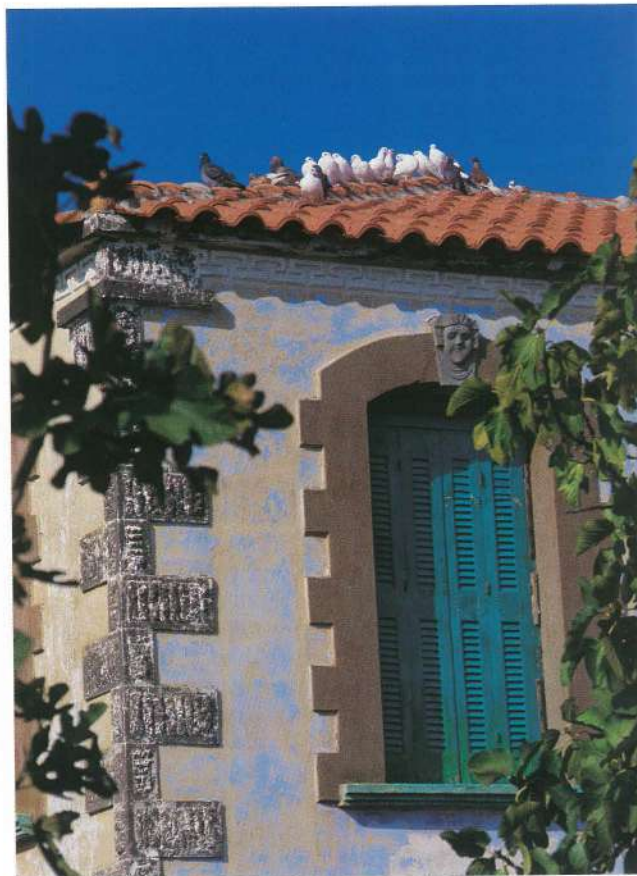

φωτ. Θ. Μπασιουράκης

Τα 600 περίπου ξωκκλήσια σ' όλη την ύπαιθρο της Λήμνου, χαρίζουν έναν ακόμη πιο ειρηνικό χαρακτήρα στο νησί και παράβηθα μαρτυρούν την βαθειά θρησκευτικότητα των κατοίκων.

ιδιότητες. Οι αναφορές που υπάρχουν για την Λημνία Γη από την αρχαιότητα ως τον περασμένο αιώνα είναι αναρίθμητες. Οι πιο σημαντικοί αρχαίοι συγγραφείς που μιλούν για τη Λημνία Γη είναι ο Πλίνιος ο Διοσκορίδης και ο Γαληνός. (Η παλαιότερη αναφορά για την Λημνία Γη εντοπίζεται στην πραγματεία του Θεόφραστου «DE LAPIDIBUS» ή «Περί λίθων», γραμμένη στα 315-305 π.χ) Ο τελευταίος μάλιστα επισκέφθηκε ειδικά την Λήμνο, για να έχει προσωπική άποψη. Οι τρεις αρχαίοι συγγραφείς αναφέρουν μια μεγάλη ποικιλία ασθενειών για τις οποίες η Λημνία Γη ενεργούσε σαν φάρμακο, όλοι όμως συμφωνούσαν πως ήταν αντίδοτο σε δηλητήρια και θεραπευτική σε δαγκώματα ερπετών. Σύμφωνα μάλιστα με την παράδοση ο ήρωας Φιλοκτήτης, που το τραύμα του προήλθε από δάγκωμα φιδιού, θεραπεύτηκε χρησιμοποιώντας Λημνία Γη. Η εξαγωγή αυτού του χώματος και η χρησιμοποίησή του σαν φάρμακο, πρέπει να συνεχίστηκε σ' όλη τη διάρκεια του Μεσαίωνα, γιατί και μέχρι τα τέλη του ακόμα, η φήμη του εξακολουθούσε να είναι μεγάλη. Τον 16ο αιώνα η ζήτησή του σαν αντίδοτο στην πανώλη, στην δυσεντερία

και άλλες οργανικές ανωμαλίες ήταν τόσο μεγάλη, ώστε οι πρέσβεις, επιστρέφοντας από την Κωνσταντινούπολη στην πατρίδα τους, συνήθιζαν να φέρνουν κομμάτια του σαν δώρο σε εξέχουσες προσωπικότητες. Μεγαλύτερη απόδειξη της αξίας της ήταν το γεγονός, ότι συχνά την παραποιούσαν. Ο BELON κάνει λόγο για μερικά αλλοιωμένα είδη της, ενώ ο THEVET παρατηρεί πως «οι εβραίοι την νοθεύουν πολύ, όταν την πουλούν σ' όσους δεν την ξέρουν». Ο περιηγητής, του οποίου οι παρατηρήσεις αποτελούν σημείο αναφοράς για όλους τους μεταγενέστερους ερευνητές της Λημνίας Γης, είναι ο Γάλλος φυσιολόγος και γιατρός PIERRE BELON (1517-1564) που παραμένει μορφή ξεχωριστή ανάμεσα στους ταξιδιώτες. Γράφει λοιπόν ο BELON για την Λημνία Γη, ότι «οι Λατίνοι την ονομάζουν TERRA LEMNIA ή TERRA SIGILLATA (εσφραγισμένη γη) και δεν υπάρχει σε κανένα άλλο μέρος του κόσμου, παρά μόνον στη Λήμνο. Το χώμα αυτό το πλάθουν σε μικρές παστίλιες, που έχουν βάρος μέχρι 4 δράμια η καθεμία (περίπου 12 γραμμάρια). Οι παστίλιες με την Λημνία Γη δεν είναι όλες ίδιες. Σε άλλες το χώμα είναι

φωτ. Χ. Καζόλης

Αρχιτεκτονική λεπτομέρεια παραδοσιακού σπιτιού στο Ρεπανίδι.

τόσο παχύ, που μοιάζει με λίπος, υποχωρεί στα δόντια μόλις το μασήσεις και δεν περιέχει καθόλου άμμο. Το χρώμα του είναι ωχρό και ροδίζει ανεπαίσθητα. Ένα άλλο είδος είναι πιο κοκκινωπό από το πρώτο, έχει γεύση στυφή και όταν το μασήσεις, βρίσκεις μέσα κόκκους άμμου. Ένα άλλο είδος έχει διαφορετικό χρώμα και είναι διάστικτο με μικρές άσπρες και κόκκινες κηλίδες.

Όταν ρώτησα με ποιο τρόπο μπορούσα να αποκτήσω Λημνία Γη, μου είπαν πως μόνον από τα χέρια του Σούμπαση (τούρκου διοικητή) ήταν δυνατόν να την προμηθευτώ. Στους κατοίκους απαγορευόταν να την μεταφέρουν έξω από το νησί, με ποινή αποκλεισμού. Ούτε επιτρεπόταν να έχουν στο σπίτι τους έστω και ένα μικρό κομματάκι χωρίς τη σφραγίδα του κυβερνήτη, αλλιώς καταδικάζονταν να πληρώσουν ένα μεγάλο χρημα-

τικό πρόστιμο. Ο Σούμπασης που συγκέντρωνε τις εισπράξεις από την πώληση, απέδιδε μετά τον φόρο στο Σουλτάνο.»

Όσον αφορά την τοποθεσία και το τελετουργικό της εξόρυξης ο BELON σημειώνει τα εξής: «Με έναν γενίτσαρο για συνοδεία πήγαμε και εγκατασταθήκαμε σ' ένα χωριό που λεγόταν Ρεπανίδι, κοντά στο λιμάνι που ονομάζεται «Εκατό Κεφαλών» Αφήσαμε το ερειπωμένο κάστρο (εννοεί του Κότζινου) και προχωρήσαμε προς τον λόφο, που δεν απέχει πάνω από 4 δοξαριές (περίπου 800 μέτρα). Ανάμεσα στο λιμάνι και στο λόφο υπάρχει ένα μικρό παρεκκλήσι, που λέγεται Σωτήρας. Εκεί συγκεντρώνονται κάθε χρόνο στις 6 Αυγούστου οι μεγαλύτερες προσωπικότητες και προεστοί του νησιού, Έλληνες και Τούρκοι, ιερείς και καλόγεροι και πλήθος κόσμου. Αφού ψάλλουν μια λειτουργία στα ελληνικά

ανεβαίνουν στο λόφο, που δεν απέχει πάνω από 2 δοξαριές από το παρεκκλήσι (400 μέτρα). Πενήντα ή εξήντα άνδρες σκάβουν το χώμα, ώσπου να το καθαρίσουν και να βρουν τη φλέβα. Μόλις λοιπόν φθάσουν στη γη, οι καλόγεροι γεμίζουν μερικούς τορβάδες και τους φέρνουν στον Σούμπαση. Κι αφού πάρουν όσο πρέπει γι' αυτή τη φορά, οι εργάτες που είναι ακόμη εκεί, αμέσως ξανακλείνουν και ξανασκεπάζουν το χώμα. Μετά ο Σούμπασης στέλνει το μεγαλύτερο μέρος της γης που βγήκε στο Μεγάλο Τούρκο, στην Κωνσταντινούπολη. Το υπόλοιπο το πουλούν στους εμπόρους.»

Θα μπορούσαμε να αναφέρουμε ακόμη πάρα πολλά και γλαφυρά για τη «Λημνία Γη», αυτό το περίφημο χώμα, που επί τόσους αιώνες χάρισε στη Λήμνο μια μοναδική διασημότητα. Σχετικά με τις πιστευόμενες θαυματουργές της ιδιότητες, καμιά από τις χημικές αναλύσεις που διενεργήθηκαν εκείνη την εποχή δεν απέδειξαν κάποια ιδιαίτερη ιαματική σύνθεση. Κι όμως για τόσους πολλούς αιώνες το χώμα αυτό εθεωρείτο ιαματικό, πανάκεια τώσων πολλών ασθενειών. Πώς μπορεί να εξηγήσει κανείς αυτό το απίστευτο φαινόμενο ευπιστίας τώσων εκατομμυρίων ανθρώπων, τώσους αιώνες, σε τόσες διαφορετικές χώρες; Ίσως η απάντηση μπορεί να ανευρεθεί μόνον στην επίδραση που έχει στον άνθρωπο η βαθιά ριζωμένη πίστη σε κάτι που έχει σχέση με το θείο και υπερβαίνει τις δυνάμεις του. Μετά την μεγάλη και ενδιαφέρουσα όπως πιστεύουμε, αναφορά μας στη «Λημνία Γη», συνεχίζουμε την περιπλάνησή μας στην ευρύτερη περιοχή του Κότσινα. Είναι ένα θαυμάσιο τμήμα της Λήμνου, με εξαιρετικό ενδιαφέρον προς κάθε κατεύθυνση. Έτσι προς τα ανατολικά συναντάμε μετά από λίγο το γραφικό χωριουδάκι **Ρεπανίδι**, με τον παραδοσιακό «Πέτρινο» ξενώνα του και τους φιλόξενους κατοίκους. Παμπάλαιο χωριό το Ρεπανίδι αναφέρεται από το 1285 σε μοναστηριακά έγγραφα με το σημερινό του όνομα. Οι πρώτοι κάτοικοι του Ρεπανιδίου ήρθαν από την γειτονική Ηφαιστία, που από τον ΙΒ' αιώνα άρχισε να εγκαταλείπεται από τους κατοίκους της. Το Ρεπανίδι έγινε γνωστό τόσο από την εξόρυξη της Λημνίας Γης όσο και από τα δάση δρυών που αφθονούσαν και εξακολουθούν ακόμη να υπάρχουν στην περιοχή. Οι κάτοικοι μάλιστα του Ρεπανιδίου χρησιμοποιούσαν μέχρι τα μεσαιωνικά χρόνια τα βελανίδια στην κατεργασία δερμάτων

(βυρσοδεψία).

Σ' όλη αυτή την περιοχή υπάρχουν πολλές βελανιδιές, τζιτζιφιές και συκιές. Δεν είναι τελικά τόσο ξεραή η Λήμνος, όσο πιστεύουν μερικοί. Βέβαια δεν μπορεί να συγκριθεί με άλλα κατάφυτα νησιά του βορείου και ανατολικού Αιγαίου, εξαιτίας κυρίως της εκτεταμένης βόσκησης από τα χιλιάδες αιγοπρόβατα. Κατά καιρούς όμως έχουν γίνει προσπάθειες φύτευσης δένδρων, όπως πληροφορούμαστε από στοιχεία του Γεώργιου Χονδρονίκη, Επάρχου Λήμνου κατά τα έτη 1946-1948. Έτσι, το 1946 φυτεύθηκαν στο νησί 1000 δέντρα, το 1947 φυτεύθηκαν 4000 ενώ το 1948 περί τις 8000.

Σε ελάχιστη απόσταση προς τα νότια μπορεί να βρεθεί κανείς στις παραλίες του κόλπου του Μούδρου και στα χωριά Καλλιθέα, Αγκαριώνες, Ν. Κούταλη, Πεδινό, Πορτιανού και Τσιμάνδρια. Η **Καλλιθέα** απέκτησε αυτή την ονομασία το 1955 και την οφείλει στην πανοραμική της θέα στον κόλπο του Μούδρου. Το παλιό της όνομα ήταν Σαρπί και πρωτοαναφέρεται το 1361 σε έγγραφα της Μονής Μεγίστης Λαύρας.

Οι **Αγκαριώνες** είναι ένα μικρό γεωργικό χωριό με 150 περίπου κατοίκους, που αναφέρεται σε παλιότερο κώδικα της Μονής Παντοκράτορος του Αγίου Όρους με την ονομασία Καρυώνες, προφανώς από την ύπαρξη πολλών καρυών (καρυδιών).

Το **Πορτιανού** είναι ένα γραφικότατο χωριό, που γύρω στο 1700 βρισκόταν πιο κοντά στη θάλασσα στη θέση Άγιος Σπυρίδιαν, προς τον Κοντιά. Η ονομασία Πορτιανού έχει λατινογενή προέλευση, από τις λέξεις PORTO JUNO, δηλαδή νέο λιμάνι. Το λιμάνι αυτό είχαν φτιάξει οι Ενετοί στην παραλία, όπου σώζεται και ενετικός πύργος. Το 1915 στρατοπέδευσαν στην περιοχή του Πορτιανού οι συμμαχικές δυνάμεις κατά την εκστρατεία της Καλλίπολης. Σήμερα στο χωριό υπάρχει συμμαχικό νεκροταφείο των νεκρών εκείνου του πολέμου, που αξίζει να το επισκεφθεί κανείς. Συνεχίζοντας την επίσκεψή μας στα χωριά της περιοχής φτάνουμε μετά από λίγο στα **Τσιμάνδρια**. Άνετο ωραίο χωριό, με δέντρα και όμορφη πλατειούλα. Στο χωριό δραστηριοποιείται ο Σύλλογος «Κεχαγιαδες», που φορώντας λήμνιες ενδυμασίες, χορεύει τους παραδοσιακούς χορούς του νησιού.

Ολοκληρώνουμε την περιοδεία μας στην Κεντρική Λήμνο με μια επίσκεψη στην **Ατσική**, που είναι η πρωτεύουσα του ομώνυμου

φωτ. Θ. Μπασιγονιάτης

Ένας λιθόστρωτος δρόμος περίπου 400 μέτρων συνδέει την ακτή του κόλπου του Μούδρου με το Κουκονήσι που μοιάζει σαν μια πράσινη στενή φωρίδα γης στον ορίζοντα.

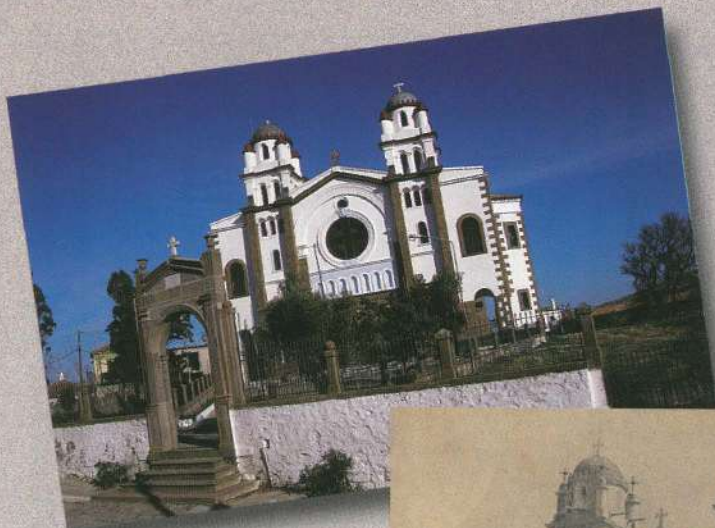
Δήμου. Είναι μεγάλο χωριό η Ατσική, από τα παλαιότερα της Λήμνου και πρωτοαναφέρεται το 1284 σε έγγραφα της Μονής Μεγίστης Λαύρας. Το χωριό είναι πεδινό, με όμορφες πλατείες και πολλές γραφικές γωνιές όπου περιπλανιόμαστε αρκετή ώρα ανάμεσα σε πολλά παραδοσιακά σπίτια που σώζονται ακόμη. Πολύ κοντά, νότια της Ατσικής, βρίσκεται το μικρό χωριό **Καρπάσι**, ενώ βορειότερα βρίσκεται το μικρότερο χωριό της Λήμνου, το **Προπούλι**, με 30 μόνο κατοίκους.

Στην επιστροφή μας για την Μύρινα προτιμούμε ν' ακολουθήσουμε έναν άγνωστο ως τώρα δρόμο, που βγαίνοντας δυτικά της Ατσικής παίρνει κατεύθυνση για την Δάφνη. Είναι μια θαυμάσια διαδρομή, με κίνηση ελάχιστη, σχεδόν μηδενική. Περνάει ανάμεσα από λιβάδια, και αμπέλια πολύ καλά περιποιημένα. Σ' όλο το μήκος της διαδρομής δεσπόζει στα βόρεια μια θεαματική λοφοσειρά, που χωρίζει την ηπειρωτική κεντρική Λήμνο από τα βόρεια παράλια. Φθάνοντας μετά από λίγη ώρα στην ορεινή Δάφνη, ξαναβρισκόμαστε στον άξονα μιας από τις πιο αγαπημένες μας διαδρομές, με πολλές στροφές και ορεινό

χαρακτήρα, που γίνεται ακόμα ωραιότερη στο τελευταίο φως του δειλινού.

Ν ΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΔΗΜΝΟΣ. Η γραφική κωμόπολη του Μούδρου είναι το σημερινό ιδανικό μας ορμητήριο για μια περιπλάνηση στο θαυμάσιο Νοτιοανατολικό τμήμα της Λήμνου. Είναι παράλληλα η αφετηρία για μια γνωριμία με την μεγάλη ιστορική και αρχαιολογική σημασία αυτής της περιοχής του νησιού.

Λίγο πριν φτάσουμε στο Μούδρο, μας καλωσορίζει ένα νησάκι με παραμυθένια ομορφιά. Είναι το **Κουκονήσι**, ένα μικρό κομμάτι γης ξεκομμένο από τη στεριά, στο Β.Α. τμήμα του μυχού του κόλπου. Το σχήμα του είναι ακανόνιστο ωοειδές με μήκος γύρω στα 470 μέτρα και πλάτος 370-380 μέτρα. Το μέγιστο υψόμετρό του, που βρίσκεται στο βόρειο τμήμα του νησιού με το όνομα Κούκονος κυμαίνεται μόλις ανάμεσα στα 8 έως 10 μέτρα πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας. Το Κουκονήσι απέχει περί τα 400 μέτρα από την πλησιέστερη ανατολική ακτή και συνδέεται μ' αυτήν μ' έναν στενό λιθόστρωτο δρόμο. Η θάλασσα ανάμεσα στο Κουκονήσι

Ο περίφημος Ναός της Ευαγγελίστριας του Μούδρου στην σύγχρονη μορφή του (ΦΩΤ. Χ.Καζόλης) και δίπλα ο ίδιος ναός σε παλιά φωτογραφία μετά την απελευθέρωση. (ΦΩΤ. ΑΡΧΕΙΟ Δ. ΖΑΧΑΡΩΦ).

Συμμαχικά στρατεύματα στο λιμάνι του Μούδρου μετά τον Α΄ παγκόσμιο πόλεμο. Διακρίνονται αρκετά συμμαχικά πλοία στον κόλπο και ανάμεσά τους ο περίφημος Βρετανικός. (Φωτ. Αρχείο Δ. ΖΑΧΑΡΩΦ). Πολύ σημαντικό μνημείο που αξίζει μια επίσκεψη είναι το συμμαχικό νεκροταφείο έξω από το Μούδρο.

και την ακτή δεν ξεπερνά σε βάθος το μισό μέτρο, ενώ πολύ συχνά, όταν τα νερά αποτραβιούνται με τους βοριάδες, ο βυθός αποκαλύπτεται εντελώς και το νησάκι μοιάζει με προέκταση της απέναντι στεριάς. Όσο μικρό είναι το νησάκι ως προς την έκτασή του, τόσο σπουδαίο είναι ως προς την αρχαιολογική του σημασία. Αυτό προκύπτει από την πληθώρα

των οστράκων, των κεραμικών και των οικοδομικών υλικών, που έχουν έρθει στην επιφάνεια του εδάφους του νησιού, από την συνεχή άρωση για την καλλιέργεια των σιτηρών. Από τα ευρήματα αυτά και από τις ανασκαφικές έρευνες, τεκμηριώνεται η κατοίκηση του νησιού στους προϊστορικούς χρόνους και γεφυρώνεται αρχαιολογικά η

φωτ. X. Καζόλης

Μια γραφική σύγχρονη κωμόπολη ο Μούδρος, απλώνεται στο βάθος του ομώνυμου κόλπου, διατηρώντας πολλά παραδοσιακά στοιχεία του παρεθόντος

εποχή τη Ύστερης Χαλκοκρατίας με τους ιστορικούς χρόνους κι έτσι πιστοποιείται απόλυτα η μυκηναϊκή παρουσία στη Λήμνο, που ως τώρα μόνον έμμεσα τεκμηριωνόταν. Αφήνουμε το πανέμορφο νησάκι και κατευθυνόμαστε στον **Μούδρο**. Χτισμένη στον ομώνυμο κόλπο πάνω σε τρεις μικρούς λόφους, η ιστορική κωμόπολη διατηρεί την γραφικότητά της παράλληλα με τον σύγχρονο χαρακτήρα. Ο Μούδρος είναι μια ζωντανή κοινωνία, πρωτεύουσα του ομώνυμου Δήμου, με 1000 περίπου κατοίκους, αξιόλογη τουριστική υποδομή και όμορφο λιμανάκι με προβλήτα και ταβερνάκια. Κατά τον Θ. Μπελίτσο ο οικισμός του Μούδρου πρωτοαναφέρεται τον 14ο αιώνα και σύμφωνα με χρυσόβουλο του Ιωάννη Ε' Παλαιολόγου, παραχωρήθηκε το 1355 στην Μονή Βατοπεδίου του Αγίου Όρους. Τον 15ο αιώνα (1464) αναφέρεται η ύπαρξη του Κάστρου του Μούδρου, ως ένα από τα τρία σπουδαιότερα του νησιού. Το κάστρο αυτό βρέθηκε στο προσκήνιο της λημνιακής ιστορίας για αρκετούς αιώνες, περνώντας διαδοχικά από τους βυζαντινούς στους Ενετούς και στο τέλος στους Τούρκους. Το 1700 ο Μούδρος διανύει περίοδο ακμής

αφού αναφέρεται ως σημαντικό εξαγωγικό λιμάνι της Λήμνου. Το 1770 όμως ο Ορλώφ με τα στρατεύματά του επέλεξε την περιοχή του Μούδρου για να διαχειμάσει. Η αποτυχία του κινήματός του απέναντι στους Τούρκους είχε τραγικές συνέπειες για όλο το νησί. Ο Μούδρος έγινε γνωστός σ' όλη την Ελλάδα το 1912 όταν ο Ναύαρχος Κουντουριώτης τον επέλεξε ως ναύσταθμο του Ελληνικού Στόλου και ακούστηκε σ' όλη την Ευρώπη το 1918 όταν υπογράφηκε η συνθήκη του Μούδρου ανάμεσα στην Τουρκία και στους Συμμάχους. Το τοπίο συνεχίζεται ήρεμο και ειδυλλιακό. Περνάμε ανάμεσα από πεδιάδες, χαμηλούς λόφους και ήπιες γραμμές, που είναι τόσο χαρακτηριστικές και οικείες σ' όλο το ανατολικό τμήμα της Λήμνου. Στ' αριστερά μας προβάλλει το **Ρουσοπούλι**, που οφείλει το όνομά του στον βυζαντινό γαιοκτήμονα Ρουσοπούλο ή Ρωσόπούλο. Σύμφωνα με την παράδοση το χωριό αρχικά ήταν χτισμένο κοντά στην θάλασσα προς την κατεύθυνση της Χορταρολίμνης. Μεταφέρθηκε όμως στα ηπειρωτικά λόγω των πειρατικών επιδρομών. Πλησιάζουμε στα **Καμίνια**, ήδη ο θαλασσινός ορίζοντας της παραλίας του Βρόσκοπου και

φωτ. Χ. Καϊόλης

Κοντά στην Ν.Α ακτή της Λήμνου τα Καμίνια είναι ένα γραφικό χωριό που έγινε πασίγνωστο τόσο από την εύρεση της περίφημης "Στήλης των Καμινίων", όσο και από τα ερείπια της παρακειμένης "Αρχαίας Ποιδιόχνης".

του ανοιχτού πελάγους, καλύπτει το οπτικό μας πεδίο με βαθύ γαλάζιο χρώμα. Η περιοχή αυτή είναι από τις ιστορικότερες του νησιού και παρουσιάζει τεράστιο αρχαιολογικό ενδιαφέρον, αφού στα Καμίνια ανακαλύφθηκε η περίφημη «ΣΤΗΛΗ ΤΩΝ ΚΑΜΙΝΙΩΝ» και λίγο πιο κάτω, στα παράλια, τα ερείπια της θρυλικής Πολιόχνης. Άλλωστε σ' αυτή την περιοχή απειδείχθη από την αρχαιολογική σκαπάνη συνεχής παρουσία πληθυσμού από τα προϊστορικά χρόνια μέχρι σήμερα. Αυτό τεκμηριώνεται τόσο από την προϊστορική Πολιόχνη, όσο και από τα ευρήματα των μεταγενέστερων περιόδων όπως, οι τάφοι και η Στήλη των Καμινίων από την αρχαϊκή εποχή, τα αγγεία και οι επιγραφές από την κλασική περίοδο, το κάτοπτρο και η σφραγίδα από τους Ελληνιστικούς χρόνους και τέλος τα ρωμαϊκά νομίσματα.

Όσον αφορά το γραφικό χωριό **Καμίνια**, πρωτοαναφέρεται το 1346 σε έγγραφο της Μονής Μεγίστης Λαύρας. Σχετικά με την ονομασία Καμίνια, φαίνεται ότι προήλθε από την ύπαρξη καμινίων, όπου είτε κατασκευάζονταν πήλινα αγγεία είτε έλιωναν μέταλλα. Τα Καμίνια είναι η πατρίδα του περίφημου ιστορικού της Λήμνου **Αργυρίου Μοσχίδη** (1856-1912). Καρπός των πολύχρονων ερευνών του υπήρξε το ιστορικό σύγγραμμα, που

έμεινε κλασικό στο είδος του: «**Η ΔΗΜΝΟΣ**, ιστορικών δοκιμίων της νήσου ταύτης από των αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι των καθ' ημάς». Σχετικά με την περίφημη Στήλη των Καμινίων βρέθηκε τυχαία το 1885 βόρεια των Καμινίων, στην πλαγιά του λόφου Σώκαστρο. Είναι μια ορθογώνια πλάκα από πορδίθο με διαστάσεις 95X40 εκ. και πάχος 14 εκ., φυλάσσεται δε στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο Αθηνών. Στην πλάκα εικονίζεται ένας πολεμιστής, που βαστά ασπίδα και δόρυ. Υπάρχουν ακόμη στην πλάκα, χαραγμένες βουστροφηδόν, δύο επιγραφές από διαφορετικούς χαρακτές. Η στήλη είναι προφανώς επιτύμβια και το αλφάβητο που έχει χρησιμοποιηθεί για τις επιγραφές είναι Ελληνικό, η δε γλώσσα είναι των Τυρρηνών Πελασγών, που την περίοδο του 6ου π.Χ. αιώνα κατοικούσαν στη Λήμνο. Το τεράστιο αρχαιολογικό ενδιαφέρον της Στήλης των Καμινίων έγκειται κατ' αρχήν στο γεγονός, ότι μέχρι στιγμής αποτελεί το μοναδικό γραπτό κείμενο αυτού του λαού. Το δεύτερο στοιχείο αίγλης της επιγραφής είναι, ότι, παρά το μεγάλο πλήθος των αρχαιολόγων, γλωσσολόγων, επιγραφολόγων και λοιπών επιστημόνων που κατά καιρούς προσπάθησαν να αποκρυπτογραφήσουν τις επιγραφές, αυτό δεν κατέστη δυνατόν.

φωτ. Θ. Μπασιγονοράκης

Ο απέραντος κόλπος της Ποιλιόχνης με τα απότομα πρανή, όπου αναπτύχθηκε η αρχαιότερη ίσως πόλη της Ευρώπης

Τρία μόλις χιλιόμετρα από τα Καμίνια προς τη θάλασσα βρίσκονται τα ερείπια της προϊστορικής ΠΟΛΙΟΧΝΗΣ, της αρχαιότερης ίσως πόλης της Ευρώπης. Όλα ξεκίνησαν το 1930, με μια εύνοια της τύχης προς την σκαπάνη της Ιταλικής Αρχαιολογικής Σχολής. Ήταν τότε, που ο αρχαιολόγος DELLA SETA, ασχολούμενος με την ανασκαφή της Ηφαιστίας, απέστειλε ένα κλιμάκιο και στα Καμίνια, υπό την εποπτεία του L. BERNABO-BREA. Η τιμή όμως για τον εντοπισμό της αρχαιολογικής περιοχής της Πολιόχνης ανήκει στον ιταλό φοιτητή GIACOMO CAPUTO. Από τότε έγιναν εκτεταμένες ανασκαφές σε δύο φάσεις. Η πρώτη ανασκαφική περίοδος διήρκεσε από το 1930-35, οπότε διακόπηκε λόγω του πολέμου των Ιταλών στην Αβησσυνία. Η δεύτερη περίοδος διήρκεσε από το 1950-1956. Τα συμπεράσματα των ανασκαφών πρωτοδημοσίευσε ο L. Bernabo-Brea σ' ένα σπουδαίο δίτομο έργο με τίτλο «POLIOCHNI I, II». Τα τελευταία χρόνια (1986) οι εργασίες ξανάρχισαν υπό την επίβλεψη του ALBERTO BENVENUTI με έργα κυρίως συντήρησης αλλά και δοκιμαστικές

ανασκαφές.

Η μακρόχρονη αυτή ανασκαφική δραστηριότητα στην Πολιόχνη έφερε στο φως έναν σπουδαίο πολιτισμό, την ύπαρξη του οποίου ίσως κανείς δεν υποψιαζόταν. Έκπληξη επίσης προκαλεί η μακροβιότητα αυτού του πολιτισμού, αφού η διάρκειά του ξεπέρασε τα 1500 χρόνια. Πράγματι η Πολιόχνη ξεκίνησε από ένα μικρό νεολιθικό χωριό και εξελίχθηκε σε μια ακμάζουσα πόλη της χαλκοκρατικής περιόδου, που καταστράφηκε ξαφνικά γύρω στα 1300π.Χ., πιθανότατα από μεγάλο σεισμό.

Στη διάρκεια της μακρόχρονης ιστορίας της η Πολιόχνη πέρασε από διάφορες πολιτιστικές βαθμίδες. Τις βαθμίδες αυτές ο L. Bernabo Brea χωρίζει σε επτά περιόδους, που τις ονομάζει *Μελανή περίοδο, Κυανή, Πράσινη, Ερυθρά, Κίτρινη, Καστανή και Ιώδη περίοδο*. Ως κριτήρια διαχωρισμού αυτών των βαθμίδων θεωρούνται κυρίως ο χρωματισμός των αγγείων, η ποιότητα του πηλού και η εν γένει τεχνοτροπία της κεραμικής. Στις διάφορες αυτές βαθμίδες παρατηρείται επίσης η εξέλιξη των εργαλείων και των όπλων, που από απλοϊκά λίθινα ή κοκκάλινα μετεξελιούνται

Η κρήνη στο Κοντοπούλι, χρονολογείται από τα χρόνια της τουρκοκρατίας. Μέσα στις μαρμάρινες γούρνες της οι νοικοκυρές έπλεναν τον βαρύ ρουχισμό της οικογένειας, κουβέρτες και καλιά.

σε χάλκινα και εξειδικευμένα. Επιστέγασμα βέβαια αυτής της τέχνης υπήρξε ο περίφημος θησαυρός χρυσών κοσμημάτων της Πολιόχνης.

Η περιπλάνησή μας ανάμεσα στους δαιδαλώδεις δρομίσκους των ερειπίων φτάνει στο τέλος της. Πριν αποχαιρετήσουμε τον ευγενέστατο ξεναγό, χαρίζουμε στον εαυτό μας μερικές τελευταίες στιγμές ηρεμίας πάνω στον μοναχικό λόφο της Πολιόχνης. Και δεν είναι δυνατόν να μην συγκινηθούμε στη σκέψη, ότι πατάμε τα ίδια χώματα και αγγίζουμε τις ίδιες πέτρες, που άγγιξαν εδώ και πέντε χιλιάδες χρόνια οι μακρινοί μας πρόγονοι, οι προϊστορικοί κάτοικοι αυτού του χώρου. Λίγα μέτρα παρακάτω εκτείνεται το Αιγαίο. Τα γαλάζια νερά του συνεχίζουν να νοτίζουν, αμέτρητους αιώνες τώρα, την αμμουδερή ακτή κάτω από τον απότομο λόφο της Πολιόχνης.

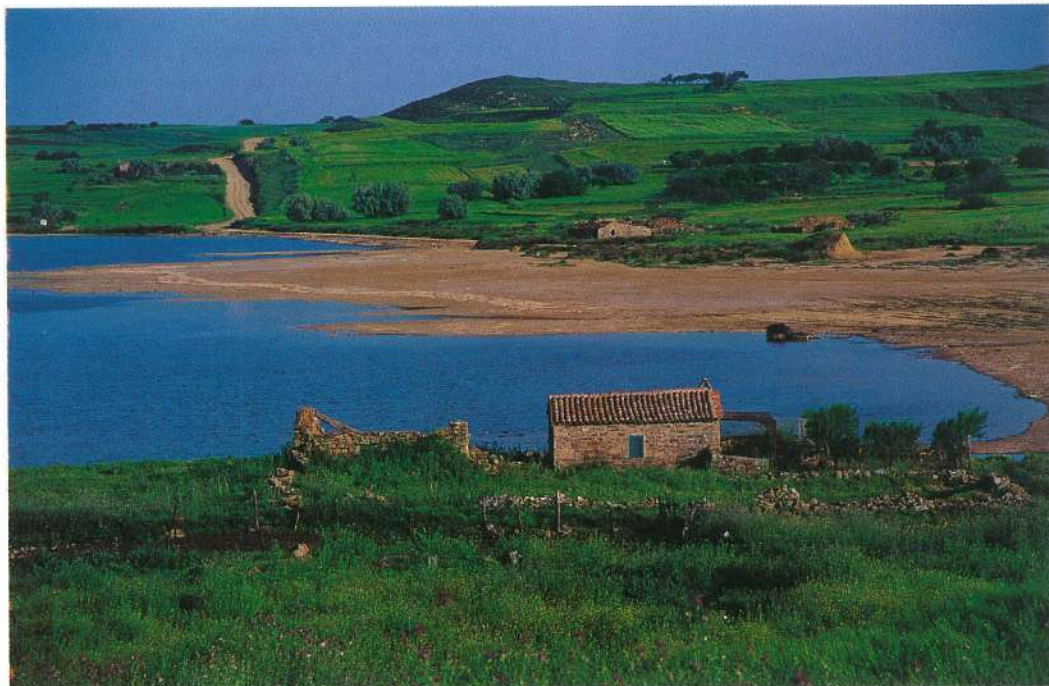
ΑΡΧΑΙΑ ΗΦΑΙΣΤΙΑ - ΙΕΡΟ ΤΩΝ ΚΑΒΕΙΡΩΝ. Η σημερινή περιήγησή μας ξεκινάει μ' ένα πρωινό καφεδάκι στο φιλόξενο σπίτι της Ντίνας Δεσποτέρη, στο **Κοντοπούλι**. Εκεί, μέσα στο εργαστήριό της

Τελείως διαφορετική είναι η μεταγενέστερη κρήνη, που χρονολογείται από το 1927. Εντύπωση προκαλεί το μεγάλο τοξωτό της αέτωμα με τον μοναδικό ανάγλυφο διάκοσμο.

έχουμε το προνόμιο να θαυμάσουμε την γλυπτική της τέχνη, έξοχα μουσειακά αντίγραφα έργων των Λήμιων προγόνων της αλλά και δημιουργίες με δικές της σύγχρονες φόρμες. Πραγματικός θησαυρός γνώσεων η Ντίνα, μας ξεναγεί για ώρα πολλή στο Κοντοπούλι. Η περιπλάνηση μαζί της στους στενούς δρόμους και τις μικρές πλατείες του χωριού μας αποκαλύπτει λεπτομέρειες, που αρκετές θα ξέφευγαν από τα μάτια του ανυποψίαστου επισκέπτη. Ετσι δεν παραλείπουμε να επισκεφθούμε τις δύο Κρήνες, η μια από τις οποίες χρονολογείται στα χρόνια της τουρκοκρατίας.

Το Κοντοπούλι έχει διατηρήσει σε μεγάλο βαθμό τον παραδοσιακό του χαρακτήρα. Τα σπίτια είναι μονώροφα ως διώροφα με εξωτερική σκάλα και κάποιους βοηθητικούς χώρους ως προσθήκες στον κύριο όγκο του σπιτιού. Κι ενώ το σύνολο σχεδόν των σπιτιών είναι κατασκευασμένα με άριστη λιθοδομή από το 1960 περίπου και μετά επικράτησε η νοοτροπία του σοβαντίσματος των τοίχων σε πολλά απ' αυτά. Το Κοντοπούλι πήρε το όνομά του από τον βυζαντινό γαιοκτήμονα

φωτ. Θ. Μπασιγιουράνης

Η γλυκύτατη κατάληξη του κόλπου της Ηφαιστίας, ένα τοπίο ειρηνικό και ειδυλλιακότατο.

Κοντόπουλο. Οι πρώτοι κάτοικοι του ήλθαν από την Ηφαιστία, τον Κότσινο και τον Αγ. Υπάτιο. Αυτό αποδεικνύεται από τους μαρμάρινους κίονες της Ηφαιστίας που έχουν ενσωματωθεί στην μεγαλόπρεπη εκκλησία του Αγ. Δημητρίου. Είναι βέβαιο, πως το χωριό υφίσταται από τα χρόνια της Αλωσης της Πόλης. Σύμφωνα με τον θρύλο, όταν οι Τούρκοι κατέλαβαν τη Λήμνο, η εικόνα της Αγίας Αναστασίας δάκρυσε και το αγίασμα που υπάρχει στο ναό γέμισε αίμα. Το αξιοπερίεργο στην εκκλησία της Αγίας Αναστασίας είναι, ότι και σήμερα τα θεμέλιά της είναι πλημμυρισμένα με νερό, που φθάνει σε ύψος τα 2 μέτρα. Αυτό είναι εύκολο να το διαπιστώσει κανείς αν ανοίξει την μικρή εξωτερική σιδερένια πόρτα, κάτω από το ιερό της εκκλησίας. Στο Κοντοπούλι το 1948 έμεινε εξόριστος ο ποιητής Γιάννης Ρίτσος, που έγραψε τα περίφημα έργα, «το Καπνισμένο Τσουκάλι» και τα «Ημερολόγια Εξουσίας». Από το εσωτερικό του χωριού μια πινακίδα μάς δείχνει την κατεύθυνση για την αρχαία **Ηφαιστία**. Ο χωματόδρομος των πέντε χιλιομέτρων είναι γενικά σε καλή κατάσταση και γρήγορα μας οδηγεί στα βόρεια παράλια της Λήμνου. Μέσα από μια καταπράσινη διαδρο-

μή όπου κυριαρχούν συκιές, τζίτζιφιές και άλλα δέντρα, βρισκόμαστε ξαφνικά μπροστά σ' ένα από τα γλυκύτερα τοπία, που έχουμε αντικρύσει στο νησί. Είναι ο κλειστός κόλπος της Ηφαιστίας, μια μικρή αγκαλιά με ρηγά και πεντακάθαρα νερά, που την ήρεμη επιφάνειά τους δεν διαταράσσει κανένα ρυτίδωμα. Στο βόρειο τμήμα της στεριάς του κολπίσκου δεσπόζει η Χερσόνησος της Ηφαιστίας, ενώ βορειοανατολικά, στην έξοδο του κόλπου, διακρίνεται η απότομη βραχώδης ακτή με το θρυλικό Ιερό των Καβείρων. Δυότερεις μάντρες πολύ κοντά στην επίπεδη ακτή και μερικοί λευκοστεινιάδες που κινούνται αρχοντικά στα ρηγά νερά, προσδίδουν ακόμη πιο ειρηνικό χαρακτήρα στο τοπίο.

Με πολύ ευχάριστη διάθεση αφήνουμε το αυτοκίνητο δίπλα στην μάντρα και αρχίζουμε την πορεία μας στην χερσόνησο της Ηφαιστίας και στο χρόνο. Ο δρόμος στενεύει, πολύ γρήγορα μετατρέπεται σε μονοπάτι, που εξαιτίας των ψηλών χόρτων, είναι σε πολλά σημεία δυσδιάκριτο. Λίγο πιο πάνω κατορθώνουμε ν' ανακαλύψουμε τυχαία πίσω από πυκνά γαϊδουράγκαθα, μια κίτρινη πινακίδα που μας δείχνει την κατεύθυνση. Ίσως κάποια καλύτερη συντήρηση του μονοπατιού από

τους

Με λίγο περισσότερο ανθρώπινο ενδιαφέρον, η πινακίδα θα ήταν περισσότερο ευδιάκριτη.

φωτ. Θ. Μπασιγουράκης

φορείς της περιοχής, όχι μόνον θα διευκόλυνε την πρόσβαση αλλά και θα κέρδιζε τις εντυπώσεις των επισκεπτών, Ελλήνων και ξένων, -ιδίως αυτών- για την ευαισθησία μας απέναντι στα αρχαιολογικά μνημεία της πατρίδας μας.

Για αρκετή ώρα βαδίζουμε στο μονοπάτι, χωρίς να διακρίνουμε κάποια ίχνη της Ηφαιστίας. Με την κατεύθυνση που έχουμε πάρει καταλήγουμε στα βορειοδυτικά υψώματα της χερσονήσου και μόνον τότε διακρίνουμε αρκετά μακριά μας στα ανατολικά κάποια χαμηλά ερείπια. Είναι φανερό πως είχαμε πάρει από την αρχή λανθασμένη κατεύθυνση. Αυτή όμως η απόκλιση από την πορεία μας έχει και τα θετικά της αποτελέσματα, γιατί καταλήγουμε στην άκρη ενός μεγαλόπρεπου γκρεμού με πανοραμική θέα προς τη θάλασσα. Το έδαφος σ' όλη την περιοχή είναι ηφαιστειογενές, πολλά από τα πετρώματα μοιάζουν με τέλεια σφαιρικά εξογκώματα πάνω στην βραχώδη επιφάνεια. Αυτές οι παράξενες πέτρινες σφαίρες που προεξέχουν από το έδαφος αλλού είναι μοναχικές κι αλλού δημιουργούν σχηματισμούς με περισσότερες. Είναι κάτι που παρόμοιο δεν έχουμε συναντήσει πουθενά. Οι πρωτόγνωροι αυτοί γεωλογικοί σχηματισμοί με τις κεραμιδί αποχρώσεις μάς απορροφούν για αρκετή ώρα. Βαδίζουμε για λίγο ακόμη παράλληλα με την βραχώδη ακτή και ύστερα συγκλίνουμε προς το εσωτερικό της χερσονήσου. Τα ερείπια της αρχαίας Ηφαιστίας είναι πιά μπροστά μας, διάσπαρτα σε μεγάλη έκταση. Η έκταση αυτή, που καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος της χερσονήσου, είναι στην ουσία ένα τερά-

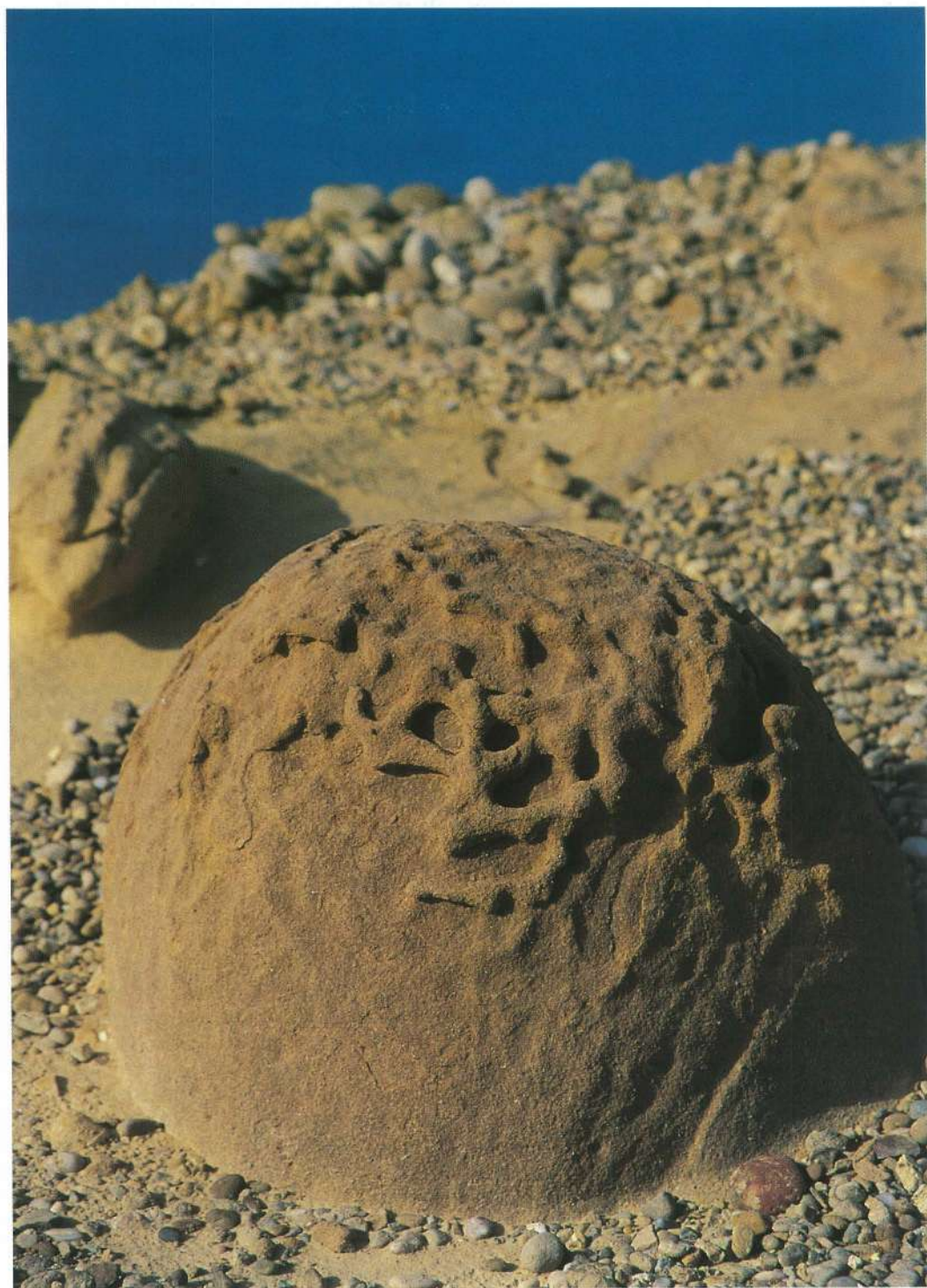
στιο λεκανοπέδιο με πολύ ομαλές κλίσεις. Σ' αυτό τον χώρο αναπτύχθηκε Η ΑΡΧΑΙΑ ΗΦΑΙΣΤΙΑ, η πρωτεύουσα των Πελασγών.

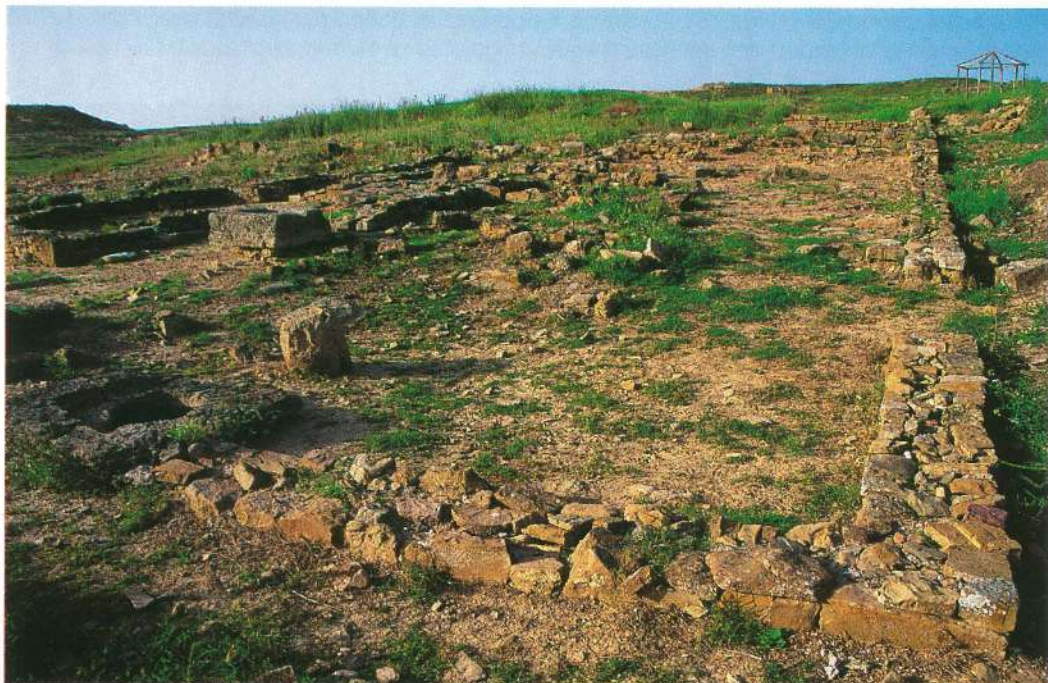
Οι πρώτες ανασκαφές έγιναν εδώ μετά το 1926 από την Ιταλική Αρχαιολογική Σχολή, παράλληλα με τις ανασκαφές στο Καβίρειο Ιερό. Οι ανασκαφές αυτές αποκάλυψαν ένα τεράστιο πολυσύνθετο οικοδόμημα 10 περίπου στρεμμάτων, που θα μπορούσε να θεωρηθεί, ότι είναι ο λαβύρινθος που αναφέρει ο Πλίνιος. Οι ανασκαφές έφεραν επίσης στο φως το ιερό της Μεγάλης Θεάς και κοντά του ένα εργαστήριο κεραμικής, με μήτρες ανάγλυφων σκύφων, χρηστικών αγγείων και ειδωλίων. Οι δύο κεραμικοί κλίβανοι, ο κεραμικός τροχός του αγγειοπλάστη και τα δακτυλίδια που χώριζαν και στερέωναν τα αγγεία μέσα στον κλίβανο είναι μοναδικά ευρήματα της εποχής αυτής στη Λήμνο. Εξ' άλλου σε τάφους της ελληνοιστικής περιόδου βρέθηκαν κτερίσματα, πήλινα ειδώλια, χάλκινοι καθρέπτες, σιδερένιες στεγγίδες, πυξίδες, όπλα, μικρά αγγεία και κοσμήματα. Όλα αυτά τα ευρήματα αποδεικνύουν την μεγάλη πρόοδο, ανάπτυξη και ευημερία που επικρατούσε και συνεχίζετο στο νησί και στα Ελληνιστικά χρόνια. Η ανάγκη επίσης της διδασκαλίας και ψυχαγωγίας των Ηφαιστιέων αλλά και της προσφοράς θεατρικών θεαμάτων στο κοινό επέβαλαν το κτίσιμο ενός αρχαίου θεάτρου στα πρώιμα ελληνοιστικά χρόνια. Το θέατρο αυτό που τροποποιήθηκε κατά την ρωμαϊκή περίοδο, διατηρείται σήμερα αρκετά κατεστραμμένο, λόγω της κακής ποιότητας των υλικών που χρησιμοποιήθηκαν για την κατασκευή.

Η πόλη κάηκε και καταστράφηκε από τους Πέρσες το 511 π.Χ., οι Αθηναίοι όμως την ξανάκτισαν και η Ηφαιστία διατηρήθηκε ως πρωτεύουσα μέχρι τον μεσαίωνα. Στη διάρκεια της περιπλάνησής μας στα ερείπια της αρχαίας πόλης έχουμε για συντροφιά μας έναν ευγενικότατο και αρκετά ενημερωμένο βοσκό, που είναι ο ιδιοκτήτης της μεγάλης μάντρας στον μυχό του κόλπου. Με μεγάλη χαρά και προθυμία μας δείχνει δύο αρχαία πηγάδια άριστης κατασκευής, καθώς και κάποια άλλα σημεία των κτισμάτων με πελεκητούς ογκόλιθους τέλειης συναρμογής, χωρίς την παραμικρή χρήση κονιάματος. Αποχαιρετιόμαστε με εγκαρδιότητα, δείχνει ήρεμος και ευτυχισμένος που ζει σ' αυτό τον υπέροχο χώρο.

Για να επισκεφθούμε το ιερό των Καβείρων,

Στις βόρειες απόκρημνες ακτές της Ηφαιστίας, η ηφαιστειακή δράση του παρελθόντος έχει δημιουργήσει παράξενους, όσο και θεαματικούς γεωλογικούς σχηματισμούς. φωτ. Θ. Μπασιγιουράκης

φωτ. Θ. Μπασιγουράνης

Ελάχιστα ερείπια έχουν απομείνει από την Αρχαία Ηφαιστία, που μέχρι τον 12ο αιώνα ήταν πρωτεύουσα της Λήνου.

επιστρέφουμε στο Κοντοπούλι και συνεχίζουμε στο βασικό οδικό δίκτυο με κατεύθυνση προς Πλάκα. Η λίμνη Αλυκή εξακολουθεί να έχει πολύ νερό ακόμα. Κάνουμε μια μικρή παράκαμψη και μπαίνουμε δεξιά στον αμμώδη χωματόδρομο. Ο δρόμος μας φέρνει σχεδόν χωρίς προβλήματα μέχρι τις παρυφές της λίμνης, όπου μερικοί λευκοτσικνιάδες αναζητούν την τροφή τους στα αβαθή νερά. Μερικές εκατοντάδες μέτρα πιο βαθιά ένα τεράστιο κοπάδι φλαμίνγκο δεν ενοχλείται καθόλου από την παρουσία μας. Θαυμάζουμε για λίγο τα υπέροχα πουλιά και επιστρέφουμε στην ασφαλτο με βορειοδυτική κατεύθυνση για το Καβείριο.

Το ΙΕΡΟ ΤΩΝ ΚΑΒΕΙΡΩΝ είναι χτισμένο σ' ένα σχεδόν επίπεδο πλάτωμα, στο χείλος ακριβώς μιας απόκρημνης ακτής στην είσοδο του κόλπου της Ηφαιστίας. Το σημείο αυτό, που βρίσκεται στο ακρωτήριο Χλόη, είναι υποβλητικό και η θέα προς την Σαμοθράκη (όπου επίσης ευρίσκειτο ονομαστός χώρος Καβειρίων μυστηρίων), είναι ανεμπόδιστη. Καταγόμενοι από τον Ήφαιστο οι Κάβειροι, είναι οι δαίμονες της φωτιάς και της μεταλλουργίας, της γονιμότητας, του κρασιού

και της θάλασσας.

Η λατρεία των Καβείρων είχε ιδιαίτερη σημασία και η μύηση στα Καβείρεια μυστήρια, που είχαν σχέση με την αναγέννηση της φύσης και κυρίως με την γέννηση του ανθρώπου, αποτελούσε την επιθυμία πολλών αμύητων. Επιγραφική μαρτυρία του τέλους του 3ου π.Χ. αιώνα μάς πληροφορεί, ότι ο Φίλιππος Ε', βασιλιάς της Μακεδονίας, με επιστολή του προς τους κατοίκους της Ηφαιστίας, εξέφρασε την επιθυμία «ιδείν τα ιερά» και να αποκτήσει την ύψιστη βαθμίδα μύησης, αυτήν του επόππου.

Το ιερό ανακαλύφθηκε από τις ανασκαφές της Ιταλικής Αρχαιολογικής Σχολής Αθηνών το 1937. Στο βόρειο πλάτωμα του χώρου, που στηρίζεται στην απότομη πλαγιά προς την θάλασσα με ισχυρά αναλήμματα (υποστηρίγματα) αποκαλύφθηκαν τα «τελεστήρια», που ήταν μεγάλες αίθουσες μύησης, μέσα στις οποίες φανερώνονταν στους μνημένους τα «ιερά». Στο μεγάλο ελληνιστικό τελεστήριο, δώδεκα κίονες στόλιζαν την είσοδό του, ενώ στο δυτικό μέρος υπήρχαν τετράγωνοι χώροι, τα «άδυτα», όπου φυλάσσονταν τα ιερά. Άφθονες λεπτομέρειες θα μπορούσαν ακόμη

φωτ. Θ. Μπασιγιουργάκης

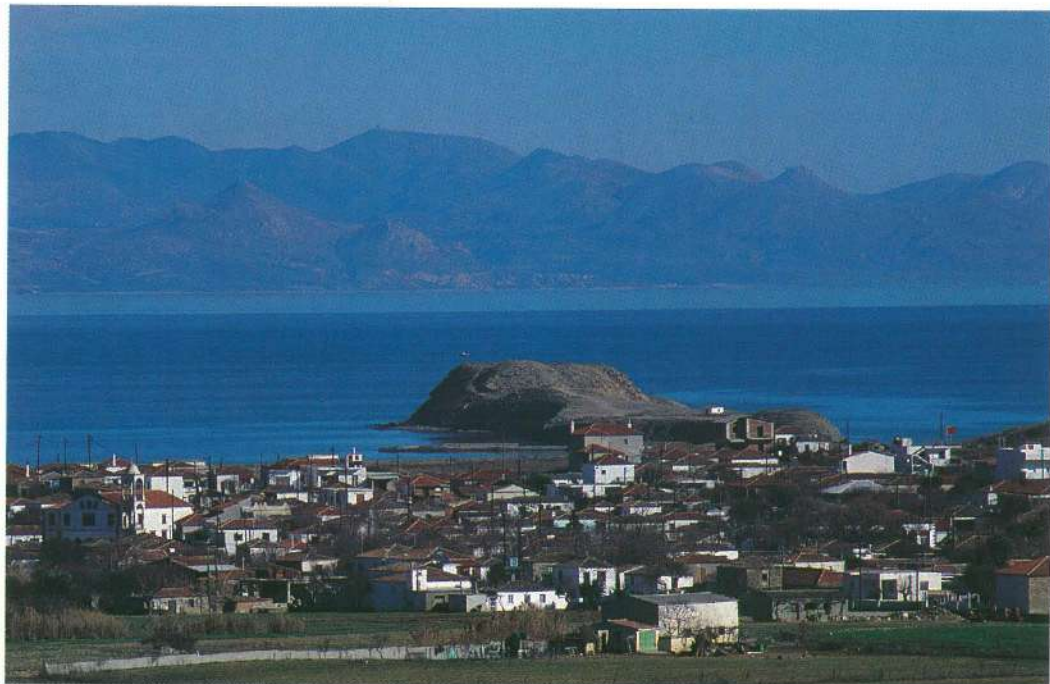
Βορειοδυτική άποψη του Ελληνιστικού Τελεστηρίου στο Ιερό των Καβείρων. Στα δυτικά του ηλιόμακτος ή απόκρημνη ακτή καταλήγει στη θάλασσα.

ν' αναφερθούν τόσο για τα Καβείρια μυστήρια, όσο και για τα ευρήματα στο ιερό των Καβείρων. Θα περιορισθούμε μόνον να αναφέρουμε, ότι απόδειξη της ευρύτερης ακτινοβολίας και αίγλης του ιερού στον αρχαίο κόσμο, είναι η εύρεση πλούσιων προσφορών που εδίδοντο στο ιερό, όπως τα λυχνάρια που χρησιμοποιούνταν για τις νυχτερινές τελετές, τους κανθάρους, τους σκύφους, τις πυξίδες, τα αγγεία για τα ιερά συμπόσια, καθώς και πολλές αναθηματικές, τιμητικές και απελευθερωτικές επιγραφές, που χρονολογούνται στα ελληνιστικά χρόνια. Το τέλος της διαδρομής μάς βρίσκει στην Πλάκα, στο βορειοανατολικότερο σημείο της Λήμνου, 46 χιλιόμετρα από την Μύρινα. Η Πλάκα, όπως και το προηγούμενο χωριό, η Παναγιά, ιδρύθηκαν γύρω από το 1860 από κατοίκους που προέρχονταν από τα χωριά Αγ. Υπάτιος και Κοντοπούλι και χρησιμοποιούσαν την Παναγία και την Πλάκα ως χώρους προσωρινής διαμονής. Το αρχικό όνομα της Πλάκας ήταν "Συμφερούπολις", που ονομάστηκε έτσι από τον μητροπολίτη Λήμνου Ιωακείμ Γ', επειδή οι κάτοικοί του εγκαταστάθηκαν εκεί για λόγους συμφερόν-

τος. Το όνομα Πλάκα προήλθε από το ακρωτήριο που οφείλει την ονομασία του στην πλακάδη μορφή των πετρωμάτων της περιοχής.

Είναι ευχάριστη η περιήγηση ανάμεσα στα ήρεμα δρομάκια του χωριού. Ακόμη πιο ενδιαφέρουσα είναι η περιπλάνηση στην ύπαιθρο, γύρω από το χωριό. Από την Πλάκα ξεκινούν ακτινωτά πολλοί χωματόδρομοι που οδηγούν σε διάφορες κατευθύνσεις. Έτσι στ' ανατολικά συναντάμε πολύ γρήγορα την εκτεταμένη παραλία στον ομώνυμο κόλπο της Πλάκας, ενώ λίγο βορειότερα το λιμάνι, το ακρωτήριο και τον μεγάλο φάρο. Εδώ βρίσκεται και το πλησιέστερο σημείο της Λήμνου με τις μικρασιατικές ακτές, πολλές φορές η Ίμβρος και η Τένεδος διακρίνονται καθαρά.

Τέλος στα βορειοδυτικά μπορεί να βρεθεί κανείς στην παραλία και στην μονή του Αγίου Χαραλάμπους, όπου υπάρχουν ιαματικές πηγές για ρευματισμούς και τα γνωστά από την αρχαιότητα θεραπευτικά λιασπόλυτρα. Το ταξίδι της επιστροφής μας στη Μύρινα είναι το ήρεμο τελείωμα μιας κουραστικής αλλά γεμάτης μέρας.

φωτ. X. Καζόλης

Η Πλάκα είναι το βορειοανατολικότερο κατοικημένο σημείο της Λήμνου, και με συνθήκες καλής ορατότητας οι ακτές της Ίμβρου διαγράφονται με μεγάλη ευκρίνεια.

ΜΥΡΙΝΑ, ΜΙΑ ΜΙΚΡΗ ΑΝΘΡΩ- ΠΙΝΗ ΠΟΛΗ.

Έχει ένα στοιχείο ξεχωριστό η σημερινή μέρα. Ξεκινάει... με τα πόδια. Το αυτοκίνητο ξεκουράζεται μπροστά στο ξενοδοχείο «ΑΣΤΡΟΝ», οι φωτογραφικές μηχανές και οι χάρτες παραμένουν στο δωμάτιο. Κι εμείς, απελευθερωμένοι από προκαθορισμένους στόχους και προγράμματα, βγαίνουμε στους δρόμους της Μύρινας. Σ' αυτούς τους δρόμους, που όπως έγραφε πριν 40 χρόνια (1959) ο καθηγητής του Γυμνασίου Μύρινας Σίμος Κομνηνός, «είναι ως επί το πλείστον στενοί και παρουσιάζουν ανομοιομορφία, ελλείπει πολεοδομικού σχεδίου και σχετικής ρυμοτομίας. Κατά μέγα ποσοστόν είναι εστρωμένοι από των χρόνων της τουρκοκρατίας διά λίθων ακανονίστου σχήματος (κοινώς καλντερίμι). Υπάρχουν όμως και αρκετοί, ιδία κατά τα προάστεια, οιτινες φέρουν ως επιστρωμα χόμα και παρουσιάζουν ως εκ τούτου αθλίαν όψη, ιδίως κατά τας βροχεράς ημέρας. Ο κεντρικότερος δρόμος, όστις οδηγεί εις την πόλιν εκ της Δημοσίας προς τα χωρία οδού και διερχόμενος δια της κεντρικής αγοράς καταλήγει στον παλαιό λμηνίσκο (τούρκικος γιάλός), είναι εστρω-

μένος ωραιότατα διά κυβολίθων εκ γρανίτου». Δεν είναι βέβαια δυνατόν, μετά από τόσα χρόνια, να συναντήσουμε εμείς σκονισμένους ή λασπωμένους χωματόδρομους. Πολλά πράγματα έχουν αλλάξει στη Μύρινα από τότε, η ασφαλτος έχει κάνει τη ζωή των ανθρώπων πιο εύκολη και πρακτική. Το καλντερίμι όμως στους περισσότερους δρόμους παραμένει. Με την γραφικότητα και την ιδιομορφία του, με τις ατέλειες αλλά και την τέχνη των παλιών πετράδων, φέρνει στο νου μου την Καβάλα, που κρατά σε κάποιους δρόμους αυτόν τον χαρακτήρα. Σ' ένα τέτοιο ωραίο καλντερίμι μας οδηγούν τα βήματά μας. Δρόμος μακρύς, ολόσιος, κατάφυτος στις δύο πλευρές του με ελιόδεντρα, θυμίζει σε μικρογραφία, μεγάλη λεωφόρο. Μα όχι σαν αυτές, που όλη μέρα ασφυκτιούν κάτω από χιλιάδες αυτοκίνητα και ανθρώπους. Είναι λίγα εδώ τα αυτοκίνητα και κινούνται αργά, τα παιδιά παίζουν άφοβα στο δρόμο. Αρκετά ακόμα σπίτια είναι παλιά, μονοκατοικίες με κήπους και λουλούδια. Πάλι ο Σίμος Κομνηνός μας δίνει με την πέννα του μια όψη της Μύρινας πριν 40 χρόνια: «Διατελέσασα η Μύρινα υπό τους Τούρκους μέχρι το

Guerre 1914-15-16... EN ORIENT
L'Île de LENNES, près de MOUDROS-CASTO

32me Série

War 1914 15-16... IN ORIENT Visé. Paris N° 1537
LENNES Island, near MOUDROS CASTO

Παλιά Καρτ-ποσταλ της Μύρινας, με το τζαμί πριν από την κατεδάφισή του.

Παλιά φωτογραφία με την, σε αχρηστία σήμερα, περίφημη Κρήνη της Μύρινας στην κεντρική αγορά, δίπλα στο μέγαρο της Ένωσης Γεωργικών Συνεταιρισμών. Χρονολογείται περίπου από το 1770 και φέρει επιγραφή με αραβικά στοιχεία

που σημαίνουν: «Εκ του ύδατος παν το εν τη ζωή. Εγένετο υπό του φιθευσιπλάχνου και φιθεθεήμονος Κουγιοκράν Μωχάμετ Πασά. Να διαωνισθούν αι νίκαι του» (Φωτ. Αρχείο Δ. ΖΑΧΑΡΩΦ)

Να διαωνισθούν αι νίκαι του» (Φωτ. Αρχείο Δ. ΖΑΧΑΡΩΦ)

1912, παρέχει εν πολλοίς σήμερα, παρά τας πολλές νεοδηγίτους και συγχρονισμένα οικοδομάς της, όψιν τουρκικής πόλεως, με τους στενούς της δρόμους, την παντελή σχεδόν έλλειψιν ρυμοτομίας και τας τουρκικού ρυθμού παλαιότερας οικοδομάς της. Κατά ποσοστόν 50% αι οικίαι είναι δίπατοι, εκτισμένα ως προς τον πρώτον όροφον εκ λιθοδομής μετά πηλοκονιάματος, ως προς δε τον δεύτερον όροφον αποτελούνται εκ ξυλίνου σκελετού πεπληρωμένον δι' οπτοπλίνθων ή ενίοτε και μικρών λίθων μετά προεξοχών

τουρκικού τύπου».

Μας παίρνει ώρες αυτή η περιήγησι στα στενά δρομάκια, στις ανηφοριές του Κάστρου και του «Τσαζ». Καλημερίζουμε άγνωστους ανθρώπους, πιάνουμε μαζί τους κουβεντούλα. Ύστερα, σαν ξαφνικά να στερηθήκαμε τον κόσμο και την κίνηση, κατηφορίζουμε στο κέντρο, στην αγορά της Μύρινας, στα μαγαζιά και στις πλατείες. Ο δρόμος είναι στενός όπως παλιά, δεν άλλαξε, σε κάθε του πλευρά στριμώχνονται όλων των ειδών τα μαγαζιά και οιπραμάτειες. Άνθρωποι πολλοί μταινο-

φωτ. Β. Δελέγκος

Τα περίφημα αρχοντικά κατά μήκος του Ρωμείκου γιαλού, αποτελούν ένα από τα ωραιότερα στοιχεία αρχιτεκτονικής παράδοσης, αθηινό στολίδι της παραλιάς της Μύρινας.

βγαίνουν στα μαγαζιά, ψωνίζουν, παζαρεύουν, οι περισσότεροι χαιρετιούνται μεταξύ τους ή πιάνουν κουβέντα στη μέση του δρόμου. Κάνουμε μια στάση στη μικρή πλατεία, στο εστιατόριο «Πλάτανος», για μια κρύα μπύρα κάτω απ' τη σκιά του αιωνόβιου δέντρου. Αν κι είμαστε δίπλα σ' όλη αυτή τη βουερή κίνηση, νιώθουμε γύρω μας μια παράξενη ηρεμία. Ο συνολικός θόρυβος της πόλης δεν ενοχλεί, πιο πολύ μοιάζει με απόηχος μιας κοινωνίας μικρής, με δικούς της ρυθμούς, ανθρώπινους. Τα βήματα μας λίγο αργότερα μας οδηγούν στην Καρατζάδειο Βιβλιοθήκη. Το επιβλητικό κτίριο στην καρδιά της πόλης ιδρύθηκε με δωρεά του Λήμιου Αιγυπτιώτη Απόστολου Καρατζά, για να συμβάλει στην ανύψωση του πνευματικού επιπέδου των συμπατριωτών του. Η βιβλιοθήκη άρχισε να λειτουργεί το 1985 και ανάμεσα στα 9000 βιβλία της περιλαμβάνει και αρκετά του περασμένου αιώνα, δωρεές των Ροδάκη- Καρατζά. Κι είναι μεγάλη η συγκίνησή μας καθώς τα χέρια αγγίζουν τις καλλιγραφικές και κίτρινισμένες απ' το πέρασμα του χρόνου, σελίδες του προηγούμενου αιώνα. Σ' ένα τέτοιο λεπτεπίλεπτο

βιβλιαράκι, που εκδόθηκε στην Αθήνα το 1875, αντίλυμε στοιχεία για τη σημασία που απέδιδαν οι Λήμινοι της εποχής στην ανάπτυξη του μορφωτικού τους επιπέδου. Μεταξύ άλλων αναφέρεται, ότι *“το 1875 συνεστήθη στην πρωτεύουσα της Λήμιου Αναγνωστήριο με την επωνυμία «ΟΜΟΝΟΛΑ». Κύριος σκοπός τον είναι η διανοητική ανάπτυξης και ηθική μόρφωσης των κατοίκων της Τε πρωτευούσης και πάντων των της νήσου χωριών. Τα μέλη του Αναγνωστηρίου είναι τακτικά, που καταγράφονται κάθε δύο χρόνια. Ως Δωρηταί θεωρούνται όσοι προσφέρουν άπαξ χρήματα ή είδη αξίας από πέντε μέχρι δέκα οθωμανικών λιρών, ενώ ως Ενεργέται θεωρούνται όσοι προσφέρουν χρήματα ή είδη αξίας δέκα και πλέον οθωμανικών λιρών”*. Συνεχίζοντας την έρευνά μας ανακαλύπτουμε ένα μικρό βιβλίο, που εκδόθηκε στην Αλεξάνδρεια το 1885 και περιλαμβάνει Εκθέσεις των Εξελεγκτικών Επιτροπών επί της Κοινοτικής Περιουσίας Λήμιου. Σε μια τέτοια έκθεση που έχει τον τίτλο *«Περί διαχείρισεως του τέως φιλολογικού συλλόγου «ΟΜΟΝΟΛΑ»* αναφέρεται, ότι *«Ο Σύλλογος ούτος συνεστήθη το 1874 ως πρωτοβουλία και γενναιοδω-*

Χαρακτηριστικό στενό δρομάκι της Μύρινας, παράλληλα με τον κεντρικό δρόμο, πολύ κοντά στην αγορά της πόλης, φωτ. Β. Δελέγκος

φωτ. Χ. Καζόλης

Τα εθάρια της Μύρινας, τα χαριτωμένα "πθάρωνια" κυκλοφορούν ελεύθερα μέσα στο κάστρο και αποτελούν ένα επιπλέον πόθο έθνης για τους επισκέπτες.

ρία των εν Αιγύπτω φιλόμουσων πατριωτών. Ο Σύλλογος ούτος κέκτηται κεφάλαια, οι τόκοι των οποίων διατίθενται υπέρ των Σχολείων. Περί της διαχειρίσεως του συλλόγου τούτου δεν ηδυνάμεθα να ειπωμεν τι διότι δεν παρεδόθησαν προς εξέλεξιν τα βιβλία αυτού. Αφ'ετέρου δε ουδέ εις τα βιβλία της κοινότητος αναφέρεται το ποσόν των κεφαλαίων του Συλλόγου. Επομένως ουδέ περί των τόκων αυτών γίνεται λόγος».

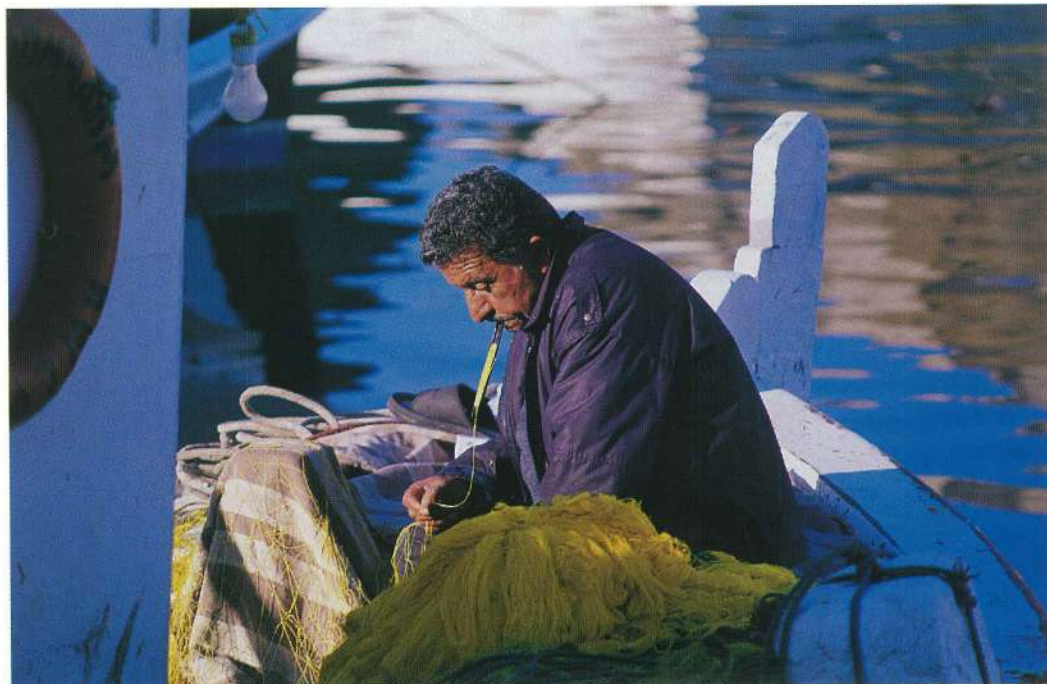
Δεν γνωρίζουμε βέβαια, αν υπήρξαν φορολογικές συνέπειες για τον Σύλλογο ΟΜΟΝΟΙΑ, βλέπουμε όμως, ότι και την εποχή εκείνη, η δημοσιοποίηση κάποιων στοιχείων δεν ήταν ιδιαίτερα δημοφιλής.

Οι απογευματινές ώρες μάς βρίσκουν ήρεμους περιπατητές στο λιμάνι και στις παραλίες της Μύρινας. Μετά τη ζωηρή κίνηση της μέρας, το τμήμα αυτό της πόλης είναι ήσυχο, μοιάζει ν' ανήκει πιο πολύ στους επισκέπτες. Κοντά στο μέγαρο της Ένωσης Γεωργικών Συνεταιρισμών στο λιμάνι, περνάμε μπροστά από την παλιά κρήνη του 1770 και από το ωραίο νεοκλασικό κτίριο που στεγάζει το Δημαρχείο Μύρινας. Πιο κάτω, στον Ρωμείο

Γιαλό, θαυμάζουμε σ' όλο το μήκος της ακτής τις γραφικότερες προσόψεις των παλιών αρχοντικών, που τα περισσότερα είναι διατηρημένα σε άριστη κατάσταση. Είναι ένας υπέροχος περίπατος κάτω από τις μυρωδάτες τζιτζιφιές και δίπλα στην πεντακάθαρη θάλασσα.

Ο δρόμος μάς φέρνει στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Μύρινας, ένα ωραιότατο τριώροφο οικοδόμημα στην παραλία του Ρωμείου Γιαλού. Χτίστηκε λίγο πριν από το 1912 από την Τουρκική Κυβέρνηση και χρησιμοποιείτο ως Διοικητήριο. Μετά την απελευθέρωση περιήλθε στον Δήμο, που το επούλησε στο Παλλημνιακό Σχολικό Ταμείο. Αυτό με τη σειρά του το προσέφερε στο Υπουργείο Παιδείας, με τον όρο να χρησιμοποιηθεί ως Μουσείο και να στεγάσει τα Αρχαιολογικά ευρήματα της Δημνιακής γης.

Καθώς πέφτει το βραδάκι η παραλία μεταμορφώνεται, γίνεται πάλι το επίκεντρο της κοσμικής ζωής της πόλης. Στο λιμάνι κυριαρχούν οι καφετερίες, τα ουζερί κι οι ταβερνούλες. Τραπεζάκια πλάι στις ψαρόβαρκες, ντόπιο τσίπουρο κι ευδιαστό κρασί, θαλασ-

φωτ. X. Καζόλης

Για τους Λημνιούς το ψάρεμα είναι αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής τους. Πάντα ο επισκέπτης του νησιού θα βρει φρέσκο ψάρι στα ουζερί και στις ταβέρνες.

σινές λιχουδιές και δροσερή αύρα, λίγοι ειν' αυτοί που μπορούν ν' αντισταθούν. Για όσους πάλι αναζητούν την ένταση, υπάρχει ο Ρωμείκος Γιαλός, με τα μπαράκια του, τη χαρούμενη νεολαία, τη δυνατή του μουσική. Εδώ η ψυχαγωγία αρχίζει πιο αργά και κρατάει ως τις πρώτες πρωινές ώρες. Είναι μια πόλη ζωντανή η Μύρινα, από το πρωί ως αργά το βράδυ, με άφθονες επιλογές.

Δεν μπορούμε και πάλι να μην θυμηθούμε τη μαρτυρία του Σίμου Κομνηνού, που ως χρονικογράφος κατέγραφε τις συνήθειες των κατοίκων, μόλις 40 χρόνια πριν: «Οι κάτοικοι της Μυρίνης δυνάμεθα να είπωμεν, ότι ψυχαγωγούνται πλημμελώς, περιοριζόμενοι εις ανάπτυξιν κοινωνικών σχέσεων και ανταλλαγών επισκέψεων κατά τας εορτάς. Ψυχαγωγίαν αποτελούν και οι βραδινοί περίπατοι εις την κεντρικήν αγοράν και τας δύο γραφικάς παραλίας. Φαινόμενον διά την πόλιν αποτελεί η καθ' εκάστην Κυριακήν απόγευμα άφιξις εις τον λιμένα της Μυρίνης του ατμοπλοίου της γραμμής Μυτιλήνης-Χίου-Πειραιώς. Μία ολόκληρος ανθρωποθάλασσα πλημμυρίζει την στιγμήν αυτήν τον προ της

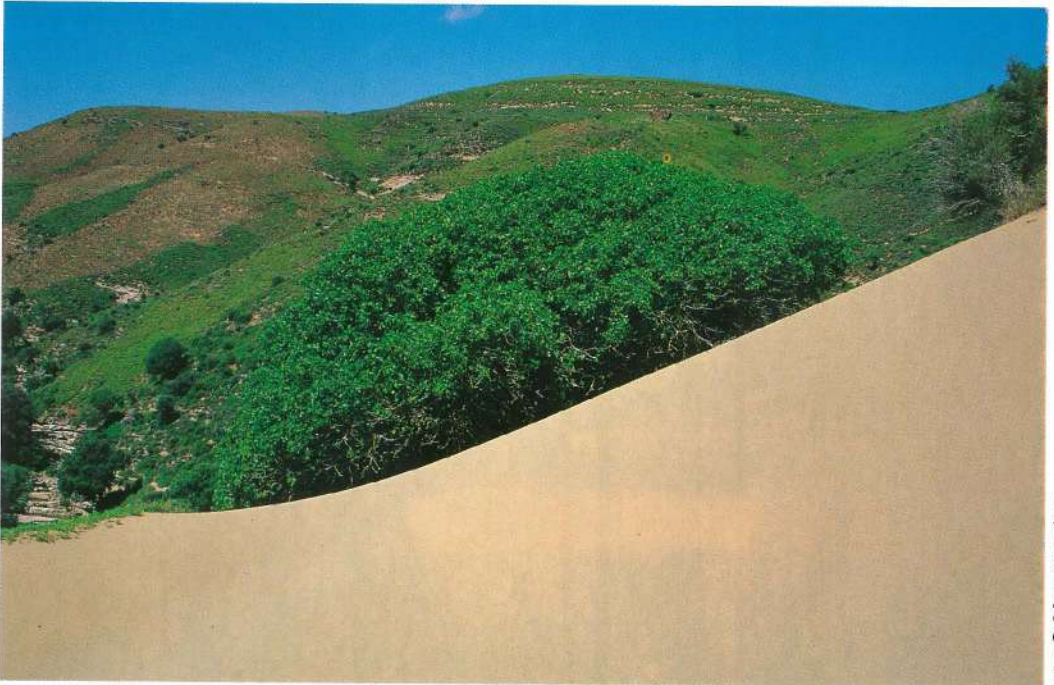
αποβάθρας ευρύτατον χώρον, μέσα εις τον οποίον, ως και εις ολόκληρον την στενήν κεντρικήν αγοράν, συνωστίζονται μικροί και μεγάλοι, που σπεύδον δια να παρακολουθήσουν την κίνηση των ταξιδιωτών. Και όταν η περιέργεια και το ενδιαφέρον ικανοποιηθούν, τότε οι περισσότεροι αποσύρονται εις τας οικίας των».

Κανείς μας δεν ξέρει πως θα είναι η Μύρινα μετά 40 χρόνια. Εμείς απλά ευχόμαστε να διατηρήσει αυτόν τον ζωντανό και παράλληλα ανθρώπινο χαρακτήρα, που τόσο μας άρεσε.

ΟΙ ΠΑΧΙΕΣ ΑΜΜΟΥΔΙΕΣ. (ΟΙ ΑΜΜΟΘΙΝΕΣ) ΤΗΣ ΛΗΜΝΟΥ.

Πολλές ήταν οι εικόνες που μας είχαν εντυπωσιάσει στο βιβλίο του Χρήστου Καζόλη για τη Λήμνο.

Το στοιχείο όμως, που με είχε συγκλονίσει περισσότερο από οτιδήποτε άλλο, ήταν μια σειρά από εικόνες με αμμόλοφους στο εσωτερικό του νησιού. Ήταν ένας πραγματικός καταιγισμός από κύματα λεπτής χρυσοκόκκινης άμμου, που γέμιζε το οπτικό πεδίο με αφηγάδιαστες καμπύλες και εξωπραγματικά

φωτ. Θ. Μπασιγιουράκης

Παχειές Άμδες (Αμμοθίνες) της Λήμνου. Σε πείσμα του άνυδρου εδάφους, μια τεράστια συκιά έχει αναπτυχθεί πίσω από τον αμμόδοφο.

σχήματα. Ήταν ξαφνικά σαν να ξέφευγα από τις σελίδες του βιβλίου της Λήμνου, σαν να περιπλανιόμουν ο ίδιος μέσα σε κάποια έρημο, τη Νεβάδα ας πούμε, τη Λιβύη ή τη Σαχάρα. Δεν μπορούσα να πιστέψω, πώς ήταν δυνατόν σ' ένα ελληνικό νησί να βρεθεί κανείς μπροστά σ' ένα τοπίο τόσο συγκλονιστικό, τόσο ασυνήθιστο. *Και να φαντασθείς, ότι αυτή η περιοχή είναι η πιο άγνωστη στη Λήμνο, ακόμα και για τους ντόπιους, είχε συμπληρώσει ο Χρήστος.*

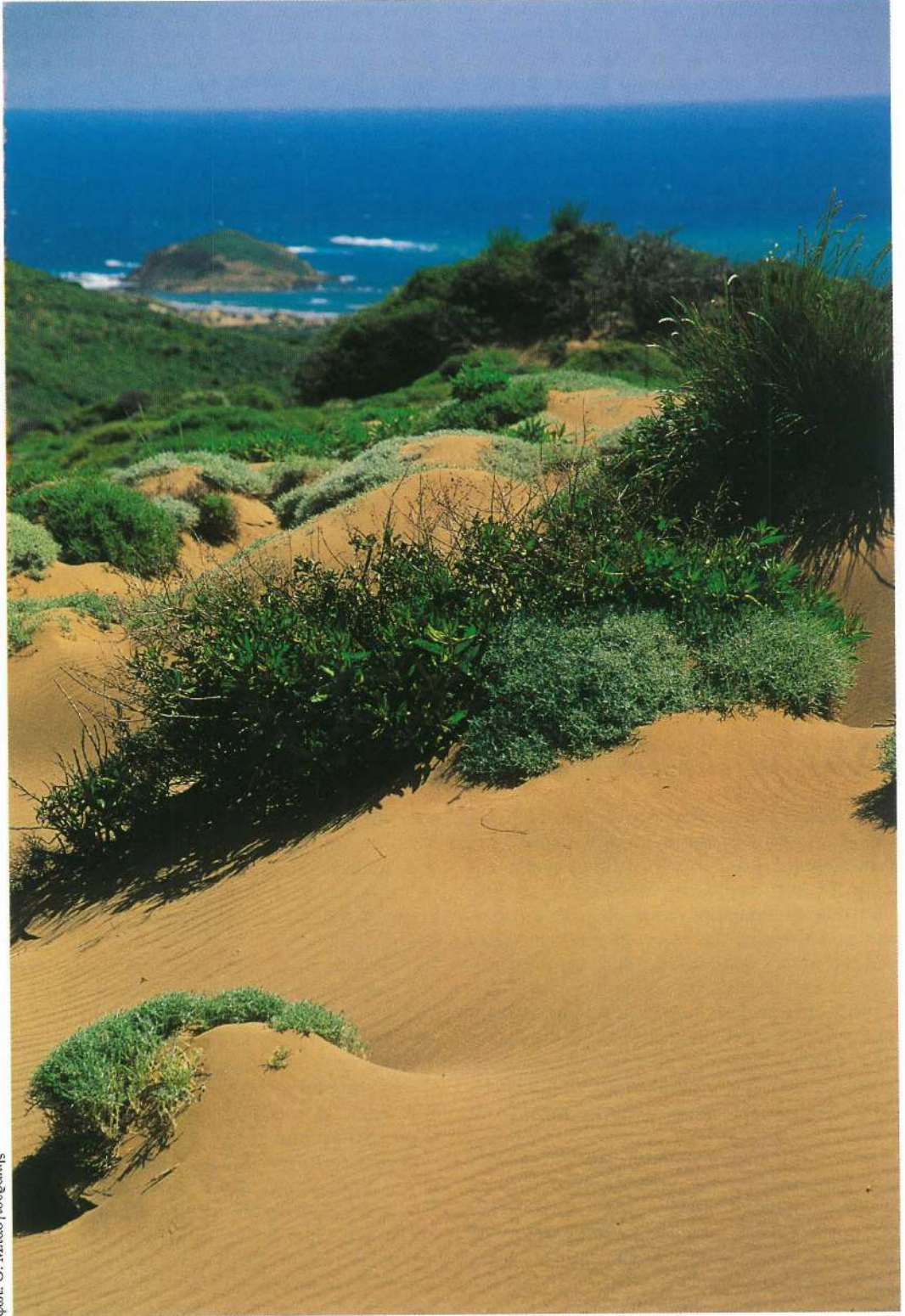
Μ' αυτή την πρόκληση στις αποσκευές μας είχαμε πραγματοποιήσει το πρώτο μας ταξίδι στη Λήμνο, τον περασμένο Γενάρη. Ήταν μια περίοδος με κρύο, βροχές και καταχνιά, κατ' εξοχήν ακατάλληλη για ένα ταξίδι στην «έρημο». Γυρίσαμε στη Θεσσαλονίκη με έντονη την αίσθηση του ανικανοποίητου και με την προσδοκία της αντιστροφής με γνήσιες συνθήκες ερήμου....

Το Μαγιάτικο πρωινό ξημερώνει στη Λήμνο μέσα σε μια παραζάλη βορειοανατολικών ανέμων, που σαρώνουν όλη την Ελλάδα. Ανέφελος ο ουρανός, βάφεται απ' άκρη σ' άκρη μ' ένα λαμπερό γαλάζιο χρώμα. Ο ήλιος υψώνεται ανεμπόδιστα πάνω από τις χαμηλές

ανατολικές παραλίες της Λήμνου και σε λίγη ώρα η ζέστη θυμίζει καλοκαίρι. Συμφωνούμε με το Γιάννη, πώς μια τέτοια μέρα αξίζει να την αφιερώσουμε για μια περιπλάνηση στις παχιές αμμοθινές, στις «Άμδες», σύμφωνα με την ντόπια ορολογία.

Βγαίνουμε από την Μύρινα με κατεύθυνση βορειοανατολική, προς το αεροδρόμιο. Μετά τα Θέρμα ανηφορίζουμε βόρεια για τον Κορνό. Καθόμαστε αναπαντικά και απολαμβάνουμε για άλλη μια φορά την καταπράσινη φύση και την εξαιρετη διαδρομή, που διασχίζει τα βόρεια ορεινά χωριά της Λήμνου, Σαρδές, Δάφνη και Κατάλακο. Έξω από τον Κατάλακο ακολουθούμε τον βατό χωματόδρομο και μερικές εκατοντάδες μέτρα παρακάτω, σταματάμε σε μια από τις σπάνιες υπαίθριες βρύσες της Λήμνου με βουνίσιο νερό. Γεμίζουμε τα παγούρια μας μ' αυτό το θαυμάσιο δροσερό νερό και κατηφορίζουμε για τον βορειότερο κόλπο της Λήμνου, το Γομάτι. Ήδη από μακριά ξεχωρίζουν προς τα βορειοδυτικά οι άμδες, σαν μια τεράστια καφεκίτρινη κηλίδα μέσα στο συνολικό καταπράσινο έδαφος που τις περιβάλλει.

Δυο χιλιόμετρα ακριβώς μετά τον Κατάλακο

φωτ. Θ. Μπαρτζοπούλου

ο δρόμος διχάζεται. Δεξιά οδηγεί προς την παραλία Γομάτι ενώ στ' αριστερά η πινακίδα αναγράφει την ένδειξη «Αγία Βαρβάρα». Ακολουθούμε τον αριστερό δρόμο περνάμε ένα θαυμάσιο βατό ρέμα με πυκνή βλάστηση, πικροδάφνες και άφθονα πουλιά. Ο δρόμος συνεχίζει, σχηματίζει μια στροφή με πανοραμική θέα στον κόλπο του Γοματίου κι ύστερα ανηφορίζει προς το εσωτερικό. Ενάμιση περίπου χιλιόμετρο από την διασταύρωση με την πινακίδα κρίνουμε, ότι έχουμε φθάσει στο πλησιέστερο δυνατό σημείο για ν' αρχίσουμε την πορεία μας. Παίρνουμε κατεύθυνση δυτική και ως πρώτο ενδιάμεσο στόχο βλέπουμε μερικές εκατοντάδες μέτρα μπροστά μας, έναν μεγάλο αμμώδη λόφο. Από τα πρώτα κιόλας βήματα η υφή του εδάφους μεταβάλλεται. Ο σκληρός χωματόδρομος δίνει τη θέση του στην άμμο, που η παρουσία της είναι ήδη ορατή παντού. Άλλωστε όλη η περιοχή είναι μια τεράστια αμμώδης έκταση, που αρχίζει από το βόρειο τμήμα του κόλπου του Γοματίου και καταλήγει μέσα από μια μεγάλη κοιλάδα μέχρι τις Παχιές Αμμουδιές, τον τελικό μας προορισμό. Πολύ γρήγορα το έδαφος χάνει τη σταθερότητά του και σε κάποια σημεία όπου η συσσώρευση της άμμου είναι λόγω του αέρα μεγαλύτερη, τα πόδια μας βουλιάζουν αρκετά. Δεν υπάρχει χαραγμένο μονοπάτι. Αναζητούμε την πορεία μας ανάμεσα από μια ιδιαίτερα πυκνή θαμνώδη βλάστηση, που αποτελείται από αστιβιές, θυμάρι, τεράστιες λυγαριές και μικρές πικροδάφνες. Σε πολλά σημεία του εδάφους και ιδιαίτερα στη βάση μικρών αμμολόφων διακρίνουμε πολλές τρύπες. Είναι αυτές που οδηγούν στα περίφημα δαιδαλώδη υπόγεια «λαγούμια», όπου βρίσκουν ασφαλές καταφύγιο οι κοινωνίες των αγριοκούνελων. Χιλιάδες απ' αυτά τα όμορφα ζώακια πηδούν ασταμάτητα στις εξοχές της Λήμνου και του Αη-Στράτη. Είναι τόσο ταχείς οι ρυθμοί αναπαραγωγής και τόσο μεγάλοι οι πληθυσμοί τους, που δεν διατρέχουν κίνδυνο εξαφάνισης, παρά τις όποιες κληρονομικές δραστηριότητες. Δυστυχώς δεν είχαμε ως τώρα την τύχη να τα συναντήσουμε.

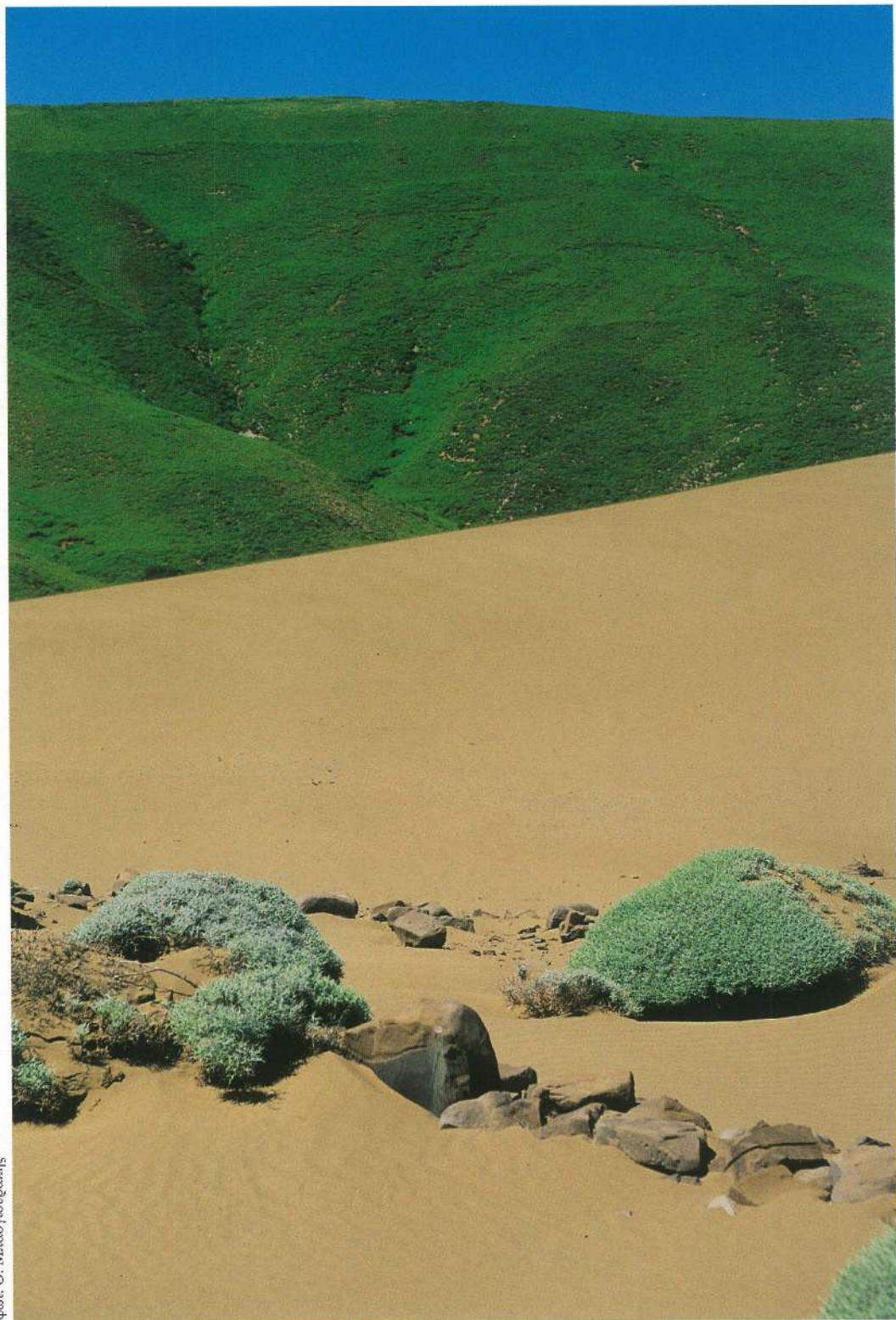
Πλησιάζουμε στον αμμόλοφο, προσπαθώντας όσο μπορούμε να αποφεύγουμε τα σημεία με μεγάλες συγκεντρώσεις άμμου. Παρόλη την προσοχή μας δεν μπορούμε να περιορίσουμε τα συχνά βουλιάγματα μέσα στην ευκίνητη χρυσοκόκκινη μάζα. Πολύ γρήγορα γεμίζουν

τα παπούτσια μας με άμμο, κάτι που στην αρχή είναι ιδιαίτερα ενοχλητικό, σύντομα όμως αποβάλλουμε τις αστικές μας προκαταλήψεις και το συνηθίζουμε.

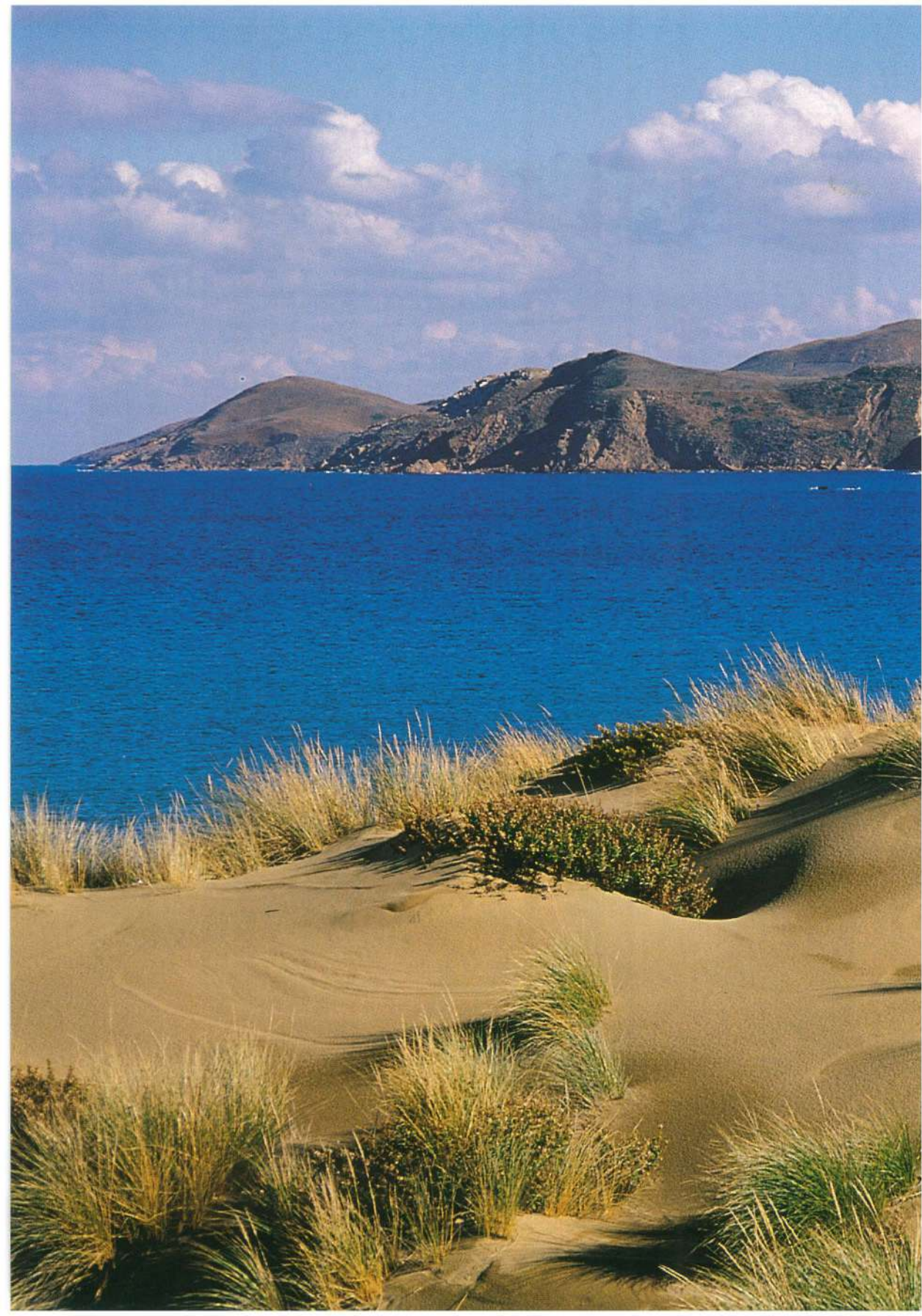
Πώς όμως να συνηθίσεις τη ζέση και τον αέρα? Ο ήλιος εξακοντίζει ακτίνες φοβερές, η έντασή τους ελάχιστα μετριάζεται από τον ισχυρό βορειοανατολικό άνεμο. Αντίθετα, σε κάποια σημεία με παχιά άμμο ο αέρας παρασύρει λεπτότατους κόκκους και τους κατευθύνει με πολύ δυσάρεστο τρόπο στα ακάλυπτα σημεία του σώματός μας και ιδιαίτερα στα μαλλιά, στα αυτιά και στα μάτια. Δυστυχώς δεν προνοήσαμε να συμπεριλάβουμε στα εξαρτήματά μας και μια στολή βεδουίνου ή τουλάχιστον ένα υποκατάστατό της. Υπομένουμε όμως σταϊκά την κατάσταση. Άλλωστε αυτές δεν ήταν οι συνθήκες που επιζητούσαμε?

Κατρακυλάμε από τις απότομες πλαγιές του αμμόλοφου, αδιάφοροι πια για την επιπλέον άμμο που μπαίνει στα παπούτσια μας, άλλωστε δεν χωράει και πολλή ακόμα. Γυρίζω το κεφάλι μου και παρατηρώ με απογοήτευση τα αποτελέσματα της βάρβαρης πορείας μας πάνω στην μέχρι πριν από λίγο απεργάδιαστη επιφάνεια της πλαγιάς του λόφου. Ευτυχώς τα τραύματα θα είναι παροδικά, πολύ γρήγορα θα τα επουλώσει ο αέρας. Ανεβαίνουμε μια λοφοπλαγιά και η έκπληξή μας δεν περιγράφεται, όταν από την κορυφή της αντικρύζουμε τις παχιές αμμουδιές απέναντί μας σε πολύ κοντινή απόσταση. Δεν μας πήρε παραπάνω από 40 λεπτά για να φθάσουμε ως εδώ, παρόλες τις στάσεις μας για κάποιες φωτογραφίες. Τελικά οι αρχικές μας εκτιμήσεις για μια κοπιώδη πορεία τουλάχιστον μιάμισης ώρας αποδείχθηκαν πολύ απαισιόδοξες.

Καθόμαστε πάνω στην άμμο αδιαφορώντας για τους λεπτούς κόκκους, που σπρωγμένοι από τον αέρα, στροβιλίζονται γύρω μας. Οι «Παχιές Άμδες», οι περίφημες Αμμοθίνες της Λήμνου, απλώνονται μπροστά μας. Ποτέ ίσως άλλοτε στο παρελθόν η λιτότητα της φύσης δεν ήταν τόσο συγκλονιστική. Και ποτέ ως τώρα οι γραμμές της φύσης δεν εμφανίσθηκαν απέναντί μου με τέτοια απалότητα, τέτοια θηλυκότητα. Ανατρέχω στις αναμνήσεις μου, προσπαθώ να εντοπίσω εικόνες αντίστοιχης ντελικάτης αισθητικής σε άλλες γωνιές της Ελλάδας. Ο νους μου τρέχει στο γλυκύτερο περιγράμμα του Οροπεδίου των

φωτ. Θ. Μπασιγιαννίδης

Ο περίφημος κόλπος Γομάτι (αριστ. Χ. Καζόλης)

Μουσών στον Όλυμπο, στους δίδυμους λόφους του κάμπου της Λάρισσας με την τέλεια καμπύλη που τους ενώνει, σε κάποιες απαλότατες, κορυφογραμμές του Φαλακρού.

Τέτοια αρμονία, τέτοια γαλήνη, δεν θυμάμαι πουθενά. Αυτές οι ταπεινές σε υψόμετρο, αμμώδεις λοφοπλαγιές της Λήμνου είναι το τέλειο, το ιδανικό θέαμα για τα μάτια του περιηγητή, του φυσιολάτρη, του καλλιτέχνη, του φωτογράφου, κάθε ανθρώπου τελικά που είναι ακόμα σε θέση να ανακαλύπτει αισθητικές απολαύσεις στη φύση, στο περιβάλλον.

Αποφασίζουμε να μετακινηθούμε σε υψηλότερο σημείο του αμμόλοφου, όπου δεσπόζει ένα πυκνό δασύλλιο από μεγάλες αγριελιές. Είναι εκπληκτική η προσαρμοστικότητα αυτών των δέντρων στις τόσο αντιξοοές εδαφικές συνθήκες των αμμοθινών. Και ακόμη πιο εκπληκτική είναι η παρουσία άφθονων μικροσκοπικών καρπών ελιάς που ξεχωρίζουν ανάμεσα στα πυκνά φυλλώματα. Η σκιά είναι ευεργετική κάτω από τα δέντρα, μάς αποσπά για λίγο από τον φλογερό εναγκαλισμό του μεσημεριάτικου ήλιου.

Μετά την «έρημο» εμφανίζεται η «όαση» με τη μορφή μας κατάφυτης ρεματιάς. Αυτή η καταπράσινη παρέμβαση στις παρυφές των αμμόλοφων είναι μια πολύ ευχάριστη εναλλαγή. Σε κάποιο σημείο οι πλαγιές της ρεματιάς ψηλώνουν απότομα, δημιουργούν ένα φαράγγι καθόλου ευκαταφρόνητο. Στο χείλος αυτού του φαραγγιού ορθώνει τον ταπεινό της πέτρινο όγκο μια μικρή μάντρα. Είναι ίσως η πιο απομονωμένη μάντρα, που έχουμε ως τώρα συναντήσει στη Λήμνο. Όπως την παρατηρούμε, ένα αγριοκούνελο βγαίνει ξαφνικά από την κρυψώνα του, διστάζει για λίγο και ύστερα ανηφορίζει την πλαγιά με ζωηρά πεδήματα. Κοιταζόμαστε με τον Γιάννη και το αποφεύγουμε στη στιγμή. Αντί να επιλέξουμε την γρήγορη επιστροφή από τον ίδιο δρόμο, προτιμούμε να εξερευνηήσουμε την συνολική περιοχή και να καταλήξουμε στη μάντρα. Δεν είναι εύκολο. Οι κλίσεις είναι πολύ απότομες, το παχύ στρώμα της άμμου υποχωρεί σε μεγάλο βάθος κάτω από τα πόδια μας. Και καθώς τώρα πια κινούμαστε στη δυτική πλευρά του λόφου, ο άνεμος έχει απονήσει εντελώς και η ζέση έχει αυξηθεί κατακόρυφα. Νέες εικόνες, ασύγκριτης ομορφιάς και λιτότητας προβάλλουν στα μάτια μας Έρχονται στιγμές που στο οπτικό μας πεδίο κυριαρχούν δύο μόνον

χρώματα το χρυσαφί και το γαλάζιο και δύο μόνον γραμμές, η καμπύλη της άμμου και η ευθεία του ουρανού. Στο βάθος της ρεματιάς πανύψηλες πικροδάφνες δημιουργούν ένα δάσος αδιαπέραστο. Δίπλα στις ρίζες τους αργοκυλάει ένα ρυάκι. Και μέσα από τα πυκνά φυλλώματα ξεφεύγουν κάθε τόσο τιβίσματα πουλιών.

Με ευχάριστη διάθεση διασχίζουμε τη ρεματιά και περνάμε απέναντι, πατάμε και πάλι ύστερα από πολλές ώρες σταθερό έδαφος. Ένα καλοσχηματισμένο μονοπάτι μας οδηγεί σε λίγα λεπτά στην εξωτερική περιφράξη της μάντρας. Κόττες πολλές και πετεινοί τοιμπολογάνε στο γρασίδι, αδιαφορούν για την παρουσία μας. Κάνουμε ένα βήμα στο εσωτερικό της περιφράξης και μια απρόσμενη εικόνα εμφανίζεται μπροστά μας. Ξαπλωμένη νοχελικά στο έδαφος, με όλο τον τεράστιο όγκο της σε πλήρη ανάπτυξη, μια γουρνούνα κοιμάται κάτω από τον ήλιο. Κοντά στο κεφάλι της, στριμωγμένα το ένα δίπλα στο άλλο, κοιμούνται ανέμελα τρία νεογέννητα γουρουνάκια. Δεν θυμάμαι πολλές φορές να έχω δει πιο ειρηνική εικόνα στη ζωή μου.

Κοντεύουμε σχεδόν να βγούμε από το φράχτη όταν μια κοντόσωμη γυναικούλα προβάλλει ξαφνικά από την ανοιχτή πόρτα της μάντρας. *Καλώς τους, καλώς τους, λέει πρόσχαρα. Κοπιάστε να πιείτε ένα νεράκι.*

Το νεράκι της κυρα-Νίτσας γρήγορα γίνεται έξοχο ζυμωτό ψωμί, φρέσκο πρόβειο τυρί στο καλαθάκι, αγγοράκι και ντομάτα. Τι καλύτερο να επιθυμήσει κανείς σ' αυτόν τον ευλογημένο τόπο? Δεν ξέρει πώς να μας ευχαριστήσει η αγαθή φιλόξενη γυναικούλα, ψήνει καφέ, γεμίζει ένα ποτηράκι με δικό της μυρωδάτο τσίπουρο. Παίρνει και ξεκινάει μια γλυκειά κουβεντούλα ανάμεσά μας, για τον τόπο μας τη Θεσσαλονίκη, τις Άμδες που αλλάζουν σχήματα με τον αέρα σαν πράγμα ζωντανό, τη σκληρή ζωή στη μάντρα. Κάποτε περνούσε πολλές νύχτες εδώ πέρα με τον άντρα της, τώρα τα πιο πολλά βράδια επιστρέφουν στις Σαρδές, έχει άλλες ανέσεις το χωριό, μπάνιο, νερό, τηλεόραση, ανθρώπους. Περνάει η ώρα ήσυχα, όλο κι αναβάλλουμε την αναχώρησή μας. Ένα μικρούλι κατσικάκι τριβεται συνεχώς στα πόδια της κυρα-Νίτσας, ύστερα δίνει ένα σάλτο και κουρνιάζει στην αγκαλιά της. Μετά από λίγο σφίγγουμε εγκάρδια το χέρι του κυρ-Βασίλη του άντρα της, που φτάνει με τα πρόβατα, ρίχνουμε μια τελευταία ματιά στις Παχιές Άμδες και τους

φωτ. Χ. Καζόλης

Η μάντρα της κυρα-Νίτσας και του κυρ-Βασίλη στις Παχιές Αμμουδιές, μια από τις πιο απομονωμένες της Λήμνου

αποχαιρετάμε. Πέρδικες, αγριοκούνελα, δύο τρία άκακα φιδάκια, πουλιά, άφθονες συνιές, καταπράσινα χωράφια, αμπελάκια, λουλούδια. Οι αμμόλοφοι ξεμακραίνουν, απομένουν μια χρυσαφιά κηλίδα που όλο και μικραίνει. Μα δεν μπορούν να σβήσουν από τη μνήμη μας. Όπως δεν θα σβήσουν κι από τη δική σας μνήμη αγαπητοί φίλοι, όταν με το καλό θα τις επισκεφθείτε.

Ε ΠΙΛΟΓΟΣ. Είναι πολλές οι αναμνήσεις μας από τη Λήμνο, αγαπητοί φίλοι. Ακόμη περισσότερες είναι οι πληροφορίες και τα στοιχεία που έχουμε συγκεντρώσει για το νησί από την πολύ μεγάλη και αξιόλογη βιβλιογραφία που είχαμε στη διάθεσή μας. Λυπούμαστε πραγματικά, που μέσα στα πλαίσια δύο, έστω και πολύ εκτεταμένων άρθρων, ήταν αδύνατο να συμπεριληφθούν τα πάντα. Μένουμε με την ελπίδα, πως όσο ήταν δυνατόν επιτύχαμε, μέσα από τα κείμενα και το ελάχιστο φωτογραφικό υλικό που χρησιμοποιήσαμε, να σας δώσουμε μια σφαιρική άποψη για το πρόσωπο της Λήμνου. Σε σας εναπόκειται, να αναπτύξετε μια γνήσια νοοτροπία «ταξιδευτή» και να ανακαλύψετε πολύ περισσότερα. Εμείς από την πλευρά μας θα συνεχίσουμε και στο μέλλον, με κάποια

περισσότερο εξειδικευμένα θέματα, να ασχολούμαστε μ' αυτή την ακριτική γωνιά της πατρίδας μας, που τόσο πολύ μας έχει εντυπωσιάσει από κάθε άποψη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΛΗΜΝΟΣ, *Εικόνες και Φύση*, Χ. Καζόλης, Λήμνος 1998
2. **ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΗ ΝΗΣΟ ΛΗΜΝΟ**, (15ος-20ος αιώνας), Β. Τουρπιασόγλου Στεφανίδου, Θεσσαλονίκη 1986
3. **Η ΛΗΜΝΟΣ**, *Ιστορικών Δοκίμιον της Νήσου ταύτης*, Α. Μοσχίδης, Αλεξάνδρεια 1907.
4. **ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ «ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ»**, Τεύχος 50, Μάρτιος 1994
5. **Η ΛΗΜΝΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΧΩΡΙΑ ΤΗΣ**, Θ. Μπελίτσος, Αθήνα 1994
6. **ΛΗΜΝΟΣ ΦΙΛΑΤΗ**, Δήμος Μυριναίων, Αθήνα 1994
7. **ΤΟ ΝΗΣΙ ΛΗΜΝΟΣ**, Α. & Χ. Γεροντούδη
8. **ΛΗΜΝΙΑΚΗ ΔΙΟΦΛΥΠΤΙΚΗ**, - Έκδοση Πολιτιστικού Ομίλου Λήμνου, Επαρχείο Λήμνου, 1985
9. **ΛΗΜΝΟΣ**, Β. Μαλατάκη, 1929
10. **ΜΥΡΙΝΑ ΛΗΜΝΟΥ**, Κομνηνού, Μύρινα 59
11. **ΛΗΜΝΟΣ**, Θ. Π. Δημητριάδη, Θεσ/νίκη 95

ΛΗΜΝΟΣ ΜΥΘΟΣ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ. “Από την αρχαιολόγο Όλγα Ματζάρη”

Η Λήμνος είναι ένα νησί γνωστό στους κύκλους των αρχαιολόγων, των φιλολόγων, των γλωσσολόγων και των ιστορικών. Το αρχαιολογικό ενδιαφέρον της είναι αδιαμφισβήτητο. Η Πολιόχνη, το Κουκονήσι, τα Καβείρια, η Ηφαιστεία απαντώνται συχνά στη βιβλιογραφία. Οι μυθολογικές αναφορές στη Λήμνο αποτέλεσαν αντικείμενο πολλών συζητήσεων. Ο Ήφαιστος και οι Κάβειροι, οι Αργοναύτες και η σχέση τους με τις γυναίκες του νησιού, η Υψιπύλη, ο Θόας και ο Ιάσοντας, ο ρόλος του νησιού στον Τρωικό πόλεμο. Η στήλη των Καμνίων, με την αδιάβαστη μέχρι σήμερα επιγραφή της απασχόλησε για πολλά χρόνια και απασχολεί ακόμα δεκάδες ειδικών επιστημόνων. Λιγότερο γνωστή είναι ίσως η Ιστορία του τόπου σε όλες της τις εκφάνσεις και κυρίως η βυζαντινή, καθώς η έρευνα των αρχαίων – βυζαντινών, μοναστηριακών και βενετσιάνικων – δεν έχει προχωρήσει ιδιαίτερα. Εδώ δε θα γίνει καμιά προσπάθεια εξιστόρησης ιστορικών γεγονότων, ούτε καν καταγραφής τους. Ενδιαφέρει μονάχα να συνδεθούν κάποια παραμύθια – μνημεία της ντόπιας προφορικής παράδοσης – με την ιστορική πραγματικότητα που τα δημιουργήσε. Να φανεί πως ο λαϊκός λόγος, με τη ζωτικότητα και την παραστατικότητα που τον διακρίνει, διατήρησε τη μνήμη του ιστορικού γένεσθαι στο διάβα των αιώνων.

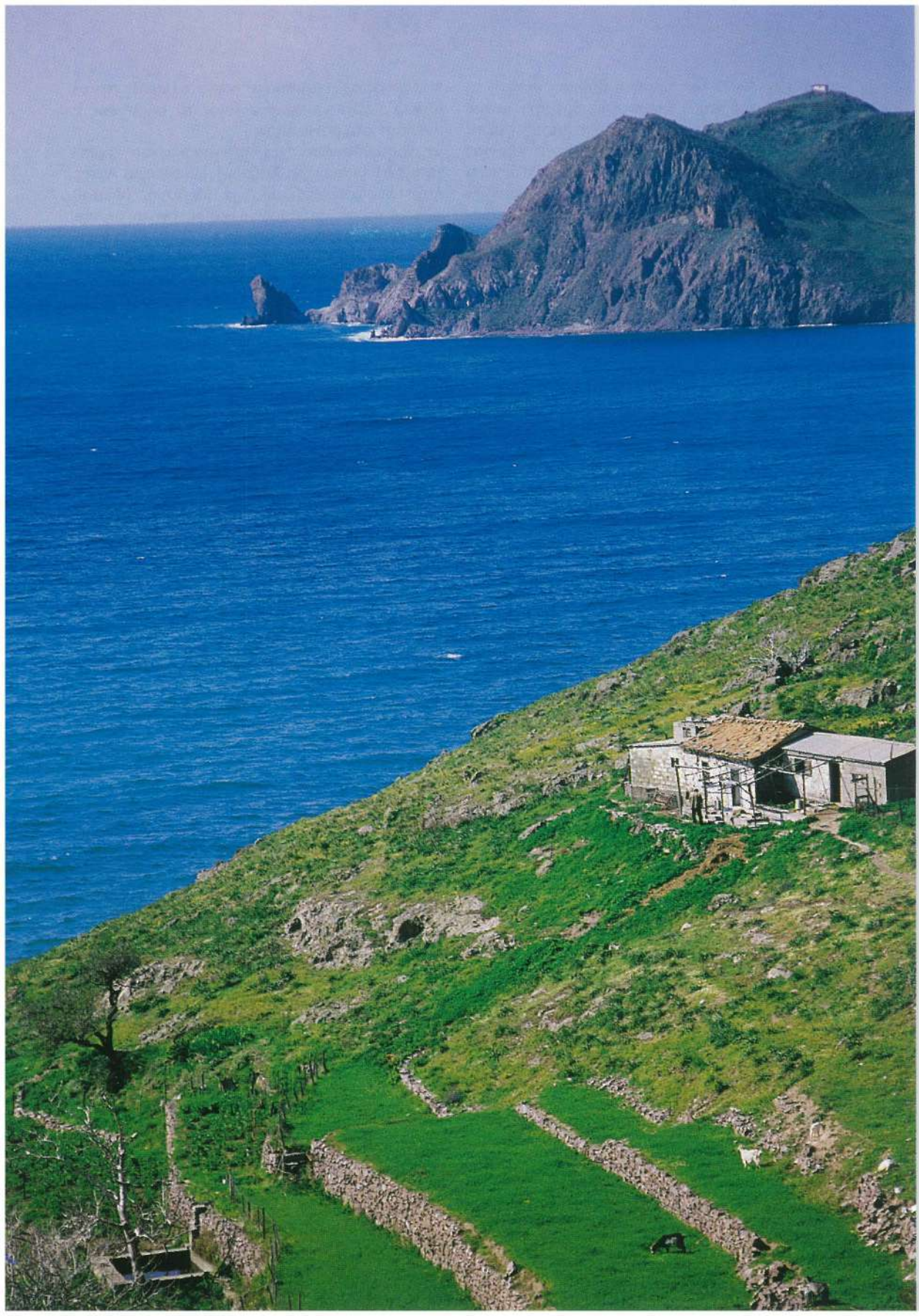
Ζούσε, λέει, κάποτε στην Πεντάδα, θέση στα Β.Α. της Μύρινας, της σημερινής πρωτεύουσας του νησιού, μια γριά που διατηρούσε κοπάδια κατοικιών. Οι παλιοί μάλιστα έλεγαν πως πρόλαβαν το πιθάρι μέσα στο οποίο έπηξε η γριά το γάλα. Λιγούση η βοσκή των κατοικιών, ασπιβιές και θυμάρια. Καταπράσινα όμως τα αμπέλια των γειτόνων της γριάς, των καλόγερων. Τα κατσίκια συχνά ξέφευγαν από την επιτήρηση και ρήμαζαν τα αμπέλια των μοναχών. Η γριά, παρά τις επίμονες παρατηρήσεις των μοναχών, αρνούταν πεισματικά πως τα δικά της κατσίκια προκαλούσαν καταστροφές τέτοιου μεγέθους. Τους διαμήνυσε μάλιστα πως θα τους πίστευε μονάχα άμα της φανέρωναν αποδείξεις των ισχυρισμών τους. Οι καλόγεροι έπλεξαν κλιματόβεργες στα κέρατα των κατσικιών. Η γριά δεν μπορούσε παρά να δεχτεί την αλήθεια. Καταράστηκε όμως τους καλόγερους και τ' αμπέλια τους. Έτσι η ιδιοκτησία της αποσπάστηκε και αποτέλεσε ένα καινούργιο νησί στο Β.Α. Αιγαίο, τη Λήμνο και οι καλόγε-

ροι καμάρωναν πια τα αμπέλια τους στον εύφορο τόπο τους, το Άγιο Όρος.

Η έντονη σεισμική δραστηριότητα και οι συνεχείς γεωλογικές μεταβολές στην περιοχή είναι δεδομένες για την επιστήμη. Η προφορική παράδοση δεν μπορούσε παρά να διασώσει τη μνήμη τους.

Το Κουκονήσι είναι ένα νησί στο μυλό του κόλπου του Μούδρου, σε ελάχιστη απόσταση από το χωριό. Αποτελεί μια από τις πιο σπουδαίες αρχαιολογικές θέσεις της Λήμνου. Η κύρια φάση κατοίκησης φαίνεται να είναι αυτή της εποχής του χαλκού. Μέχρι πρόσφατα καλλιεργούνταν, και οι άφθονες επιφανειακές πέτρες αποτελούσαν πρώτης τάξης οικοδομικό υλικό για τους χτίστες της περιοχής. Τα χαλάσματα ξεσήκωναν τη φαντασία των ανθρώπων που ζούσαν εκεί γύρω και για γενιές ολόκληρες έπλαθαν παραμύθια για εκείνους που είχαν χτίσει εκεί τα σπίτια τους. «Ζούσε, λέει, κάποτε στο νησί, ένας λαός αντρειωμένος. Κούκονες τους λέγανε. Όλοι τους τρέμαν γιατί δεν ήταν συνηθισμένοι άνθρωποι. Πελώριοι ήταν και αφείς. Περάσανε όμως τα χρόνια και αυτοί πάρε δώσε δεν είχαν με κανένα στη Λήμνο. Κλείστηκαν μια μέρα στα σπίτια τους αυτοί οι Κούκονες και δεν ξαναβγήκαν. Σιγά σιγά πεθάναν όλοι. Να, οι πέτρες που βρίσκουμε, όταν ζευγαρίζουμε, από τα σπίτια τους είναι».

Στις ξέρες των Μεθώνων, στα Β.Α. της Πλάκας είναι βυθισμένη μια αρχαία πολιτεία. Τα ερείπια των σπιτιών και τα πλακόστρωτα των δρόμων διακρίνονται καθαρά. Πιστεύεται πως πρόκειται για το ομηρικό νησί Χρύση, που βυθίστηκε στα 197 π.Χ. σύμφωνα με τον αρχαίο γεωγράφο Πausανία. Όταν οι Αχαιοί ξεκίνησαν να κατακτήσουν την Τροία, έκαναν μια στάση στη Χρύση, για να θυσιάσουν στη θεά του νησιού που λεγόταν επίσης Χρύση. Η θεά αυτή, όχι και τόσο καλόγνωμη με τους ανθρώπους, ελόπτευε τα θαλάσσια περάσματα της περιοχής και φύλαγε την είσοδο στον Ελλήσποντο, γι' αυτό και ήταν αναγκαίο οι Έλληνες να την εξευμενίσουν, ελπίζοντας στη συνδρομή της για μια αίσια έκβαση της εκστρατείας. Την ώρα όμως που πλησίαζαν στο βωμό της οι Αχαιοί, ένα φίδι πετάχτηκε και δάγκωσε το Φιλοκτήτη στο πόδι. Γρήγορα η πληγή αφόρμιζε, άρχισε να τρέχει πύο και να βγάζει τόση κακοσμία που ήταν αδύνατο να την υποφέρουν οι άλλοι. Και τα βογητά του ήρωα από τους αβάσταχτους πόνους κλόνιζαν το ηθικό των στρατιωτών. Πολυμήχανος ο Οδυσσεύς πρότεινε να αφήσουν τον ήρωα στη Λήμνο την ώρα που θα

κοιμόταν. Οι άλλοι αρχηγοί βρήκαν συνετή τη συμβουλή του και ο Φιλοκλήτης βρέθηκε μόνος του, σοβαρά πληγωμένος, με μόνη παρηγοριά τα όπλα του στη Λήμνο. Ο Φιλόστρατος, λήμιος λόγιος του 3ου αιώνα μ.Χ. υποστήριξε πως ο Φιλοκλήτης γιαιτρεύτηκε με μια θαυματουργή λάσπη που υπήρχε στη θέση Άκεσα, στην περιοχή της Πλάκας. Η λέξη Άκεσα είναι πιθανό να προέρχεται από το ουσιαστικό η άκεσις - ακέσεως που σημαίνει θεραπεία, γιαιτρεία. Φαίνεται πως εκείνη η λάσπη που αναφέρει ο Φιλόστρατος είναι η ίδια με εκείνη από τη θέση Ρουσούνια, στην παραλία ακριβώς κάτω από τον Άγιο Χαράλαμπο της Πλάκας. Θεωρούνταν ιδιαίτερα αποτελεσματική για τις ισχυαλγίες και τους ρευματισμούς. Η χριστιανική ερμηνεία υποστήριξε πως η ρίζα του δέντρου που βρισκόταν εδώ έφτασε μόνη της από τη θάλασσα, έχοντας πάνω της την εικόνα του Αγίου, προς τιμή του οποίου χτίστηκε η εκκλησία. Από τη ρίζα αυτή, λέει, που δε σαλπίζει παρότι βρέχεται από τη θάλασσα, αναβρύζει το αγίασμα. Γεγονός είναι πως στη θέση Αξές ή Αξιά - που θα μπορούσε να είναι και η Άκεσα του Φιλόστρατου - έχει πιστοποιηθεί η ύπαρξη ενός αρχαίου οικισμού.

Σβέρδια ονομαζόταν μέχρι πρόσφατα η σημερινή Δάφνη και ακόμα παλιότερα Σνβέρδια. Τα άφθονα νερά της λαγκάδας μεταξύ των βουνών Μέλισσα, Μαδαρό και Αλεπότρυπα αποδόθηκαν σε ένα θαύμα του Αγίου Αθανασίου του Αθωνίτη, εκείνου που υπήρξε εξομολογητής του αυτοκράτορα Νικηφόρου Φωκά, και που ως ευνοούμενός του είχε ιδρύσει το μοναστήρι της Μεγίστης Λαύρας στο Άγιο Όρος. «Κάποτε ο Άγιος Αθανάσιος, πριν ακόμα ο Θεός τον καλέσει κοντά του και πριν οι άνθρωποι τον ονομάσουν Άγιο, ήταν ένας απλός άνθρωπος και θεοσεβούμενος και ήθελε να φτιάξει ένα μοναστήρι στο Άγιο Όρος και την ονόμασε Λαύρα απ' τν' αγωνία που είχε. Γιατί, όσο έχτιζε τη μέρα, τόσο γκρεμιζόταν τη νύχτα, γιατί ο Θεός τον δοκίμαζε και γι' αυτό τον πύκραινε κάθε μέρα. Το μοναστήρι αυτό το χτιζε με συνδρομές που μάζευε από τη Μέση Ανατολή. Μια μέρα ο Άγιος Αθανάσιος αγανάκτησε και πήρε δρόμο να φύγει. Στο δρόμο είδε ένα γέρο και του είπε το παράπονό του. Κι ο γέρος του είπε να γυρίσει κι όλα θα τα βρει φτιαγμένα. Βαστούσε ο Αθανάσιος ένα ραβδί και λέει, άμα το χτυπήσω και βγει νερό, θα το πιστέψω. Το χτύπησε και βγήκε αγίασμα. Μια μέρα που κουβαλούσαν τα υλικά, στο μισό το δρόμο σπάει το βόδι το πόδι τ' και στην πέτρα

που γονάτισε είναι ακόμα κόκκινο σημάδι απ' το αίμα τ'. Τότε ζήτηκε ο ίδιος το κάρο και τ' ανέβασε στο μοναστήρι».

Το παραμύθι αυτό έχει καταγραφεί στην περιοχή της Μύρινας. Στα Σβέρδια λένε πως ο Άγιος ήταν περαστικός από την περιοχή, δάψασε κάποια στιγμή, χτύπησε το ραβδί του στη γη και το νερό ανάβρυσε άφθονο. Στην ευρύτερη περιοχή του χωριού πάντως είχε από πολύ ωρίς ιδιοκτησίες η Μεγίστη Λαύρα: Το μοναστήρι των Αγίων Κήρυκος και Ιουλίτης, το μοναστήρι της Θεοτόκου, το μετόχι του Χάρακος, όλα στο Γομάτι, στη βόρεια ακτή του νησιού. Δεν είναι μόνο η θρησκευτική και γενικότερα η πνευματική επιρροή του Αγίου Όρους που αναγνωρίζεται σε αυτές τις διηγήσεις. Θα πρέπει κανείς να έχει στο νου του πως οι λημνιοί ήταν εξοικειωμένοι με τα μοναστήρια του Άθω από πολύ ωρίς. Μόνο αυτό της Μεγίστης Λαύρας κατείχε περίπου το 1/3 του νησιού στα χρόνια πριν από την Άλωση του 1204. Ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού συνδεόταν με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο με αυτά: Πολλοί ήταν δουλοπάροικοι, ιδιοκτησία των μοναστηριών και πολλοί άλλοι νοΐαζαν και καλλιεργούσαν τις γαίες τους. Άλλωστε, η μεσαιωνική κοινωνία βρισκόταν σε καθημερινή συνάφεια με το μοναστήρι και τους εκπροσώπους του.

Ο Κάσπακας είναι ένα από τα αρχαιότερα χωριά του νησιού. Ιδρύθηκε στα τέλη του 11ου ή στις αρχές του 12ου αιώνα από το ναύαρχο Κάσπακα σε χώρο που του παραχώρησε ο βυζαντινός αυτοκράτορας Αλέξιος ο Α΄ ο Κομνηνός. Ο Κάσπακας, διάλεξε έναν ηλιόλουστο τόπο για να χτίσει τον πύργο του, καταμεσής σε μια εύφορη λουριδα γης που έβγαζε στη θάλασσα. Γύρω από τον πύργο αυτόν οι ακόλουθοι και οι υποτακτικοί του έχτισαν τα σπίτια τους. Δύσκολος όμως οι εποχές για τα Αρχιπέλαγος. Πειρατές Άραβες αλλά και Βενετσιάνοι, Γενουάτες, Νορμανδοί και Βυζαντινοί που ανάλογα με την κατάσταση ήταν ή έμποροι ή πειρατές ρήμαζαν τα παράλια κι ο Κάσπακας συχνά αποτέλεσε στόχο τους. Σε μια περίπτωση μάλιστα οι πειρατές έσερναν τους κατοίκους του χωριού στο καράβι τους που το χχαν αφήσει στον Άγιο Γιάννη, στην παραλία του χωριού. Ο παπάς εκλιπαρούσε για λίγη συμπόνια κι ανθρωπιά. Αμετάπειστοι όμως οι πειρατές και κυριώς ο καπετάνιος: Δε θα έδειχνε κανένα έλεος. Μάλιστα, ο καπετάνιος έκοψε το κεφάλι του ενοχλητικού παπά. Και πέτρωσε το κεφάλι του παπά - πέτρα που τη δείχνουν και

φωτ. Χ. Καζόλης

Η παραλία του Αυθώνα στη Μύρινα με το νησάκι του Αυθώνα. Στο βάθος του ορίζοντα η χιονισμένη κορυφή του Άθου.

σήμερα εκεί που σκάει το κύμα. Αλλά ο Θεός τιμωρεί πάντα τους άδικους και σκληρούς: Πέτρωσε και το καράβι των πειρατών μαζί με όλους τους ναύτες – η γνωστή σήμερα καραβόπετρα, λίγο πιο πέρα από το κεφάλι του παπά. Ερμηνεύτηκε κατ' αυτόν τον τρόπο και το φυσικό σχήμα κάποιων βράχων της παραλίας και αφετέρου συνδέθηκαν τα ιστορικά γεγονότα του τόπου με τα φυσικό περιβάλλον.

Στον Κάσπακα ακουγόταν και η ιστορία του Αράπη που έμεινε στα Ροδάνια, θέση στην περιφέρεια του χωριού που κατοικήθηκε στη βυζαντινή περίοδο. «Είχε πίσω στα Ροδάνια έναν Αράπη. Εκείνος φύλαγε τα αμπέλια και τη μέρα και τη νύχτα. Μόνον όποιος είχε ίσκιο ελαφρύ μπορούσε να τον δει. Ο Αράπης αυτός, πήγε μια μέρα, έπνιξε ένα βόδι, του πήρε το σκόπι και πήγε στη μάνδρα που ήταν ο κεχαγιάς. Έβησε το σκόπι στα κάρβουνα κι έφαγε. Έπεσε όμως μια σταγόνα αίμα στην πλακόπιτα του κεχαγιά, έφαγε από αυτήν ο κεχαγιάς και χάλασε κι εκείνος. Έγινε δηλαδή αντρείος. Έχασε τη μικρή ανθρώπινη δύναμή του. Σηκώθηκε να αρμέξει, έβλεπε πως του έμεναν τα ζώα στα χέρια. Τα σκότωνε δηλαδή. Έφυγε ύστερα και εκείνος και πήγε να κατοί-

κήσει με τους άλλους στα Θέρμα. Εκεί κάπου κάπου έπαιζε τη λύρα, και τον άκουγαν οι άλλοι. Οι Κορνηιώτες – κάτοικοι του γειτονικού χωριού του τραγουδούσαν «Αμόλα Δράκο τα νερά να πιούν τα διψασμένα». Άμα έλεγαν κανένα τροπάριο εκκλησιαστικό, χανόταν». Στα Θέρμα λειτουργούσαν ιαματικές πηγές τουλάχιστον από το 1415. Τα αρχαία ερείπια και εδώ συνδέθηκαν με όντα μεγαλόσωμα, με υπερφυσικές και καμιά φορά σατανικές δυνάμεις, όπως και σε πολλές άλλες περιοχές της χώρας.

Στην περιοχή του Νεβγάτη ή του Ζυματά, όπως αλλιώς λέγεται, υπήρχαν πολλοί βυζαντινοί οικισμοί και μετόχια μοναστηριών τουλάχιστον από το 14ο αιώνα: Τα μετόχια του Άνω Δυνάμεων Μιχαήλ της Μονής του Θεολόγου της Πάτμου και η Παναγία η Κακαβιώτισσα που από το 1305 ήταν ιδιοκτησία της Μεγίστης Λαύρας. Στα τέλη του περασμένου αιώνα ένας μονάχα καλόγερος είχε μείνει στο μοναστήρι κι έφτασε ο καιρός να φύγει κι αυτός. Ο τόπος είχε γίνει πια βοσκοτόπος για τα κοπάδια των κεχαγιάδων. «Φώναξε λοιπόν τον πιο κοντινό του κεχαγιά, του εμπιστεύτηκε την εικόνα της Παναγίας, και τον παρακάλεσε να την πηγαίνει στην εκκλησία – τη γνωστή μας Παναγία Κακα-

βιώσιμα μέσα στο βράχο – κάθε φορά που πανηγύριζε, κάθε Λαμπροεπίτη. Πήρε ο κεχαγιας την εικόνα και ρώτησε τον καλόγερο πώς θα έφτανε, απορημένος που δεν έβλεπε κανένα πλεούμενο στην παραλία κι εκείνος του απάντησε «Με τη βοήθεια του θεού». Ο καλόγερος μπροστά στα έκπληκτα μάτια του κεχαγια μπήκε στη θάλασσα και προχωρούσε μέχρι που το νερό βάθαινε και τα ράσα του καλόγερου επέπλεαν μέχρι που σχημάτισαν βάρκα γύρω από τον καλόγερο. Έκανε κι εκείνος τα χέρια του κουπιά και έτσι θα έφτασε στο Άγιο Όρος». Στον κόλπο του Μπουρνιά βρισκόταν άλλοτε μια ισχυρή πολιτεία, ο Κότζινος των Βυζαντινών. Σε μια επιδρομή κουρσάρων, μια όμορφη γυναίκα έτρεξε να κρυφτεί, σε μια σπηλιά στο Καστροβούνι, λόφο της περιοχής. Της έπεσε όμως από την τσέπη ένα κουβάρι από μετάξι και, ακολουθώντας το νήμα, οι δώκτες της βρήκαν την κρυψώνα της, την έπιασαν, και μαλώνοντας για το ποιος θα την πάρει, σκοτώθηκαν εκατό άνδρες. Γι' αυτό το μέρος εκείνο του κόλπου το είπαν «Εκατό κεφαλές». Πλούσια πολιτεία ο Κότζινος και ασφαλώς και προσέλκυε τους πειρατές. Το όνομα της θέσης θα ήταν αρχικά Κόκκινος όνομα που προφανώς οφείλεται στο κοκκινόχωμα που έβγαζαν από ένα λάκκο εκεί κοντά, στους πρόποδες του βουνού Μόσυχλον, όπου κατά την αρχαιότητα ο θεός Ήφαιστος είχε στήσει τα εργαστήριά του από τότε που έκαμε τη Λήμνο αγαπημένο τόπο του. Λέγεται πως αυτό το χώμα θεράπευε ικανοποιητικά τις δυσεντερίες, τις αιμορραγίες, τις πληγές από τα δαγκώματα των φιδιών. Γεγονός είναι πάντως πως ο πηλός αυτός, γνωστός ως «Λημνία γη» στους Ευρωπαίους – «Αγιόχωμα» τον έλεγαν οι ντόπιοι – του οποίου το δικαίωμα της αποκλειστικής διάθεσης του είχαν οι εκάστοτε ηγεμόνες του νησιού, αποτελούσε είδος πολυτελείας, αγαθό περιζήτητο σε Ανατολή και Δύση από την ύστερη αρχαιότητα μέχρι και τα πολύ πρόσφατα χρόνια. Τέτοια φήμη είχε κατά την αρχαιότητα που ο διάσημος γιατρός των ελληνιστικών χρόνων, Γαληνός, εντυπωσιασμένος από τις θεραπευτικές του ιδιότητες και γοητευμένος από τις ιστορίες που άκουγε για την εξόρυξή του, ήρθε δυο φορές στην Λήμνο για να παρακολουθήσει από κοντά τις τελετές εξόρυξης. Οι τελετουργίες αυτές άντεξαν στο χρόνο, ανεξάρτητα από τις θρησκευτικές αντιλήψεις και δοξασίες. Τις σεβάστηκαν όλοι οι κατακτητές – Μουσουλμάνοι και Καθολικοί. Στην αρχαιότητα οι τελετές γινόταν τις μέρες των γιορτών προς τιμή της Άρτεμης,

στις αρχές Μαΐου, στα χριστιανικά χρόνια στις 6 Αυγούστου, γιορτή της Μεταμορφώσεως του Σωτήρα. Η χριστιανική εκδοχή για τις θεραπευτικές ιδιότητες του πηλού διασώθηκε από έναν Τούρκο πειρατή, το φοβερό και τρομερό Piri Reis: «Κάποιος άνθρωπος με το όνομα Ferestin, που ζούσε στην εποχή του ευλογημένου Ιησού, με τη βοήθεια του Θεού διάλεξε αυτόν τον τόπο ως διαμονή. Μέρα νύχτα συνήθιζε να οδύρεται και να κλαίει επειδή αποχωρήστηκε από τον κύριό του, τον Ιησού. Κάποια μέρα, στις 7 του μήνα Αυγούστου, εξουθενωμένος από τον πόνο, καθώς τριγυρούσε πέρα δώθε στο νησί, καταπληγμένος έφτασε σε έναν τόπο και εκεί πια έκλαιγε και οδυρόταν υπερβολικά. Έτσι στο μέρος όπου έπεσαν τα δάκρυά του, η θέληση το Μεγάλου Θεού έκανε και παρουσιάστηκε το Αγιόχωμα».

Στον Κότζινα είχε εγκατασταθεί από τα τέλη του 11ου αιώνα και τις αρχές του 12ου μια ακμάζουσα βενετική παροικία που – στο όνομα του Αγίου Μάρκου και προς όφελος βεβαίως της Γαληνοτάτης Δημοκρατίας – εκμεταλλευόταν την καίρια θέση του νησιού στους δρόμους που συνέδεαν τη Δύση με την Ανατολή. Ύστερα από την Άλωση του 1204 η παρουσία των Βενετών είναι πιο σταθερή στο νησί. Δεν είναι απλώς εμπορευόμενοι, αλλά οι κυρίαρχοι. Στο διάστημα 1207-1214 η δυναστεία των Navigajiosi οχύρωσε τον Κότζινα. Πρόκειται για το μοναδικό οχυρωματικό έργο στον ελλαδικό χώρο που δεν έχει θεμελιωθεί σε φυσικό εξάρμα του εδάφους, αλλά σε τεχνητό γήλοφο. Ο ναός της Ζωοδόχου Πηγής στο εσωτερικό του κάστρου αναφέρεται για πρώτη φορά το 15ο αιώνα, ως Ζωοδόχο Πηγή του Συγγέλλου, ανεξάρτητο μονύδριο από το 1415. Από τον εξωνάρθηκα σκαλοπάτια, προφανώς πανάρχαια και φθαρμένα πια, οδηγούν σε έναν υπόγειο θάλαμο στο εσωτερικό του οποίου υπάρχει μια πηγή νερού, γνωστή ως αγίασμα. Πρόκειται στην πραγματικότητα για ό,τι έχει απομείνει από αλλοτινά έργα ύδρευσης που εξυπηρετούσαν το κάστρο σε ώρες πολιορκίας. Όμορφο είναι το παραμύθι που συνδέθηκε με το αγίασμα, από εκείνα που λέγονται σε ώρες δύσκολες και μεγάλου κινδύνου: Τα σκαλοπάτια, λέει, είναι το αποτέλεσμα της απολίθωσης μιας βασίλισσας του νησιού που κρύφτηκε εδώ κνηγμένη από τους εχθρούς της. Οι εχθροί όμως την πρόλαβαν και την ώρα που την έσφαζαν, εκείνη πέτωσε. Εκείνη είναι λέει, που κάθε φορά μπερδεύει όσους επιχειρούν να μετρήσουν τα σκαλοπάτια: Άλλοτε μετρούνται ως 84, άλλοτε ως 64, άλλοτε ως 57 κάποτε και ως 51.

φωτ. Χ. Καζόλης

Βιβλιογραφία

- ♦ Βαρβούνη, Μ. 1994. Όψεις της παραδοσιακής θρησκευτικής συμπεριφοράς των κατοίκων της Λήμνου, στο Λήμνος Φιλτάτη, έκδοση του Δήμου Μύρινας, 143-155
- ♦ Κακριδιά, Ι.Θ. 1989. Οι αρχαίοι Έλληνες στη νεοελληνική λαϊκή παράδοση, Μ.Ι.Ε.Τ.
- ♦ Κακριδιά, Ι.Θ. 1986. Ελληνική Μυθολογία. Εκδοτική Αθηνών.
- ♦ Λυμπέρη, Ν. 1976. Ιστορία της Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Λήμνου. Μύρινα Λήμνου.
- ♦ Λήμνος. Εφημερίδα της Λήμνου, φύλλο της 18ης Απριλίου 1999
- ♦ Ματζάρη, Ο. 1997. Λήμνος. Έκδοση του Επαρ-χειού Λήμνου.
- ♦ Μπουλώτη, Χ. 1994. Κουκονήσι. Ένας νέος προϊστορικός οικισμός στον κόλπο του Μούδρου και το προϊστορικό προσώπειο της Λήμνου, π. Αρχαιολογία, τ.50, Μαρτίος 1994, 19-27
- Τουρπτσόγλου, Β. 1986.
- ♦ Ταξιδιωτικά και γεωγραφικά κείμενα για τη νήσο Λήμνο. Θεσσαλονίκη.

* Το παραμύθι της γριάς με τα κασιόκια της το ξέρω από τον πατέρα μου Α.Ματζάρη, 70 ετών σήμερα, που το έχει ακούσει ως παιδί «από τους παλιούς».

* Το παραμύθι για τους πειρατές, το πετρωμένο κεφάλι του παπά και την καραβόπετρα το διηγούνταν στον Κάσπακα πριν από 20 χρόνια ».

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Κλείνοντας και το Β' μέρος του αφιερώματος στη Λήμνο, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε θερμά:

- Τον **Δήμο Μύρινας** και προσωπικά τον Δήμαρχο **Κωνσταντίνο Σάμπαλο** για την ουσιαστική συμπαράστασή του.
 - Την εταιρία ενοικιάσεως αυτοκινήτων "HOLIDAY CAR RENTAL" και προσωπικά τον κ. **ΣΩΤΗΡΗ ΧΑΣΑΠΗ**, για την ευγενική παραχώρηση ενός SUZUKI SAMURAI, πολύτιμου συμμάχου στις δύσκολες μετακινήσεις μας.
 - Το ξενοδοχείο "ΑΣΤΡΟΝ" στο κέντρο της παλιάς πόλης, τόσο για τη θερμή φιλοξενία του όσο και για την συνολική φιλική του εξυπηρέτηση.
 - Την ομάδα επιχειρηματιών της Λήμνου για την οικονομική ενίσχυση του έργου μας και συγκεκριμένα τους:
 - ♦ "Α.Μ.Μ. ΧΡΥΣΑΦΗ Α.Β.Ε.Ε." (Αρτοποιία, Ζαχαροπλαστική, Τυροκομικά)
 - ♦ Ξενοδοχείο "BLUE WATERS"
 - ♦ Ξενοδοχείο "ΑΣΤΡΟΝ"
 - ♦ Ζαχαροπλαστείο - Καφέ "ΤΟ ΚΑΣΤΡΟ"
 - ♦ Καφέ - Club "EXCITE"
 - ♦ Καφέ - Club "ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ"
 - ♦ Εργαστήριο Παραδοσιακής Κεραμικής της ΝΤΙΝΑΣ ΔΕΣΠΟΤΕΡΗ.
- Ευχαριστούμε επίσης τα Μ.Μ.Ε. της Λήμνου για τη δημοσιότητα και την εκτίμησή τους προς το ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ.
- Τον κ. **ΦΩΤΗ ΧΑΤΖΗΘΕΟΔΩΡΙΔΗ**, Οικονομολόγο- Περιβαλλοντολόγο, για τις πολύτιμες γνώσεις και απόψεις του σχετικά με την Λήμνο.
- Τέλος ευχαριστούμε θερμά τον εξαιρετο φωτογράφο της Λήμνου και αγαπητό φίλο κ. **ΧΡΗΣΤΟ ΚΑΖΟΛΗ**, τόσο για τον χρόνο όσο και για το πολύτιμο φωτογραφικό υλικό, που έθεσε απλόχερα στη διάθεσή μας. Χωρίς την πολλαπλή του συμπαράσταση το άρθρο για τη Λήμνο θα ήταν σημαντικά φτωχότερο.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΧΟΡΗΓΟΥΣ ΜΑΣ

"HOLIDAY CAR RENTAL" 24 ώρες το 24ωρο

στη διάθεση των επισκεπτών, με εκπαιδευμένο προσωπικό και καινούργια αυτοκίνητα. Η HOLIDAY λειτουργεί σε δύο σταθμούς: Στην προκυμαία της Μύρινας (τηλ. 0254/23280, FAX 23494) και στο Αεροδρόμιο της Λήμνου (τηλ. 093/2481056).

Ξενοδοχείο "POSEIDON"-Συμπαθέστατη μονάδα δίπλα στον Ρωμείο Γιαλό και στην παραλία των Ρηχών Νερών. 20 ευρύχωρα δωμάτια με λουτρό, κλιματισμό, κεντρική θέρμανση, τηλέφωνο, τηλεόραση, ψυγείο, βεράντες με υπέροχη θέα. Λειτουργεί όλο το χρόνο υπό την διεύθυνση της κας Κατερίνας Παρίσσου. (τηλ. 0254/23982, 24821, FAX, 24856).

Ενοικιαζόμενα διαμερίσματα BIKY, πλήρως εξοπλισμένα ενοικιαζόμενα διαμερίσματα, με μπάνιο, κουζίνα, TV, ψυγείο, για άνετη και ευχάριστη διαμονή. (Μαρούλας 27-29, Μύρινα Λήμνου Τηλ. 0254 23045, 22137)

Η Εταιρία **Α.Μ.Μ. Χρυσάφη Α.Β.Ε.Ε.**, με πρατήρια σ' όλο το νησί είναι η μεγαλύτερη βιοτεχνία της Λήμνου, με είδη Αρτοποιίας, Ζαχαροπλαστικής και παραδοσιακά Γαλακτο-τυροκομικά προϊόντα. Έδρα Καρπάσι (τηλ. 0254/31579)

Ξενοδοχείο "BLUE WATERS". Αναπαλαιωμένο αρχοντικό του 1850 με 7 δωμάτια και 2 σοφίτες. Στην παραλία του Ρωμείου Γιαλού με θέα στο λιμάνι και στο ηλιοβασίλεμα. (τηλ. 0254/24403, FAX 25004)

Ξενοδοχείο "ΑΣΤΡΟΝ". Στο κέντρο της παλιάς πόλης, 100 μέτρα από τον Ρωμείο Γιαλό, με 8 πλήρως επιπλωμένα διαμερίσματα, ιδανικό για οικογένειες. (τηλ. 0254/24392-3, FAX 24396)

Ζαχαροπλαστείο-Καφέ "ΤΟ ΚΑΣΤΡΟ". Στην κεντρική αγορά της Μύρινας, με εξαιρετικό περιβάλλον και ποικιλία γλυκών και καφέδων υψηλής ποιότητας. (τηλ. 0254/24987-8, 23266)

Καφέ-Club "EXCITE". Σε θαυμάσιο οίκημα του 1934 στο λιμάνι της Μύρινας. Από το πρωί ως το βράδυ με καφέ, ποτό και υπέροχη μουσική (τηλ. 0254/25525)

Καφέ-Club “ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ”. Στο Ρωμείο
Γιαλό με ανοιχτή θέα, θαυμάσιο υπαίθριο χώρο
και συνεχή λειτουργία με καφέ και ποτό. (Τηλ.
24055,24855)

Εργαστήρι, κεραμικής **ΝΤΙΝΑΣ ΔΕΣΠΟΤΕ-
ΡΗ**. Στο χωριό ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΙ. Εξαιρετικά
μουσικά αντίγραφα και φόρμες σύγχρονης
αναζήτησης. (τηλ. 0254/41538).

ΧΡΗΣΙΜΑ ΤΗΛΕΦΩΝΑ-0254-

ΔΗΜΟΣ ΜΥΡΙΝΑΣ: 25475
ΔΗΜΟΣ ΑΤΣΙΚΗΣ: 31246
ΔΗΜΟΣ Ν. ΚΟΥΤΑΛΗΣ: 51362
ΔΗΜΟΣ ΜΟΥΔΡΟΥ: 71321
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΑΓ. ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ: 93396
ΛΙΜΕΝΑΡΧΕΙΟ ΔΗΜΝΟΥ: 22225
ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ: 22214, 22471
ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟ: 31202, 31204
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΒΟΡΕΙΟΥ
ΑΙΓΑΙΟΥ, ΓΡΑΦΕΙΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ
ΔΗΜΝΟΥ: 24254

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ -0254-

ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΥΡΙΝΑ

ΑΚΤΗ ΜΥΡΙΝΑ (Μπαγκαλδούς)
Τηλ. 22681-85, 22310
ΠΟΡΤΟ ΜΥΡΙΝΑ (Ξενοδ./Μπαγκ.)
Τηλ. 24805-6, 01/9242265
ΑΣΤΡΟΝ (Επιπλ. Διαμ.) Τηλ. 24392
ΔΙΑΜΑΝΤΙΔΗΣ (Ξενοδοχείο) Τηλ. 24002
ΡΩΜΕΙΚΟΣ ΓΙΑΛΟΣ (Παραδ.) Τηλ. 22197
ΚΑΣΤΡΟ (Ξενοδοχείο) Τηλ. 22772
ΚΟΣΜΟΣ (Παραδοσιακό) Τηλ. 22050
ΝΕΦΕΛΗ (Επιπλ. Διαμ.) Τηλ. 22825, 23551
ΠΑΡΙΣ (Επιπλ. Διαμ.) Τηλ. 24927
ΑΦΡΟΔΙΤΗ (Επιπλ. Διαμ.) Τηλ. 23489, 24403
ΓΑΛΑΖΙΑ ΝΕΡΑ (Ξενοδοχείο) Τηλ. 24357
ΗΦΑΙΣΤΟΣ (Ξενοδοχείο) Τηλ. 23623, 24960
ΔΗΜΝΟΣ (Ξενοδοχείο) Τηλ. 22153
ΛΥΜΠΕΡΗ (Επιπλ. Διαμ.) Τηλ. 23352, 23676
ΣΕΒΔΑΛΗΣ (Ξενοδοχείο) Τηλ. 24721, 22691
ΑΚΤΑΙΟΝ (Ξενοδοχείο) Τηλ. 22238
ΑΡΙΩ (Επιπλ. Διαμ.) Τηλ. 23585
ΒΙΚΥ (Επιπλ. Διαμ.) Τηλ. 23045, 22137

ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΣΠΑΚΑ (ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ)
ΗΛΙΟΒΑΣΙΛΕΜΑ (Επιπλ. Διαμ.)
Τηλ. 61555, 22116

ΜΟΥΔΡΟΣ

ΤΟ ΚΥΜΑ (Ξενοδοχείο) Τηλ. 71066, 71333
ΓΑΛΑΖΙΟ ΛΙΜΑΝΙ (Ξενοδοχείο) Τηλ. 71041
ΦΙΛΟΞΕΝΕΙΑ (Επιπλ. Διαμ.) Τηλ. 71407

ΠΑΡΑΛΙΑ ΠΛΑΤΥ

ΔΗΜΝΙΑΚΟ ΧΩΡΙΟ (Μπαγκαλδούς)
Τηλ. 23223, 23500
ΧΛΟΗ ΚΑΒΕΙΡΙΟΥ (ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΙ)
ΚΑΒΕΙΡΙΑ ΠΑΛΛΑΣ (Ξενοδ.-Μπαγκ.)
Τηλ. 41600

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ

ΕΛ TRAVEL-ΜΥΡΙΝΑ-Τηλ. 24988, 23728
ΠΕΤΡΙΔΟΥΝΑΡΙΑ-ΜΥΡΙΝΑ-Τηλ. 22039,
22998
ΠΡΑΒΛΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ-ΜΥΡΙΝΑ -
Τηλ. 22471, 24617
ΒΕΛΙΣΣΑΡΙΔΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ-ΜΥΡΙΝΑ-
Τηλ. 22820, 22540
ΓΑΡΟΦΑΛΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ-
ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΙ-Τηλ. 41666, 22959
ΣΑΛΑΜΟΥΣΑ ΜΑΡΙΑ -ΜΟΥΔΡΟΣ-
Τηλ. 71363, 71307
ΣΠΑΡΗΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ - ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ-
ΤΗΛ. 61320

ΚΤΕΛ ΔΗΜΝΟΥ-ΜΥΡΙΝΑ-Τηλ. 22464

ΓΡΑΦΕΙΑ ΕΝΟΙΚΙΑΣΕΩΣ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ

ΧΑΣΑΠΗΣ ΩΣΤΗΡΙΟΣ-ΜΥΡΙΝΑ-
Τηλ. 24357, 23280
ΚΟΝΤΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ-ΜΥΡΙΝΑ-Τηλ. 23660
ΠΕΤΡΙΔΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ- ΜΥΡΙΝΑ -
Τηλ 22039, 22998
ΤΖΑΝΕΡΟΣ - ΞΕΝΟΣ Ο.Ε.- ΜΥΡΙΝΑ-
Τηλ. 24476, 23789
ΧΑΤΖΟΓΛΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ-ΜΥΡΙΝΑ- Τηλ.
24857, 23777

ΝΑΥΤΙΚΑ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ

Ν. ΒΑΓΙΑΚΟΣ-ΜΥΡΙΝΑ-
Τηλ. 22460, 22900
Α. ΒΕΛΙΣΣΑΡΙΔΗΣ-ΜΥΡΙΝΑ-
Τηλ. 22820, 22540
ΝΕΛ. ΚΕΝΤΡΙΚΟ-ΠΕΙΡΑΙΑ-
Τηλ. 01/4115015, 4223185
ΘΕΣ/ΝΙΚΗ Τηλ. 031/513005, 524544
ΚΑΒΑΛΑ Τηλ. 051/223421

Porto Myrina Palace

προτείνει...

Στο νησί του Ηφαίστου, Θεού της φωτιάς, τη Λήμνο, και μόλις 1 χλμ. από την Ξακουστή πρωτεύουσα του νησιού, την Μύρινα, βρίσκεται το μαγευτικό για την Ελλάδα **Porto Myrina Palace**.

Κατάλευκο με κεραμωτές σκεπές, διακριτική απλότητα, χτισμένο πάνω στον κόλπο του Αυλώνα και με θέα προς το ιερό Άγιο Όρος το Porto

Άποψη από το lobby

Απολαύστε την μοναδική θέα από το σαλόνι του Porto Myrina Palace.

Στα μπαρ και εστιατόρια του Porto Myrina οι καλεσμένοι μας μπορούν να ικανοποιήσουν κάθε γευστική τους επιθυμία και να απολαύσουν το γεύμα ή το ποτό τους σ' ένα κομψό περιβάλλον με θέα το σαγηνευτικό ηλιοβασίλεμα του Αιγαίου Πελάγους.

Περιμένουμε να σας φιλοξενήσουμε στο Porto Myrina Palace, όπου πιστεύουμε ότι θα σφραγίσει ανεξίτηλα την μνήμη σας με την μοναδικότητά του.

Myrina Palace συνδυάζει αρμονικά την ηρεμία και ομορφιά του τοπίου με την άνετη και πολυτελή διαμονή. Τα 150 δωμάτια, σουίτες και bungalows περιβάλλουν με σεβασμό το ναό της Θεάς Αρτέμιδος του 4ου π.Χ. αιώνα. Η εξωτερική πισίνα ολυμπιακών διαστάσεων, η ιδιωτική παραλία με τα θαλάσσια σπορ, το τέννις, το μπάσκετ αλλά και οι εκδρομές, ποδηλασίας ή πεζοπορίας, προσφέρουν την ψυχική και σωματική αναζωογόνηση.

Για κρατήσεις μπορείτε να απευθυνθείτε:

Portomyrina Palace

Στη Λήμνο: Τηλ (0254/24.805, 24.806 Fax 24.858

Στην Αθήνα: Τηλ (01/9226377 Fax 9215745

Πρόκληση στις αισθήσεις με γεύσεις κι αρώματα Αιγαίου

Από τα σπανιότερα «Λήμνια καλὰ» στο τραπέζι σας.

ΛΗΜΝΟΣ (Επὺρος λευκός 98)
Η αἰγαιοπελαγίτικη πρόκληση

Η πολυετής παράδοση στο νησί του Ηφαίστου, στην τέχνη του κρασιού δημιούργησε τον ευγενικό αυτό λευκό ξηρό κι αρωματικό Οίνο Ονομασίας Προεξέλεως Λήμνος Ανωτέρας Ποιότητας. Μητέρα του η ποικιλία του "Μοσχάτου Αλεξανδρείας" που ευδοκίμει πάνω στα χώματα της Λήμνιας γης. Το υπέροχο φρουτώδες άρωμα σε φόντο ρουβουδιών η αρμονική σύνθεση στο στόμα και η μαλακή επίγευση που το χαρακτηρίζουν, επιβεβαιώνουν την γνώση, το μεράκι και τη φροντίδα της Limnos Wines στην παραγωγή εκλεκτών κρασιών. Σερβίρεται στους 10° C και συνοδεύει θαλασσινούς πατροπαράδοτους μεζέδες αλλιά και φρέσκα ψάρια στη σχάρα.

Muscat de Lemnos
(Γλυκός ΟΠΕ Vin de Liqueur)
Η πανελλήνια μοναδικότητα.

Με υπέροχο και λαμπερό χρώμα πλημμυρισμένο από χρυσαφένιες ανταύγειες, το πανέμορφο αυτό Vin de Liqueur της Λήμνου, αποτελεί πανελλήνια μοναδικότητα. Αιθινί

απόλαυση με έντονο ρουβουδάτο άρωμα και φρουτώδεις προεκτάσεις εσπεριδοειδών στη μύτη, δικαίως χαρακτηρίζεται από τους ειδικούς γευσιγνώστες ως: **Το νέκταρ της ελληνικής γης.**

ΑΡΩΜΑ ΟΙΝΟΥ (Επὺρος λευκός επιλεγμένος)
Γοητευτικό όπως το άρωμα γυναίκας

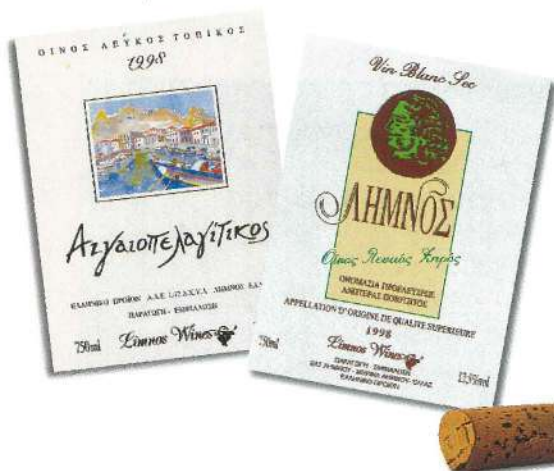
Άρωμα Οίνου, όπως.....άρωμα γυναίκας: Ένα θαυμάσιο κρασί απεριτίφ από Μοσχάτο, που πραγματοποιεί φιλόδοξα το ντεμπούτο του στην πασαρέλα των αισθήσεων, με την γοητευτική ετικέτα της ζωγράφου Βασιλικής Κυρίτη. Το έντονο φρουτώδες άρωμα σε φόντο ρουβουδιών, η αρμονική σύνθεση στο στόμα και η μαλακή επίγευση με τις τριανταφυλλένιες αποχρώσεις στον ουρανίσκο αιτιολογούν τις πολήλαπλές του διακρίσεις σε διεθνείς γευσιγνώσεις. Κάποιο κατσικίσιο τυρί ψημένο πάνω σε οκτάπορο ψωμί και φύλλο μαρουλιού, στους 10°C σε κλιωνάτο ποτήρι, θα σας μείνουν αξέχαστα.

Αἰγαιοπελαγίτικος (Λευκός τοπικός)
Ο γευστικότερος των συνδυασμών.

Μοσχάτο μεγαλωμένο στην σκιά του Αθω, μαζί με Ασύρτικο από την γη των αμπελιών του ηφαιστείου, είναι ένας νέος συνδυασμός που «σκοτώνει» το άγχος κάθε απαιτητικού ουρανίσκου στις μέρες μας.....

Το νεότερο κρασί της Limnos Wines, σαν αιθινί έκρηξη δροσιάς και απόλαυσης στο απέραντο γαλήζιο της Ελλάδας, σας προσκαλεί στους 10 βαθμούς ν' ανακαλύψετε τα κρυφά μυστικά του, παρέα με τους κλασικούς θαλασσινούς μεζέδες.

ΕΝΩΣΗ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΛΗΜΝΟΥ
81400 ΜΥΡΙΝΑ ΛΗΜΝΟΥ
ΤΗΛ. 0254 22296, 22212, FAX 0254 23409

Άρωμα Οίνου

Άρωμα
Οίνου

1995

ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΠΡΟΒΕΛΥΣΗΣ
ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΛΙΜΝΟΣ
ΟΙΝΟΣ ΛΕΥΚΟΣ ΣΠΟΣ

ΠΑΡΑΓΕΤΗ - ΕΜΒΛΑΔΙΟΝ
12%vol *Limnos Winery* 750ml
ΑΔΕ 972 Δ.Κ.Υ.Α - ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ - ΛΙΜΝΟΣ ΕΛΛΑΔΕ

